

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Tereza Wagnerová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ilustrace v současné dětské knize a možnosti jejího využití v mateřské škole

Illustration in the present children's book and the possibilities of its use in
kindergarten

Tereza Wagnerová

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Ilustrace v současné dětské knize a možnosti jejího využití v mateřské škole* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 20. 4. 2018

Chtěla bych tímto poděkovat své vedoucí práce PhDr. Veronice Laufkové, Ph.D., za odborné a trpělivé vedení, cenné rady, ochotu a za velkou pomoc při vzniku této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat celé rodině za trpělivost a psychickou podporu.

ABSTRAKT

Bakalářská práce sleduje možnosti, které přináší práce s ilustrací v dětské knize pro podporu rozvoje dětského čtenářství a porozumění textu u dětí v mateřské škole. Teoretická část práce shrnuje poznatky o ilustraci v současné dětské knize, o oceněních za kvalitní dětskou knihu, poznatky o dětském čtenářství a porozumění textu dítěte předškolního věku.

Praktická část práce měla charakter smíšeného designu výzkumu. Cílem kvantitativní části bylo zmapovat situaci u pedagogů mateřských škol – jaké mají zkušenosti s touto problematikou, jaké metody práce s ilustrací používají a jaké knihy z dětské literatury se jim pro tyto činnosti osvědčily.

Druhá část práce byla praktická. Jejím cílem bylo navrhnout práci s ilustrací v mateřské škole při řízených činnostech v mateřské škole, dále lekce realizovat, a ověřit tak v praxi. Součástí reflexe aktivit je i analýza očekávaných výstupů Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání vztahující se k práci s ilustrací, která vyhodnocuje pozorování dětí a rozhovory s nimi. Metodický materiál vychází z metod kritického myšlení a třífázového modelu učení programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Praktická část měla velký přínos zejména pro práci s dětmi v mateřské škole – ukázala způsob, jak rozvíjet za pomoci otázek dětské myšlení a jak dát tímto způsobem dětem prostor pro sebevyjádření.

KLÍČOVÁ SLOVA

ilustrace, porozumění textu, dětské čtenářství, metody kritického myšlení, vizualizace, ustálené prvky, mateřská škola, oceněná nakladatelství, ocenění za kvalitní knihu

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with possibilities of working with children's books illustrations for development of children's reading skills and reading comprehension of kindergarten children. The theoretical part of the thesis summarises knowledge about contemporary children's books illustrations, of awards for a high-quality children's books, knowledge about children's reading skills and reading comprehension of a pre-school child.

The practical part of the thesis has a mixed methods research design. The aim of the quantitative part was to map out a situation of kindergarten teachers – their experience with that issue, what methods of working with illustrations they use and which of children books they appreciate for this kind of activity.

The second part of the thesis is practical. It is aimed at a proposal how to work with illustrations in the kindergarten during controlled activities, at further implementation of the lessons and their practical verification. A reflection of activities includes an analysis of expected outputs of Framework Education Programme for Pre-school Education in relation to working with illustrations, which evaluates children's observation and interviews with them. Methodical material is based on methods of critical thinking and a three-stage learning cycle of Reading and Writing for Critical Thinking programme. The practical part was a big asset especially for working with kindergarten children – it presented a way how to develop children's thinking with help of questions and how to provide the children with a space for a self-expression.

KEY WORDS

illustration, understanding the text, children's reading, methods of critical thinking, visualisation, set phases, kindergarten, awarded publishing houses, awards for a high quality book

Obsah

1	Úvod a cíl práce.....	8
2	Ilustrace v současné dětské knize	10
3	Ocenění za kvalitní dětskou knihu	12
3.1	Magnesia litera.....	12
3.2	Nejkrásnější česká kniha roku	12
3.3	Zlatá stuha.....	13
3.4	Anketa: Suk – čteme všichni	14
4	Oceněná nakladatelství	16
4.1	Albatros.....	16
4.2	Baobab	17
4.3	Běžiliška.....	18
4.4	Knížní klub	18
4.5	Labyrint.....	19
4.6	Meander	19
4.7	Další oceněná nakladatelství.....	20
5	RWCT.....	21
5.1	Třífázový model učení E-U-R	21
5.1.1	Fáze modelu E-U-R.....	22
5.1.2	Vybrané metody kritického myšlení	23
6	Rozvoj dětského čtenářství.....	27
6.1	Porozumění textu u dítěte předškolního věku.....	28
7	Práce s ilustrací v mateřské škole.....	31
8	Praktická část.....	34
8.1	Cíle praktické části.....	34

8.2	Hypotézy a výzkumné otázky	34
8.3	Metody výzkumu	35
8.3.1	Dotazník pro pedagogy mateřských škol	36
8.3.2	Strukturované pozorování a rozhovory s dětmi.....	36
8.4	Výzkumné šetření	37
8.4.1	Výzkumný vzorek	37
8.4.2	Výsledky dotazníkového šetření mezi pedagogy mateřských škol	38
8.4.3	Návrhy činností s ilustrací v mateřské škole, jejich realizace, analýza výsledků a reflexe.....	46
8.4.4	Shrnutí výsledků.....	74
9	Závěr práce	78
10	Seznam použitých informačních zdrojů	80
10.1	Internetové zdroje.....	82
10.2	Dětská literatura	84

1 Úvod a cíl práce

Čtenářství je v životě člověka velmi důležité. Z různých zdrojů díky čtení získáváme nové informace, které dále zpracováváme a využíváme podle svých potřeb. Je vlastně prostředkem pro naše vzdělávání – získávání znalostí, zkušeností, dovedností a vědomostí. Čtení samo o sobě však nestačí – je potřeba, aby člověk čtenému textu porozuměl, aby si z něj mohl odnést to podstatné. Rozvoj dětského čtenářství má velký vliv na celoživotní učení člověka. Aby dítě mohlo dospět do fáze, ve které bude moci těžit z vlastního čtení a porozumění textu, musí projít přípravou. Dítě by se s knihou a čtenářstvím mělo prvotně setkat již v rodině, ale v některých rodinách tomu tak není. Proto rozvoj dětského čtenářství v mateřské škole vnímám z pozice učitelky jako velmi důležitý.

Rozvoj dětského čtenářství probíhá skrze dětskou knihu. Dítě v předškolním věku ještě neumí číst. Vnímá však vizuální podobu knihy. Především její výtvarnou část – ilustrace. Proto se první kapitola teoretické části zabývá právě ilustrací v dětské knize. Nejedná se však o ilustrace v tradiční dětské literatuře, ale v současné knize pro děti. V dnešní době nabízí knižní trh mnoho titulů v této oblasti, ale je komplikované se vyznat z jejich kvalitě. Proto v druhé kapitole uvádím ocenění za kvalitní dětskou knihu. Pedagog či rodič se tak může při výběru knihy pro dítě orientovat podle nominovaných či oceněných titulů v těchto soutěžích. V další kapitole jsou vytyčena nakladatelství, která tato ocenění získala několikrát. Jejich knihy jsou tak zárukou kvality. V páté kapitole je představen program Psáním a čtením ke kritickému myšlení. V podkapitole popisují rámec jednoduchého a zároveň účinného třífázového modelu učení a dále některé metody, které z tohoto programu vychází a ze kterých jsem čerpala v praktické části. V šesté kapitole definuji rozvoj dětského čtenářství a v podkapitole se zabývám porozuměním textu u dítěte předškolního věku. Z poznatků z této kapitoly taktéž vycházím v praktické části.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit čtenáři možnosti práce s ilustrací v mateřské škole pro podporu rozvoje dětského čtenářství. K naplnění tohoto cíle budu nejprve mapovat situaci u pedagogů mateřských škol – jaké mají zkušenosti s touto problematikou, jaké metody práce s ilustrací používají a jaké knihy z dětské literatury se jim pro tyto činnosti osvědčily. Druhým cílem je vyjít z teoretických znalostí a zkušeností oslovených

respondentů a navrhnout aktivity pro práci s ilustrací, které by rozvíjely u dětí čtenářství a porozumění textu, ověřit je v praxi a reflektovat jejich použití.

2 Ilustrace v současné dětské knize

Dětský čtenář vnímá knihu jako celek, její literární a výtvarnou část zároveň, proto má význam výtvarné složky v knize mnohem větší význam právě u dětí než u dospělého čtenáře (Reissner, 2015). „Kniha určená dětskému čtenáři je z hlediska recepčního, psychologického, estetického významně odlišná od knih pro dospělé. Knihy určené dětem jsou specifické literárním, vizuálním, etickým a kontextovým kódováním díla. V různé míře obsahuje tento druh knih pedagogické a vzdělávací poslání“ (Reissner, 2015, str. 23). Pomáhají dětem upevňovat hodnoty, ať už se jedná o ty estetické nebo etické. Toto poslání ilustrace je však typické až pro pozdější dobu i přesto, že se ilustrace pro děti začaly olejovat již v raném novověku. Ilustrace bývají ze všech estetických podnětů v knize dítětem vnímány jako první. Pro emoční stránku a kultivaci dítěte je tato ilustrační složka zcela zásadní (Reissner, 2015). „Ilustrace – výtvarný obrazový doprovod knih – mají dlouhou a bohatou tradici“ (Reissner, 2015, str. 8–9).

Důležitými osobnostmi v historii české ilustrace jsou například významní ilustrátoři jako Mikoláš Aleš, Josef Lada, Ondřej Sekora, Zdeněk Burian, Jiří Trnka a další. I přesto, že se mnoho knih o ilustraci v dětské knize opírá o tuto bohatou a dlouhodobou tradici, která je bezpodmínečně součástí kulturního bohatství, se tato práce zabývá současnou ilustrací v knihách pro děti. Mezi dosavadní významné české ilustrátory patří například Daisy Mrázková, která je zároveň spisovatelkou a ilustrátorkou. Známá je například pro svá díla *Slon a Mravenec* a *Můj medvěd Flóra*. Mezi známá jména současného světa ilustrátorů patří také Adolf Born, který je známý svým stvořením postav Macha a Šebestové, dále Zdeněk Miller, který dal podobu oblíbené dětské pohádkové postavě – Krtek. Nesmíme opomenout ani Helenu Zmatlíkovou, která ilustrovala především knihy bratří Grimmů a knihy Astrid Lindgrenové. Vlasta Beránková má také své místo mezi dosavadními úspěšnými ilustrátory. Podobu dala například malé holčičce z lískového oříšku jménem Lískulka z knih Ireny Gálové. Dále ilustrovala nové vydání *Broučků*, také knihu Ivony Březinové *Okno do komína*. Významným současným výtvarníkem a tvůrcem autorských knih je Petr Čech. Jeho tvorba je rozeznatelná skrze jeho rukopis a atmosféru v ilustracích. Stvořil například knihu *O čertovi, O mráčkovi, O klíči* a další. Mezi další

velmi významné osobnosti v oblasti ilustrace v dětské knize patří Petr Nikl, Tereza Říčanová, František Skála, Michal Černík a další (Reissner, 2015).

3 Ocenění za kvalitní dětskou knihu

Níže uvedená ocenění *Magnesia litera*, *Nejkrásnější česká kniha roku* a *Zlatá stuha* udělují tvůrcům ceny za kvalitní díla nejen v oblasti dětské literatury. Jejich hlavním cílem je zmapovat kvalitu v širokém spektru literatury na knižním trhu. V archivu na webových stránkách těchto soutěží lze nalézt oceněné knihy z předchozích let. Vzhledem k tomu, že v porotě každé z těchto soutěží zasedá odborná porota skládající se z významných lidí v oboru, jsou výherní tituly zárukou kvality. Výsledky v kategoriích týkajících se dětské literatury těchto soutěží mohou sloužit například pedagogům a rodičům k orientaci na současném přebujelém knižním trhu nebo jako inspirace k volbě vhodných a kvalitních knih pro práci s dětmi.

3.1 Magnesia litera

Archiv udělování cen Magnesia litera sahá do roku 2002. Každoročně pořádá tuto akci spolek Litera. Cena Magnesia Litera byla v roce 2017 rozdělena do jedenácti kategorií: kniha roku, Litera za prózu, za poezii, za naučnou literaturu, za publicistiku, za knihu pro děti a mládež, za překladovou knihu, za nakladatelský čin, DILIA Litera pro objev roku, Kosmas cena čtenářů a Magnesia blog roku. V předchozích letech se počet kategorií pohyboval mezi osmi až deseti. V porotě pro jednotlivé kategorie zasedá mnoho představitelů knižní branže z různých organizací a obcí. Magnesia litera se zaměřuje na oceňování kvalitních knih všech žánrů a jejich propagaci. Ceny mají navýšit prodej výherních titulů a výherci hlavních cen obdrží také finanční prémii (Magnesia Litera, 2018).

3.2 Nejkrásnější česká kniha roku

První soutěž o krásnou knihu proběhla v roce 1928. Pořádal ji Spolek českých bibliofilů. V roce 1993 pak poprvé proběhla za nových ekonomických, politických a kulturních podmínek. Pořadatelem soutěže je Ministerstvo kultury a Památník národního písemnictví. Soutěž je řízena direktoriem, které má pět členů. Cena je udělována v sedmi kategoriích: odborná literatura, krásná literatura, literatura pro děti a mládež, učebnice pro školy všech stupňů a ostatní didaktické pomůcky, knihy o výtvarném umění, katalogy, bibliofilie a autorské knihy a studentské práce posluchačů výtvarných a polygrafických

škol. Porota se skládá z výtvarné komise, technické komise a členů direktoria. V soutěži jsou vždy v každé kategorii vyhlašována první tři místa s tím, že první místo je oceněno finanční odměnou. Výhercům je umožněno zúčastnit se soutěže o nejkrásnější knihu světa a mezinárodních výstav a veletrhů. Každoročně jsou také výherní knihy vystaveny v letohrádku Hvězda (Památník národního písemnictví, 2018).

3.3 Zlatá stuha

Cena Zlatá stuha se zaměřuje na dětskou literaturu. Od roku 1993 je každoročně udělována nejlepším českým tvůrcům. Soutěž je rozdělena do čtyř kategorií: původní česká slovesná tvorba, překlad, výtvarná tvorba a komiksová tvorba. První tři oblasti se dále dělí na podoblasti takto:

„Původní česká slovenská tvorba:

- beletrie pro děti,
- beletrie pro mládež,
- literatura faktu pro děti mládež,
- teorie a kritika literatury (umění) pro děti a mládež.

Překlad:

- beletrie pro děti,
- beletrie pro mládež,
- literatura faktu pro děti a mládež.

Výtvarná tvorba:

- knihy pro mladší děti,
- knihy pro starší děti a mládež,
- literatura faktu pro děti a mládež,
- výtvarný počín roku“ (Zlatá stuha, 2014c).

Ke každé kategorii je přidělena odborná porota. Během prvního kola zasedání poroty její členové nominují díla a v druhém kole rozhodnou, komu bude cena udělena. Hlavním pořadatelem této soutěže je Společnost přátel knihy pro mládež – Česká sekce IBBY (Zlatá stuha, 2014b). Jedná se o českou sekci mezinárodní organizace IBBY. „Její program se

snaží podporovat a sjednocovat výchovné a vzdělávací snahy ve všech zemích, zejména pokud se realizují prostřednictvím knihy. Za pomoci mezinárodních knihovnických organizací rozšiřovat dobrou dětskou knihu. Podpořit výzkumu a odborné práce, které souvisí s dětskou knihou. Zaměřují se na vyzdvihování pozitivních výchovných vlivů četby a médií. Jedním z cílů je také udělovat mezinárodní ceny v oblasti tvorby pro děti a mládež“ (IBBY Czech Republic, 2010).

Dalšími pořadateli této soutěže jsou Klub ilustrátorů, Obec překladatelů, Památník národního písemnictví a Národní pedagogické muzeum a Knihovna J. A. Komenského. Dále pořádá soutěž Zlaté dítě, která je určena pro rodiny a skupiny jako jsou třídy, kluby a další. Soutěžící si vyberou jednu z knih, která byla nominovaná nebo získala v uplynulých ročnících soutěže Zlatá stuha ocenění. Jejich úkolem je přečíst knihu, inspirovat se jí, vytvořit k ní nějaké kreativní dílo tak, aby kniha ožila, a dílo zdokumentovat. V porotě zasedají ilustrátoři, spisovatelé a další (Zlatá stuha, 2018a). Navíc poskytuje na svých webových stránkách metodické listy pro školy k nominovaným titulům, které jsou zde ke stažení (Zlatá stuha, 2018b). Těmito způsoby se snaží podporovat rozvoj čtenářské gramotnosti a zájem dětí o knihy. Pořádá také doprovodné programy v podobě výstav ilustrací z nominovaných knih s autorským čtením a výtvarnými dílnami (Zlatá stuha, 2014b).

3.4 Anketa: Suk – čteme všichni

Suk – čteme všichni je anketa o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež za uplynulý rok, která vznikla v roce 1993. Jedná se o anketu dětí, školních knihovníků, knihovníků veřejných knihoven a učitelů. Je pojmenovaná podle pedagoga a profesora Františka Václava Suka. Ten založil Sukovu studijní knihovnu literatury pro mládež v Praze. Anketu Suk zaštiťuje Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského. „Cílem ankety je upozornit veřejnost a pedagogy na nové knihy a zároveň postihnout čtenářské preference dětí“ (Anketa: Suk – čteme všichni, 2018). Tituly mohou získat cenu ve čtyřech kategoriích: Cena dětí, Cena knihovníků klubu dětských knihoven SKIP, Cena učitelů za přínos v rozvoji dětského čtenářství a Cena Noci s Andersenem. Poslední cena je udělována od roku 2006. Získat ji může jedna kniha, která obdržela nejvíce hlasů od dětí, které se zúčastnily Noci s Andersenem. Tuto noc připravuje Klub dětských knihoven

SKIP. Děti a knihovníci mohou v Anketě Suk hlasovat pomocí formulářů, které jsou dostupné na webu Národního pedagogického muzea a Knihovny J. A. Komenského. O Ceně učitelů rozhoduje pětičlenná porota, která se skládá z učitelů, kteří se ve své praxi věnují rozvoji čtenářství a spolupracují s knihovnami. Cenu získají všichni, kdo se na knize podíleli a to autor knihy, nakladatel, ilustrátor, překladatel a editor (Anketa: Suk – čteme všichni, 2018).

4 Oceněná nakladatelství

V této kapitole jsou jmenována nakladatelství, která v soutěžích Magnesia Litera, Nejkrásnější česká kniha roku, Zlatá stuha a Anketa Suk – čteme všichni v kategoriích týkajících se dětských čtenářů uspěla několikrát. Nakladatelství jsou seřazena za sebou podle abecedy. V poslední podkapitole jsou uvedena další oceněná nakladatelství, která mají méně oceněných titulů.

4.1 Albatros

Albatros je jedno z nejstarších českých nakladatelství, které vzniklo v roce 1949 (Albatros, 2018). Dnes je součástí společnosti Albatros Media a.s., která vznikla v roce 2009 (Malý a Nešpor, 2018). Současným generálním ředitelem této společnosti je Václav Kadlec (Albatros Media, 2018). Albatros Media a.s. sdružuje patnáct samostatných knižních nakladatelství, jako například nakladatelství Albatros, Edice České televize, CooBoo, XYZ, Plus, Motto, Edika, B4U Publishing, Fragment a další (Malý a Nešpor, 2015, s. 93–94). Tradiční nakladatelství Albatros vydává kvalitní českou i překladovou dětskou literaturu zpravidla pro děti od dvou do dvanácti let. Ročně vydává přibližně 110 knih. Šéfredaktorem je Petr Eliáš a spolu s ním tvoří redakci nakladatelství další tři literární redaktori a výtvarná redaktorka Alexandra Horová. Ta navrhuje vizuální podobu jednotlivých děl. Knihy jsou vydávány ve čtyřech stěžejních edicích: Obrázkové čtení, První čtení, Druhé čtení a Třetí čtení. Albatros prezentuje tyto edice jako stupně k opravdovému čtenářství (Albatros, 2018). Nakladatelství je dlouhodobým vydavatelem knih Astrid Lindgrenové a příběhů Harryho Pottera od Joanne Kathleen Rowlingové pro Českou republiku (Malý a Nešpor, 2015). Dále vydává knihy známých autorů, jako jsou Václav Čtvrtek, Ondřej Sekora, Jiří Žáček a další. Mnoho knih vydaných Albatrosem získalo ocenění Magnesia Litera a Zlatá stuha. Například kniha *Kosprda a telecí, Ježkovi oči a jiné pohádky, Překlep a Škraloup* a *Opičí král*. Nakladatelství pořádá dvě soutěže pro děti. Soutěž s názvem Vypravuj!, která je určena pro děti od šesti do šestnácti let. Mohou se jí zúčastnit jednotlivci nebo třídy. Úkolem dítěte je převyprávět děj přečtené knihy a nahrát se na video. Video pak zaslat do redakce. Dalšími soutěžemi pro děti jsou: Staň se spisovatelem! Staň se ilustrátorem!. Letošní ročník soutěže nese název Můj atlas světa.

Úkolem dětí je popsat nebo nakreslit místo, ve kterém žijí. Porota následně vybere nejlepší příspěvky a sestaví z nich atlas České republiky.

Vítězi v soutěžích budou mít možnost navštívit Akademii Albatros a zjistí, jak se taková kniha dělá. Albatros nepořádá pouze soutěže pro děti, ale i Literární soutěž pro nové autory dětské literatury. Vítěz obdrží finanční odměnu a nakladatelství mu do roka vydá jeho dílo (Albatros, 2018). Albatros je také autorem projektu Klub mladých čtenářů, který vznikl v roce 1964. „Projekt poskytuje novým generacím čtenářů ze základních a mateřských škol kvalitní dětskou literaturu a pěstuje u dětí pozitivní vztah ke knihám. K tomu dochází prostřednictvím aktivních pedagogů, kteří spolupracují s Klubem mladých čtenářů.“ Pedagog zprostředkovává dětem a jejich rodičům katalogy s vybranými knihami, ze kterých pak sepíše a pošle hromadnou objednávku. Knihy jsou následně odeslány do školy, kde jsou předány dětem (Klub mladých čtenářů, 2018).

4.2 Baobab

Pražské nakladatelství Baobab se ve své tvorbě zabývá především dětskými ilustrovanými knihami pro děti a mládež (Baobab, 2017). Bylo založeno v roce 2000 zakladateli Terezou a Jurajem Horvátovými. Baobab spolupracuje jak se starší generací ilustrátorů, ke kterým patří například Daisy Mrázková, tak se současnou generací výtvarníků, jako je například Martin Kubát. Knihy jsou řazeny do několika edic dle zaměření. Za zmínku stojí především edice zvaná Řada do malé kapsy, která se věnuje knihám pro nejmenší. České beletrii pro děti se věnuje řada s názvem Kvartová. Mezi další edice patří například Baobohemia, kam se řadí původní knihy Baobabu (Malý a Nešpor, 2015). Mezi tituly z řady Do malé kapsy patří například knihy: *Jak zvířata spí*, *Slon a Mravenec*, *Zpátky do Afriky* a *Adam a Koleno*. Vedlejší činností Baobabu je pořádání výstav, literárního čtení a další akcí zaměřených na divadlo a propagaci nekomerční literatury (Baobab, 2017). Nakladatelství získalo ocenění Zlatá stuha za knihy například: *Klárka a 11 babiček*, *Rybička*, *12 ukolébavek* (Zlatá stuha, 2017). Také obdrželo cenu Nejkrásnější česká kniha roku za knihy: *Kouzelná baterka*, *Kočička z kávové pěny*, *12 nejmenších pohádek* a mnohé další (Památník národního písemnictví, 2018).

4.3 Běžiliška

Nakladatelství Běžiliška dbá, podobně jako většina oceňovaných nakladatelství, na kvalitu svých vydávaných knih. Zaměřuje se na jejich literární provedení, uměleckou stránku a také na řemeslnou výrobu knih. Jejím hlavním záměrem je uvádět na trh poctivé knihy pro široké spektrum čtenářů. Největší část repertoáru je však zaměřena převážně na dětského čtenáře (Malý a Nešpor, 2015). Značnou část produkce tvoří leporela. Ta jsou klasicky ručně vyráběná. Dále zde vychází malé pohádkové sešity, které jsou zařazeny do edice Mikroliška (Běžiliška, 2018b). Tyto sešity slouží jako praktické zábavné čtení do kapsy a patří mezi ně například sešit s názvem *Nezbedný semafor*, *Lea a R* a *Koala Petřínská*. Nové knihy zde vznikají pod rukama týmu autorů, kteří spolu úzce spolupracují. Mezi autory patří například Aneta Holasová, Tereza Vostradovská, Tereza Ščerbová a Filip Pošivač. Běžiliška dává šanci různým experimentům a autorským projektům (Malý a Nešpor, 2015). Proto není divu, že za své knihy již obdrželi několik ocenění. Cenu Zlatá stuha získalo v roce 2014 leporelo *Ferdidande!*, v roce 2016 knihy *Rekomando* a *Kuba Tuba Tatubahu*. V roce 2017 získaly Zlatou stuhu knihy: *O čem sní* a *Hravouka* (Zlatá stuha, 2017).

4.4 Knižní klub

Pražské nakladatelství Knižní Klub vzniklo v roce 1992 (Malý a Nešpor, 2015). Vlastní ho společnost Euromedia Group a. s. a mimo Knižní Klub vlastní i další nakladatelství, jako je například Odeon, Ikar a další (Knižní klub, 2018). „Zpočátku byl Knižní klub zásilkovou společností, která se zaměřovala pouze na distribuci. Postupem času začalo vydávat koprodukční a vlastní tituly“ (Malý a Nešpor, 2018). „V současnosti vydává českou a překladovou literaturu, historické romány, krimi, thrillery a dětskou literaturu“ (Knižní klub, 2018). V oblasti dětské literatury získalo nakladatelství několik ocenění za kvalitní dětskou knihu. V roce 2012 získala kniha *Pyžamo pro tygra* cenu Zlatá stuha za výtvarnou část. V této soutěži a stejné kategorii uspěly knihy *Meluzína Severýna* v roce 2014 a v roce 2016 kniha s názvem *Stříbrné dobrodružství* (Zlatá stuha, 2017).

4.5 Labyrint

Nakladatelství Labyrint působí od roku 1992 a bylo založené Joachimem Dvořákem (Malý a Nešpor, 2015). Vydává beletrii, prózu a zabývá se také kvalitní dětskou literaturou a to ve speciální edici zvané Raketa (Labyrint, 2017). Tato edice je zapojená do neziskového projektu, během kterého jsou knihy posílané do dětských domovů a potěší tak nejednoho malého čtenáře (Malý a Nešpor, 2015). Mezi klíčové autory, kteří zaměřují svou tvorbu na děti, patří například Petr Sis, který napsal knihy *Pilot a Malý princ* a *Hrej, Mozarte, hrej*. Mezi další patří Radka Dráčková, která přišla na trh s velmi zajímavě řešenou knihou *Zanzibar jak vyšitý*. Vydávají se zde nejen knihy, ale také časopis, který nese stejné jméno jako dětská edice – *Raketa*. Časopis vydává kolektiv autorů a vychází čtyřikrát do roka. Každé číslo obsahuje hry, čtení, vystřihovánky a další zábavné činnosti pro děti mladšího školního věku a jejich rodiče (Labyrint, 2017). Kvalitu knih tohoto nakladatelství dosvědčují mnohá ocenění. Cenu o nejkrásnější českou knihu roku získala například v roce 2007 kniha *Komínek a Budiček*, v roce 2009 *Ticho hrocha* a v roce 2010 kniha *Babočky* (Památník národního písemnictví, 2018). Cenu Zlatá stuha například získala v roce 2016 *Zuza v zahradách* za výtvarnou část (Zlatá stuha, 2017).

4.6 Meander

Meander se zabývá stejně jako výše uvedená nakladatelství kvalitně zpracovanou knihou jak po stránce literární, tak i umělecké. Založila ho Ivana Pecháčková. Ta nejprve vydávala knihy své a později nabídku rozšířila o díla českých i zahraničních autorů. Ona sama bere všechny tyto knihy za jedinečná umělecká díla (Meander, 2017). Knihy jsou řazeny do několika edic – Pro Emu, Pražské legendy a Malý slon. Tato edice je věnovaná dětským čtenářům, na které se nakladatelství převážně zaměřuje (Malý a Nešpor, 2015). Do této edice patří knihy *Dům myšek*, *Duhové pohádky*, *Jezevec Chrujda*, *Natálčín Andulák* a *Bleší cirkus na cestě* (Meander, 2017). Důkazem toho, že se jedná o kvalitu, dokazují mnohá ocenění, která Meander obdržel. Získalo například několikrát cenu Zlaté stuhy a cenu Magnesia litera (Malý a Nešpor, 2015). Cenu Magnesia litera obdržel například titul s názvem *Co vyprávěla Dlouhá chvíle* v roce 2007 (Magnesia litera, 2018b). Cenu Zlaté stuhy obdržela například kniha *Natálčín andulák* v roce 2013 za výtvarnou část a v roce 2015 titul *Jezevec Chrujda točí film* taktéž za výtvarnou část (Zlatá stuha, 2017).

4.7 Další oceněná nakladatelství

Dalšími nakladatelstvími, která získala více ocenění v soutěžích Magnesia Litera, Nejkrásnější česká kniha roku, Zlatá stuha a Anketa Suk, jsou například nakladatelství Práh, Fragment, Paseka, Mladá Fronta, Edice České televize, Host, nakladatelství 65. pole, nakladatelství Brána a mnohá další.

5 RWCT

Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení (Reading and Writing for Critical Thinking) je vzdělávací program pro učitele působící na všech stupních vzdělávání. Do České republiky se tento program dostal z USA, kde byl v roce 1997 vyvinut Konsorciem pro demokratické vzdělávání. Cílem programu RWCT je naučit děti samostatně kriticky myslet. To znamená myslet tak, aby byly schopny posuzovat nové informace, tyto informace kriticky zkoumat z různých pohledů a na základě tohoto zkoumání zaujmout postoj. Jedná se o aktivní a interaktivní poznávací proces“ (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007). Kritické nezávislé myšlení očekávají učitelé u starších dětí, ale takto myslet dokážou i malé děti, a to na úrovni, která odpovídá jejich věku a stupni vývoje. Svá rozhodnutí i myšlenky dokážou obhájit a vysvětlit (Principy programu, 2001). Občanské sdružení Kritické myšlení, které u nás tento program zajišťuje, pořádá pro učitele akreditované kurzy. K těmto kurzům vydalo několik příruček pro učitele. Zprostředkovává jim tak techniky, strategie a konkrétní metody, které lze využít ve výuce. Dříve sdružení vydávalo časopis Kritické listy a Kritické lístky (Čtením a psaním ke kritickému myšlení, 2014). Nyní vydává časopis Kritická gramotnost a většina autorů pracuje pro nadaci s názvem Pomáháme školám k úspěchu. „Jedná se o dlouhodobý vzdělávací projekt pro veřejné základní školy v České republice. Jeho cílem je vytvořit síť učících se škol zaměřených na úspěch každého dítěte. Učitelům poskytuje vzdělávací, materiální a personální podporu, díky které mohou přizpůsobit styl výuky individuálním potřebám každého dítěte ve třídě“ (Pomáháme školám k úspěchu, 2018).

5.1 Třífázový model učení E-U-R

Rámcem programu RWCT je třífázový model učení E-U-R. Jedná se o jednoduchý a zároveň účinný proces učení. „Podstatné je, že tento model vychází z konstruktivismu. Ten vychází z toho, že poznávání je aktivní proces a samo poznání není otisk poznávaného, ale výtvar, že poznání je konstruované. V tomto pojetí výuky je žák hlavním aktérem učení. K němu je vnitřně motivován, aktivně pracuje se svou zkušeností a všemi představami o všem, co souvisí s novým úkolem a obsahem, s novými informacemi a podněty. Přemýšlí, objevuje, spolupracuje. Dále si uvědomuje myšlenkové a učební procesy. V učení nachází smysl“ (Tomková, 2007, s. 18–19). „Učitelé mohou toto učení

využívat při plánování, aby výuka byla efektivní a žáci se do ní aktivně zapojili. U jednotlivých žáků umožňuje navazovat na dosavadní žákovy zkušenosti, dovednosti a postoje. Umožňuje tak individualizovat výuku i v početnějších třídách. Model poukazuje na to, jak má žák postupovat a co má v určité fázi dělat, aby látku pochopil a následně ji uměl použít. Každá fáze modelu pro proces učení je důležitá a vyžaduje čas. Učitel by si měl stanovit cíl, ke kterému chce děti dovést, a na základě něho kvalitně připravit všechny fáze (Hausenblas a Košťálová, 2006).

5.1.1 Fáze modelu E-U-R

Evokace

V procesu učení je první fází evokace, fáze vybavování. Žáci si v ní vybavují dosavadní vědomosti, zkušenosti a domněnky o tématu, kterým se bude výuka zabývat (Hausenblas a Košťálová, 2006a). Evokace probouzí v dětech vnitřní motivaci dozvědět se něco nového a odpovědět si na otázky, které je k tématu napadají (Hausenblas a Košťálová, 2006b). Steelová a kolektiv (2007) v III. příručce pro učitele uvádí, že by si žáci měli své myšlenky zapisovat, protože se k nim v průběhu procesu učení budou vracet a porovnávat dosavadní pochopení jevů s počátečním. Zapisovat své myšlenky a otázky mohou však děti, které již umějí psát. Mladším dětem může pomoci učitelka, která bude myšlenky dětí zaznamenávat na společné tabuli. Tak jako další fáze procesu, musí být i evokace ze strany učitele důkladně promyšlená. Zadání by mělo být otevřené, cíl promyšlený a měl by evokovat aktivitu každého žáka ve třídě. Do evokační části by měl učitel zasahovat pouze minimálně. Pokládá pouze doplňující otázky, které děti navedou směrem, kterým se budou v další fázi zabývat, nebo dodá k úkolu další instrukce (Hausenblas a Košťálová, 2006a).

Uvědomění si významu informací

V této fázi žáci získávají informace prostřednictvím zdroje, jako je například text, výklad učitele, film nebo dokument, návštěva galerie nebo muzea a další. Vlastní aktivitou z tohoto zdroje získávají odpovědi na otázky, rozšiřují si vědomosti o tématu o nové informace (Hausenblas a Košťálová, 2006b). Hausenblas a Košťálová (2007b, s. 11) vysvětlují pojem uvědomování si významu nově získaných informací takto: „Žáci se učí

informace nejen přijímat, ale současně přemýšlet o tom, kam s nimi a jakou hodnotu pro ně informace má.“ Pokud učitel nechá děti samostatně pracovat, myslet a odpovídat si prostřednictvím zdroje na své otázky, buduje v nich pocit radosti a chuť učit se (Hausenblas a Košťálová, 2006b).

Reflexe

Reflexe je poslední fází procesu učení. Žák si v této fázi ujasní, co se naučil. Svě myšlenky, názory a údaje se snaží svými slovy smysluplně vyjádřit. Sám zjišťuje, co se dozvěděl, co pochopil, uvědomuje si své limity a přichází na to, v čem si ještě není jistý. Během reflexe si žák upevňuje postupy, kterými se dobral k novým informacím, a zjišťuje, co příště využít znovu. Tak jako v předchozích fázích, je i v této důležité vymezit si dostatečný čas. Díky ukončení této fáze učitel i žák ví, kde mají s další výukou a učením pokračovat (Hausenblas a Košťálová, 2006c).

5.1.2 Vybrané metody kritického myšlení

Metody uvedené v této kapitole jsou pouze výběrem z mnoha používaných metod kritického myšlení. Metody jsou popsány tak, jak jsou uvedeny v příručkách, které jsou určeny učitelům pro práci s žáky na základních a středních školách. Tak, jak se s těmito metodami dá pracovat s ilustracemi s dětmi v mateřských školách, je popsáno v kapitole 6.

Čtení s otázkami

Jedná se o metodu, ve které si žáci po přečtení odstavce pokládají otázky ve dvojici, trojici nebo celá skupina v interakci s učitelem. Otázky se vztahují k přečtené části textu (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007b). Pokud chce učitel žákům tuto metodu přiblížit, může využít modelování. **Modelování** je vyučovací postup, kterým učitel pomáhá žákům osvojit si znalosti a dovednosti. Ukazuje jim postup (Fisher a Freyová, 2016). V případě této metody si žáci celé třídy přečtou jeden stejný odstavec. Učitel položí několik otázek vybranému žákovi. Otázky má dobře promyšlené tak, aby pronikaly do hloubky problému. Žák zodpoví otázky a následně se ptá on. Pokud jsou všechny otázky k důležitým informacím z odstavce položeny a zodpovězeny, pokračují ve čtení dalšího odstavce. Modelování lze využít i u dalších metod. Čtení s otázkami děti učí zformulovat

otázky, které se týkají důležitých informací z přečteného úryvku. Učí je logicky odpovídat na tyto otázky s oporou v textu (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007b).

Čtení s předvídáním

Po přečtení krátkého úseku textu žáci předvídají na základě svých zkušeností, nápadů a vodítek v textu, co bude následovat a co se v příběhu odehraje dál. Po přečtení další části jí žáci porovnávají se svým odhadem. Následně pak z další přečtené části předvídají. Šlapal, Košťálová, Hausenblas a kolektiv (2012, s. 16) uvádí: „Prostřednictvím této metody se žáci učí odlišovat v textu podstatné od nepodstatného, hledat v textu náznaky, z nichž lze předvídat jeho pokračování, hledat v textu důkazy pro svá tvrzení a formulovat své myšlenky.“

Klíčová slova

V této metodě žáci pracují s čtyřmi až pěti klíčovými pojmy. Mezi těmito pojmy se snaží ve dvojicích nebo v menších skupinách nalézat souvislosti. Žáci si poté ověří své nápady při četbě příběhu. Žáci mohou také pracovat s klíčovými pojmy tak, že s jejich využitím sestavují příběh. Učitel během této činnosti může také sledovat, jak žáci pojmem rozumí. Během této metody se žák učí propojovat slova se svou zkušeností, obhájit svá tvrzení před ostatními, formuluje si své vlastní otázky k danému tématu, a pokud má někdo ze skupiny lepší tvrzení, dokáže ze svého ustoupit. S metodou lze pracovat v procesu učení ve fázi evokace a následně ve fázi reflexe (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007b).

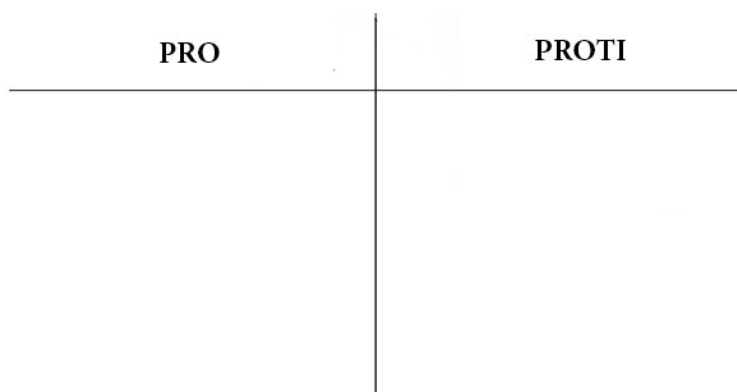
Skupinový brainstorming

Během této metody si skupina žáků sepisuje informace, které o předkládaném tématu žáci ví a sepisují si otázky, které je nad tématem napadají. Metodu lze využít v modelu učení během evokace a reflexe. Pokud je metoda využita při evokaci, žák se během ní učí neodklánět se od tématu, soustředit se určitou dobu na téma, zpravidla tomu tak bývá cca 5 minut. Žák se snaží přicházet na nové nápady, které ještě nebyly řečeny, a snaží se ostatním ve skupině naslouchat. Pokud je využita během reflexe, učí se žáci nalézat shody ve svých tvrzeních s oporou v textu, rozeznávat chyby ve svých tvrzeních i u tvrzení ostatních a tyto chyby následně opravovat. Z nových poznatků vybrat to nejdůležitější a utvořit si z nich poznámky. Učí se zaznamenat nejasnosti a samostatně se

rozhodnout, co udělat s otázkami, které nebyly zodpovězeny (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007b).

T-graf

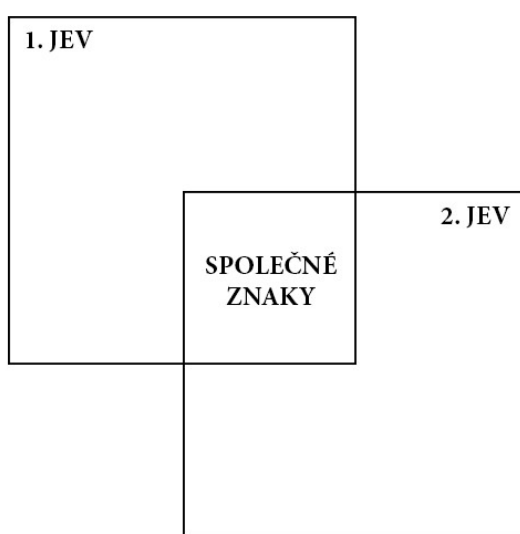
Jedná se o grafický organizér, který slouží k zaznamenávání protipólů různých argumentů a jevů na papíře či tabuli. Na jednu stranu grafu jsou zaznamenávány informace pro a na druhé straně proti. S T-grafem lze také pracovat jako s výše uvedeným diagramem ve dvojicích či celé skupině (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007b).

Obrázek 1: T-graf

Vennův diagram

Vennův diagram slouží k zaznamenávání společných a ojedinelých znaků na papíře či tabuli, které čtenář zjistí při porovnávání dvou jevů. Tvoří ho dva čtverce, kruhy či obdélníky, které se z části překrývají. V části diagramu, ve kterém se obrazce překrývají, žák uvádí informace, které mají dva jevy společné. Diagram lze využít při práci ve dvojicích, v menší skupině či při práci celé třídy (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007b).

Obrázek 2: Vennův diagram

Zpřeházené věty

Text je v této metodě rozdělen na několik menších částí na lístečcích. Žáci mají podle zadání text seřadit dle správného pořadí. Mohou pracovat ve dvojicích či menších skupinách. Také lze aktivitu provést s celou třídou najednou. Žáci se tímto učí řadit posloupně text dle vodítek v textu. Učí se na něj soustředit. Během četby původního textu kontrolují, zda posloupnost určili správně. Porovnávají tak svůj odhad s čteným textem a učí se pracovat s chybou (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007b).

6 Rozvoj dětského čtenářství

„Výchova dětského čtenáře se ve většině případů v první řadě realizuje v rodině, dále jako součást estetické výchovy literární a také institucionálně v podmínkách mateřské školy“ (Homolová, 2009, str. 9). Čtenářství je cílené a plánovitě rozvíjení četby ve vzdělávacích institucích, jako jsou například knihovny, školy a další instituce (Trávníček, 2008). Homolová (2009) dále poukazuje na to, že výchova dětského čtenáře je velmi důležitá. Jako součástí rozvoje dětského čtenáře se v dnešní době řeší připravenost dítěte na celoživotní roli čtenáře a dále otázky týkající se výstupních kompetencí vztahující se ke čtenářské gramotnosti (Homolová, 2009).

„Periodizace rozvoje dětského čtenářství se v hlavních úsecích z velké části kryje s psychologickou periodizací ontogeneze. Zřejmá je tak významnost psychických aspektů rozvoje dětského čtenářství“ (Homolová, 2009, str. 11). Toman uvádí etapy dětského čtenářství takto:

„Předčtenářská etapa – předškolní věk:

- mladší (do 3 let),
- **starší (3–6let).**

Čtenářská etapa – školní věk:

- mladší školní věk – prepubescence,
- starší školní věk – pubescence“ (Toman, 1992, 1999).

Pro tuto práci je však podstatná starší etapa předčtenářská od 3 do 6 let věku dítěte. Toto období je počátečním obdobím dětského čtenářství. Uměleckou slovesnost dítě vnímá ve vizuálně akustickém spojení nebo jí naslouchá (Homolová, 2009). „První setkání s uměleckou slovesností zažívá dítě ve dvou etapách. První setkání nečtenářské, v předškolním věku, a první setkání čtenářské. Toto čtenářské setkání na nečtenářské v procesu vývoje čtenářství navazuje a opírá se o ně“ (Homolová, 2009, str. 11). Charakteristický je pro předčtenářské období „*dětský synkretismus*, jsou to schopnosti dítěte vztahovat vnější svět ke své osobě. Dále je charakteristická *imitace*, ta spočívá v oblibě napodobovat činnost lidí a okolního světa. *Personifikace* je dalším charakteristickým znakem předčtenářského období, jedná se o to, že se okolní svět stává

součástí vlastního světa dítěte. Mezi další znaky patří *fantazijní konkrétnost*. To znamená, že fantazie malých dětí má svůj zdroj v každodennosti, ve smyslových zážitcích a v prožitých událostech se známými osobami“ (Homolová, 2009, str. 31). Dítě předškolního věku přijímá pohádku jako skutečnost, do níž vstupuje. Během předčítání není tam, kde fyzicky je, ale je ve světě předčítané pohádky. Dítě se samozřejmostí přijímá díky animismu text, ve kterém ožívají věci a zvířata. Vztáhne tak neskutečné ke skutečnému. Předškolní dítě může mít problémy při sledování dějově obsáhlejšího příběhu, dále pak při sledování příběhu, pro který nenalézá oporu ve vlastních zkušenostech, a také u příběhů, které si nedokáže představit vizuálně (Homolová, 2009).

Je vhodné zařazovat při předčítání dětem literaturu jim blízkou a to přímo o dětech nebo o věcech s dětskými vlastnostmi, o dětských hrách a dalších. Literatura pro děti tohoto věku by měla uspokojit dětskou potřebu odpovědí na otázky proč a jak. „Žánry, které jsou charakteristické pro toto období, jsou lidová a autorská poezie říkadlová, literární adaptace lidových pohádek, pohádková tvorba autorská a jednoduché příběhy z dětského života“ (Homolová, 2009). Dětským čtenářem jsou oblíbeny také příběhy, o kterých si myslí, že se skutečně staly a dále příběhy, které vyhovují dětským potřebám. Díky těmto příběhům si děti uvědomují, co smí a co nesmí, co je správné či nesprávné. Získává prostřednictvím těchto příběhů poučení o různých situacích a dále může získávat povědomí o vlastnostech lidí, tyto vlastnosti jsou pro dítě abstraktními pojmy. Může také pochopit složité vztahy mezi lidmi, stále však na konkrétní úrovni. S dětským čtenářstvím souvisí pojem komplementace, což znamená soustředěné ponoření do sebe. Díky komplementaci se stává pro dítě příběh uvěřitelný. Identifikace z psychologického hlediska znamená ztotožnění se s jinou osobou a přejímání jejich názorů a postojů. Díky ní se může dítě ztotožnit s hrdinou v příběhu (Homolová, 2009).

6.1 Porozumění textu u dítěte předškolního věku

Váchová (2015, str. 77) uvedla definici porozumění takto: „...jedná se o postžení vztahu, souvislostí, smyslu, podstaty problému. Rozumět řeči znamená tedy chápat podstatu sdělení, informace, vztahy a souvislosti, které vyjadřuje, souvisí tak s rozumovým vývojem.“ Čáp a Mareš (2007, s. 480) uvádí o porozumění toto: „Porozumění není jednorázový akt, je výsledkem složité interakce mezi různými úrovněmi zpracování

informací, navíc je ovlivněn vnějšími podmínkami (časem, pomůckami, prostředím, vnějším řízením, sociální oporou) i vnějšími podmínkami (dosavadními znalostmi jedince, cíli, zájmy, očekáváním, strachem, radostí).“

Pojem „porozumění textu“ je v této práci popsán v souvislosti s dítětem předškolního věku a vztahuje se k porozumění předčítanému textu. Tento pojem je jinak velmi obsáhlý a lze na něj nahlížet z mnoha hledisek. Obsáhlý popis tohoto pojmu však není cílem této práce.

Předpokladem pro porozumění textu je dle Čapkové (1998) schopnost usuzovat a vyvozovat. Dalším předpokladem je ochota dítěte vyvinout úsilí a dobrat se významu a smyslu (Schnotz & Ballstaed, 1996). Text ze své podstaty nemůže říci vše, co je třeba říci, proto je porozumění textu nutný projev čtení (Müller a Šidák, 20012). Průcha (1984) používá pojem elaborace a inference pro kognitivní procesy při práci s textem. Elaboraci popisuje jako proces, ve kterém jsou vyhledávány vztahy mezi novými a dosavadními informacemi, vztahy mezi nimi se zvažují a třídí. Inferenci chápe jako proces, při kterém dochází k vyvozování nových faktů z jiných, usuzování, zaplňování či překlenování mezer našich znalostí. Mareš (2007) popisuje tzv. učení z obrazového materiálu, mezi předškolními dětmi jsou v tomto učení značné rozdíly. U dětí tohoto věku přikládáme velkou váhu učení z obrázků, protože ještě neumí číst ani psát a propojuje se zde ještě dobře verbální obsah s nonverbálním. Děti jsou zvyklé popisovat, co je na obrázku, již od útlého věku. Ve školách se postupem času od těchto obrazových podnětů ustupuje, protože se předpokládá, že jsou obrázky jasné a není potřeba se jimi zabývat. Tímto však dochází k tomu, že nejsou děti schopné vyčíst informace z obrazového materiálu, k tzv. obrazové negramotnosti. Je třeba u dětí tuto vizuální gramotnost rozvíjet i ve škole. Vizuální gramotností je myšlen „soubor dovedností, jimiž disponuje jedinec, aby porozuměl vizuálnímu obrazu a dokázal jej používat k záměrné komunikaci s druhými lidmi“ (Mareš, 2007, str. 494). Mareš (2007) také uvádí, že porozumění obrazovému materiálu závisí na podnětnosti okolí a na systematickém ovlivňování myšlení dítěte.

Raphealová a Auová (2005) ve svém článku popisují rámeček QAR. Tento rámeček se zabývá vztahem mezi otázkou a odpovědí a může pomoci žákům překonat mezery v chápání souvislostí. Autorky v článku uvádějí, že lze využít napříč všemi stupni

vzdělávání. Zmiňují zde okrajově také mateřské školy a to v tom smyslu, že z této metody lze vycházet při celoškolské reformě zaměřené na zvýšení standardů gramotnosti a chápání souvislostí ve výuce i v učení. Uvádějí zde však problém, který souvisí s domluvou a slučitelností zájmů mezi učitelkami v mateřských školách a základních školách (Raphealová a Auová, 2005). „Zviditelnit neviditelné pomocí metody QAR lze pomocí pojmového aparátu této metody. Tento pojmový aparát je složen takto: „V knize, „V hlavě“, „Přímo tam“, „Mysli a hledej“, „Autor a já“, „Sám v sobě“. Díky pojmovému aparátu nachází učitelé a žáci jazyk k hovoru o procesech, ty zakládají porozumění slyšenému a čtenému textu napříč školními ročníky“ (Raphealová a Auová, 2005, str. 9). Uvádí také důležitost modelování. V prvních ročnících na základní škole spočívá tvorba a zodpovídání otázek ze dvou informačních zdrojů, a to z textů a z našich předchozích zkušeností. V pojmovém aparátu metody QAR se jedná o „V knize“ a „V hlavě“ (Raphealová a Auová, 2005). V mateřské škole s předškolními dětmi před nástupem do školy by tento způsob mohl být také využitelný. Pokud by byl tento rámec pro děti těžký, učitelka by mohla tyto děti během předčítání a kladení otázek alespoň odkazovat na zdroje, kde tyto odpovědi nalézt. Zda se mají zamyslet a hledat odpovědi ve svých zkušenostech, nebo odpovědět s oporou předčítaného textu a odkazovat na knihu.

7 Práce s ilustrací v mateřské škole

Níže jsou popsány metody kritického myšlení tak, aby se daly použít při práci s ilustrací s dětmi v mateřských školách. Dále je v této kapitole popsána metoda práce s ustálenými prvky a metoda vizualizace. Ty lze taktéž využít při práci s ilustrací s předškolními dětmi. „Pro děti je dominantním nositelem významu obraz, proto je dobré při rozvíjení čtenářských strategií začínat u obrázků a později s texty“ (Rybářová, 2017).

Práce s klíčovými obrázky

Metoda kritického myšlení s názvem Klíčová slova je použita v praktické části, zde byla přizpůsobena dětem předškolního věku. Děti pracují s třemi klíčovými obrázky vyjmutými z ilustrací dětské knihy. Pomocí těchto klíčových obrázků sestavují příběh. Během vymýšlení příběhu využívají svých zkušeností a propojují je s pojmy na obrázcích (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007b).

Práce s ustálenými prvky

„Ustálenost chápeme jako očekávané opakování. Ustálené prvky potvrzují čtenáři jeho čtenářskou zkušenost. To mu pomáhá orientovat se, udržovat souvislosti při četbě. Mohou se objevovat ve všech typech textů. Pod ustálené prvky patří čtyři linie a to význam slov, slovních spojení, uspořádání textu a jeho stavební prvky, podavatel a vizuální prvky“ (Šafránková, 2015, s. 25–27). V dětských knihách se také objevují. Autor se snaží dětem ukázat princip uspořádání. Příběh je pro děti po odhalení ustáleností srozumitelnější a mohou si ho více užít (Šafránková, 2015). V praktické části je využito ustálenosti ve vizuálních prvcích – ilustracích. Děti seřadí chronologicky ilustrace a odhalují v nich ustálené prvky.

Předvídání z ilustrací

Tato metoda práce s ilustrací vychází ze čtenářské strategie předvídání, jejímž prostřednictvím vyvozuje ze skrytých vodítek a z našich vlastních zkušeností, co se stane v příběhu nebo co se naučíme v textu. Tato strategie nás motivuje ke čtení, protože se přirozeně chceme dozvědět, zda jsme správně odhadli, co se v příběhu událo. Při rozvoji této strategie je nutné dětem i žákům vysvětlit, že se nejedná jen o hádání či věštění, ale že je nutné si uvědomit, co už o tématu vím, co mohu vyčíst z názvu knihy, ilustrace apod.

A žáci by měli být vedeni k tomu, aby své názory a předpovědi zdůvodňovali (Kovaříková, 2018). „Dítě vyvozuje buď z ilustrací v knize, nebo z ilustrace na obalu knihy, o čem by mohla být. Na základě zjištění tématu, kterému se kniha věnuje, se dítě rozhoduje, zda jí bude věnovat pozornost. Nejde zde o rozvíjení fantazie, ale o předpověď založenou na logickém úsudku“ (Rybářová, 2017, s. 23). Je proto důležité klást dětem otázky, například podle čeho dítě předvídá a proč. S dětmi můžeme předvídat před četbou nebo během ní (Rybářová, 2017).

Usuzování

„Jedná se o čtenářskou strategii, při které přidáváme konkrétní informaci z textu k vlastní zkušenosti a na tomto základě vyvodíme novou informaci. Jde o vyvození logického závěru“ (Rybářová, 2017, s. 23–24). Pro děti bývá usuzování těžší, protože se musí soustředit na detaily a ty potom propojit se svou zkušeností. Tato strategie se často uplatňuje společně s předvídáním (Rybářová, 2017). Usuzování je v praktické části využito ve spojitosti s ilustracemi. Dítě usuzuje, co se mezi dvěma ilustracemi stalo.

Vizualizace

„Jedná se o čtenářskou strategii, při které vytváříme v mysli představy“ (Šafránková, 2009, s. 28). „Čím více detailů si dokážeme při četbě vybavit, tím je náš vlastní prožitek z četby silnější. Dítě předškolního věku má omezené zkušenosti a bývá pro něj obtížné vytvářet si mentální film při předčítání. Proto je vhodné umožnit dítěti okamžitý smyslový prožitek pomocí konkrétního smyslu, díky němuž si vytvoří mentální obraz, který ilustruje předčítaný text. Pro dítě tohoto věku je obtížné popsat svou představu, proto může prožitek vyjádřit například výtvarně, pohybově nebo zvukově“ (Rybářová, 2017, s. 22–23). Je dobré zaměřovat se na více smyslových vjemů a připravovat pro děti pestrou vzdělávací nabídku zaměřenou na zrakové, hmatové, sluchové, chuťové a čichové vnímání (Rybářová, 2017). V praktické části je vizualizace opřena o zrakové vnímání, konkrétně se jedná o kresbu na základě předčítaného úryvku z knihy.

Zpřeházené ilustrace

Metoda kritického myšlení s názvem Zpřeházené věty je v praktické části přizpůsobená dětem předškolního věku. Děti přiřazují ilustraci k předčítanému úryvku z příběhu. Díky této činnosti se soustředí na předčítaný text a učí se pracovat s chybou v případě, že k jednomu úryvku přiřadí ilustraci více dětí. Diskutujeme o tom, která z nich se k úryvku hodí více (Steelová, Meredith, Temple a Walter, 2007b).

8 Praktická část

8.1 Cíle praktické části

Cílem praktické části bylo ukázat, jaké možnosti přináší práce s ilustrací v dětské knize pro podporu rozvoje čtenářství u dětí předškolního věku. Jak lze za pomoci ilustrace rozvíjet porozumění předčítaného textu, jaké metody lze využít při práci s ilustracemi. Jaké knihy jsou pro tyto činnosti vhodné.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit čtenáři možnosti práce s ilustrací v mateřské škole pro rozvoj dětského čtenářství. K naplnění tohoto cíle jsem nejprve mapovala situaci u pedagogů mateřských škol – jaké mají zkušenosti s touto problematikou, jaké metody práce s ilustrací používají a jaké knihy z dětské literatury se jim pro tyto činnosti osvědčily. Druhým cílem bylo vyjít z teoretických znalostí a zkušeností oslovených respondentů a navrhnout aktivity na práci s ilustrací, které by rozvíjely u dětí čtenářství a porozumění textu, ověřit ho v praxi a reflektovat jeho použití.

První část výzkumu byla zaměřena na pedagogy pracující v mateřských školách. Cílem této části bylo zjistit, zda pedagogové využívají při své práci s dětmi ilustraci v dětské knize a jakým způsobem s ní pracují. Zda mají učitelé povědomí o kvalitách ilustrace, se kterou s dětmi pracují.

Druhá část výzkumu byla zaměřena na děti předškolního věku. Výzkum byl proveden v mateřské škole na okraji Prahy a to v jedné třídě, do které je zapsáno 25 dětí ve věkovém rozpětí od 4,5 do 6,5 let. Výzkum byl prováděn v přirozeném prostředí dětí. Cílem této části výzkumu bylo zjistit, jaké aktivity pomáhají dětem při porozumění předčítaného textu. Dále jaké metody se při práci s touto věkovou skupinou nejvíce osvědčily a u jakých dětí se nejvíce projeví pokroky.

8.2 Hypotézy a výzkumné otázky

Vzhledem k charakteru mého výzkumu, tj. smíšenému designu, jsem se stanovila jak hypotézy, tak výzkumné otázky.

Pro kvantitativní část práce, která sestává z dotazníku pro pedagogy mateřských škol, jsem si stanovila následující **hypotézy**:

- Pedagogové mateřských škol si nejčastěji vybírají knihu podle obalu a doporučení kolegů/kolegyň.
- Pedagogové mateřských škol nejčastěji znají ocenění za kvalitní knihu Magnesia litera.
- Většina pedagogů mateřských škol nevyužívá při práci s knihou oceněné tituly.
- Pedagogové mateřské školy pracují s ilustrací v knihách.
- Pedagogové mateřských škol nejčastěji při práci s ilustrací využívají aktivitu na řazení ilustrací dle posloupnosti děje.

Pro kvalitativní část práce, v níž jsem pozorovala děti a vedla s nimi rozhovory po realizovaných mnou navržených lekcích zaměřených na práci s ilustrací, jsem si stanovila tyto **výzkumné otázky**:

- Jakými metodami práce s knihou lze nejlépe rozvíjet porozumění textu u dětí předškolního věku?
- Jaké očekávané výstupy z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) se vztahují k práci s ilustrací a jakých výsledků v nich dosahují děti?
- Jaké aktivity se nejvíce osvědčily pro práci s ilustrací dle RVP PV?
- Co se děti předškolního věku při těchto aktivitách naučily?
- Co jsem se při realizaci a reflexi aktivit naučila já?
- Jaká doporučení bych dala pedagogům při realizaci těchto činností?

8.3 Metody výzkumu

Pro dosažení cíle této bakalářské práce jsem využila smíšený design výzkumu, a to po dobu tří měsíců od ledna do března roku 2018. V první části výzkumu byl použit dotazník pro pedagogy mateřských škol (kvantitativní část výzkumu). V druhé části výzkumu jsem navrhla a realizovala řízené činnosti zaměřené na práci s ilustrací, tyto činnosti jsem realizovala a reflektovala. Všechny jsem je nahrávala a za použití metody

polostrukturovaných rozhovorů s dětmi a metody strukturovaného pozorování při realizaci navržených činností s ilustrací v dětské knize vyhodnocovala, jak se rozvíjí během činností s dětmi jejich porozumění textu a pozitivní vztah ke čtení.

8.3.1 Dotazník pro pedagogy mateřských škol

První metodou, která byla využita v praktické části, je dotazník. Dotazník je určen pro pedagogy pracující v mateřských školách. Jedná se o online dotazník, který byl navržen na webových stránkách survio.cz. Dotazník byl umístěn na sociálních sítích ve skupinách sdružujících předškolní pedagogy z různých částí republiky. Dále byl odkaz na dotazník zasílán e-mailem. Sběr dat byl uskutečněn online. Dotazník obsahuje šestnáct otázek. Z toho tři otevřené, osm polozavřených, jedna uzavřená a čtyři otázky s výběrem odpovědí. Dotazník je rozdělen na tři části. První část tvoří pět otázek zaměřených na práci s kvalitní dětskou knihou v mateřské škole. Druhou část dotazníku tvoří čtyři otázky zaměřené na práci s ilustrací v mateřské škole. Třetí část dotazníku tvoří sedm identifikačních otázek. Tyto otázky jsem po konzultaci s vedoucí práce umístila na konec dotazníku. Učinila jsem tak proto, aby se respondenti zpočátku plně věnovali otázkám k problematice. Dotazník jsem se snažila zadávat dle etických principů. Respondenti byli seznámeni s tím, že během zpracování dat bude zachována jejich anonymita. Při zpracování dat jsem využila v některých případech pouze popis, v dalších případech jsem výsledky otázek zpracovala do přehledných grafů. Odpovědi, které byly neprůkazné, nelze zohlednit při analýze a výsledcích výzkumného šetření. Položky v dotazníku jsou uvedeny v příloze č. I. Otázka č. 9 byla pouze jako doplňková, proto není zahrnuta v analýze ani ve výsledcích výzkumného šetření. Odpovědi na tuto otázku jsou k nahlédnutí v příloze č. II.

8.3.2 Strukturované pozorování a rozhovory s dětmi

Druhou použitou metodou je strukturované pozorování a rozhovory s dětmi při realizaci navržených činností s ilustrací v mateřské škole. Činnosti byly realizovány během tří měsíců – leden až březen 2018. Byly realizovány při hlavní řízené činnosti po dopolední svačině. Činnosti probíhaly v jedné třídě, do které je přihlášeno 25 dětí ve věkovém rozpětí 4,5 let až 6,5 let. Počet dětí, které se jednotlivých činností účastnily, je uveden v pozorovacím archu. Řízené činnosti jsou složeny ze tří částí: 1. Příprava na řízenou činnost, 2. Průběh řízené činnosti, 3. Evaluace zrealizované řízené činnosti. Řízené činnosti

jsem sestavovala podle modelu učení E-U-R. Příprava na řízenou činnost obsahuje tyto body: O knize, Shrnutí příběhu, Cíle, Pomůcky, Fáze procesu učení, ve které bude probíhat práce s ilustrací, Stručný popis řízené činnosti rozdělený do jednotlivých fází procesu učení – evokace, uvědomění si informací a reflexe. Přípravy jsou sepsány tak, aby je mohli využít pedagogové mateřských škol při práci s dětmi. V druhé části jsem popsala činnosti tak, jak jsem je realizovala s dětmi v mateřské škole já. V každé přípravě jsou také uvedeny otázky, které jsem při činnostech dětem pokládala. Jejich odpovědi jsem nahrávala na diktafon a následně přepsala, analyzovala a vztahovala směrem k cílům výzkumu. Druhou část jsem strukturovala takto: Před řízenou činností, Řízená činnost rozdělena dle modelu učení – evokace, uvědomění si informací a reflexe. Ve všech činnostech s dětmi jsem kladla velký důraz na reflexi. V některých činnostech se během reflexe s dětmi zaměřujeme na práci s chybou. Během všech činností jsem děti pozorovala. Poznatky z pozorování jsem si zapisovala do předem připraveného pozorovacího archu. Poznatky ze všech činností jsem vztahovala směrem k cílům. Zaměřovala jsem se na toto: Jaké činnosti pomáhaly dětem s porozuměním textu. U jakých dětí byly nejvíce vidět pokroky. Jak se děti do jednotlivých činností zapojují. Zda byla činnost a zvolená metoda vhodná pro danou věkovou skupinu dětí. Dále jsem pozorovala a analyzovala, zda byla kniha vhodná k využití zvolené metody.

8.4 Výzkumné šetření

8.4.1 Výzkumný vzorek

Popis výzkumného vzorku byl zjištěn z odpovědí na identifikační otázky v dotazníku. Výzkumným vzorkem **dotazníku pro pedagogy mateřských škol** bylo 35 pedagogů. Z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že 80 % respondentů pracuje ve státních mateřských školách a 20 % v jiných zařízeních pro předškolní děti. Z toho 6 mateřských škol je na něco specializovaných. Respondenti uvedli tyto specializace: ve dvou z těchto školek pracují s Montessori pomůckami, dvě z nich jsou bilingvní, jedna zaměřena na sport a v jedné z těchto školek pracují s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Z identifikačních otázek na konci dotazníku vyplynulo, že 16 respondentů se pohybuje ve věkovém rozmezí 18–25 let, 12 bylo ve věku 26–35 let. 6 z respondentů, kteří vyplnili dotazník, se pohybuje ve věkovém rozpětí 36–45 let. Pouze 1 z respondentů spadl

do kategorie 46–55 let. Z výzkumného šetření dále vyplývá, že 20 pedagogů má roční až dvouletou praxi v mateřské škole, 10 pedagogů pracuje ve školce 3–5 let, pouze 3 pedagogové mají praxi 6–10 let a učitelská praxe dvou pedagogů přesahuje 11 let. 17 respondentů má ukončené studium na střední pedagogické škole, 12 respondentů má ukončené vysokoškolské studium a obdrželi bakalářský titul. Z celkového počtu pouze 3 pedagogové mají ukončené studium na vyšší odborné škole a stejný počet pedagogů obdržel magisterský titul. 54,3 % respondentů pracuje v homogenních třídách; 45,7 % respondentů pracuje v heterogenních třídách. Počet dětí na třídách, ve kterých respondenti pracují, kolísá mezi 11 až 28 dětmi. Nejvíce se však objevoval počet 28 dětí, 25 dětí, dále pak 24 dětí a 20 dětí.

Výzkumným vzorkem pro **pozorování a dotazování dětí** při realizaci činností s ilustrací v mateřské škole je 25 dětí ve věku od 4,5 let do 7 let, z toho 13 dětí nastoupí příští rok do základní školy a 3 děti budou mít odklad školní docházky. V této třídě působím jako učitelka již čtvrtým rokem. V tomto složení třídu děti navštěvují od září 2018. Některé z nich tuto třídu navštěvují druhým rokem. Mateřská škola leží v obci na okraji Prahy. Nachází se v klidné části. Je obklopena zástavbou rodinných domů a uměle vybudovaným parkem. Mateřská škola je pod jedním právním subjektem s místní základní školou. Školka je čtyřtřídní s celodenním provozem od 7 hodin do 17 hodin. Výchovně-vzdělávací činnost zajišťuje osm pedagogických pracovníků. O děti v jedné třídě pečují vždy dvě učitelky, jejichž služby jsou organizovány na ranní a odpolední směnu. Úvazky přímé práce s dětmi umožňují částečné překrývání po dobu tří hodin denně.

8.4.2 Výsledky dotazníkového šetření mezi pedagogy mateřských škol

Všechny informace, které jsem z dotazníkového šetření získala, jsem vyhodnocovala a porovnávala. Pro přehlednost jsem některé výsledky zpracovala do grafů. Otázky týkající se identifikace respondentů jsem vyhodnotila jako první i přesto, že jsou v dotazníku uvedeny na konci. To proto, abych měla přehled o charakteristice skupiny, která dotazník vyplnila. Při zpracování dat a jejich zveřejnění jsem se snažila dodržet etické principy podle Skutíla a kol. (2011).

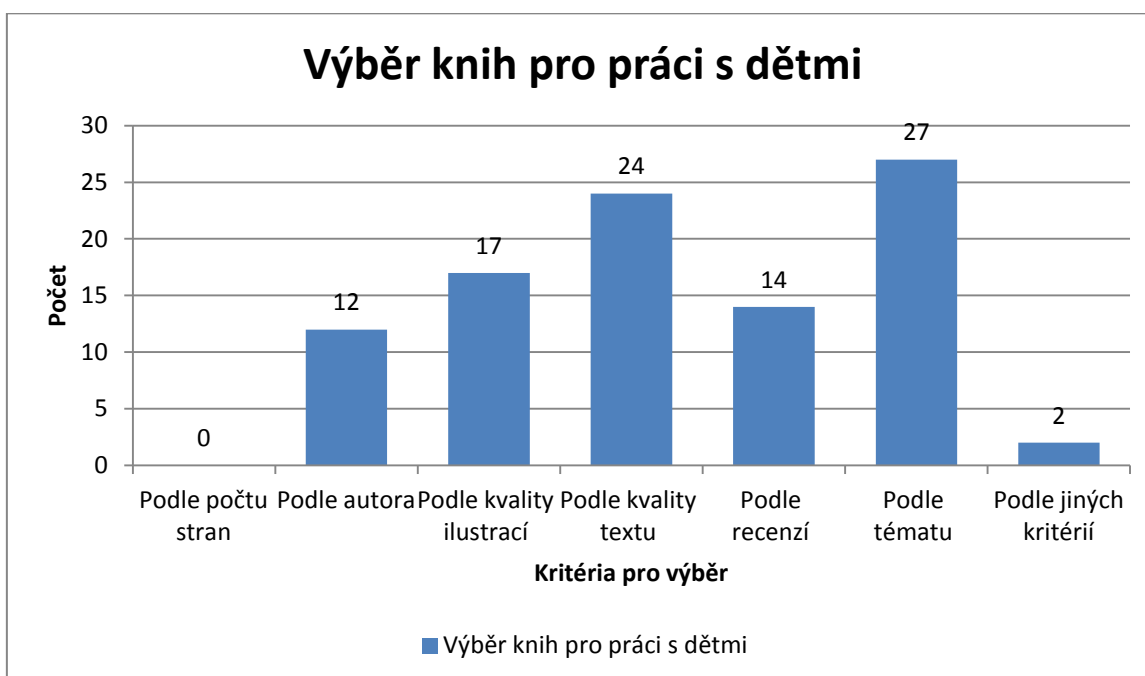
Třetí část dotazníku – Identifikační údaje

Tato část dotazníku je zaměřena na identifikaci skupiny respondentů. Odpovědi na identifikační otázky z třetí části dotazníku jsem vyhodnotila a využila při popisu výzkumného vzorku. Výsledky jsou tedy zpracovány a uvedeny v kapitole 8. 4. 1.

První část – Kvalitní dětská kniha v mateřské škole

Vyhodnocení otázky č. 1: Podle čeho vybíráte knihu, se kterou chcete s dětmi pracovat?

Graf 1: Výběr knih pro práci s dětmi

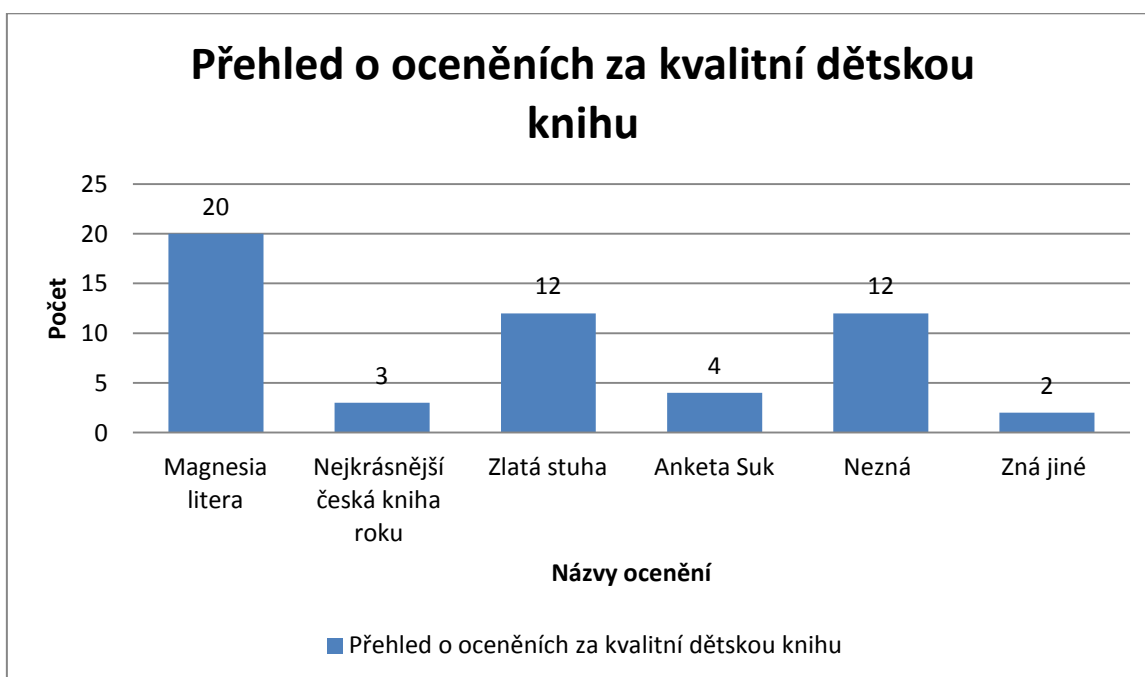

Ve výše uvedeném grafu jsou zpracovány odpovědi na polootevřenou otázku, ve které si respondent mohl vybrat více odpovědí. Z grafu je patrné, že 27 z celkového počtu respondentů vybírá knihu podle tématu. Druhým nejčastějším kritériem pro výběr je kvalita textu v knize. Toto kritérium uvedlo 24 pedagogů z celkového počtu. Dále je patrné, že žádný z respondentů nepreferuje kritérium počtu stran. Pouze dva respondenti uvedli, že ve svém výběru preferují jiná kritéria. Jeden z nich preferuje knihy podle toho, zda se hodí při využití v dramatické výchově. Druhý z nich uvedl, že výběr provádí podle

ocenění a recenzí. Tyto odpovědi jsou k nahlédnutí v příloze II. Další uvedená kritéria preferuje podobné množství respondentů. Z výsledků je patrné, že má první stanovená hypotéza „Pedagogové mateřských škol si nejčastěji vybírají knihu podle obalu a doporučení kolegyň“ se nepotvrdila, protože největší počet respondentů uvedl, že vybírá knihu podle kvality textu v knize.

Vyhodnocení otázky č. 2: Znáte nějaké ocenění za kvalitní dětskou knihu?

Graf 2: Přehled respondentů o oceněních za kvalitní dětskou knihu

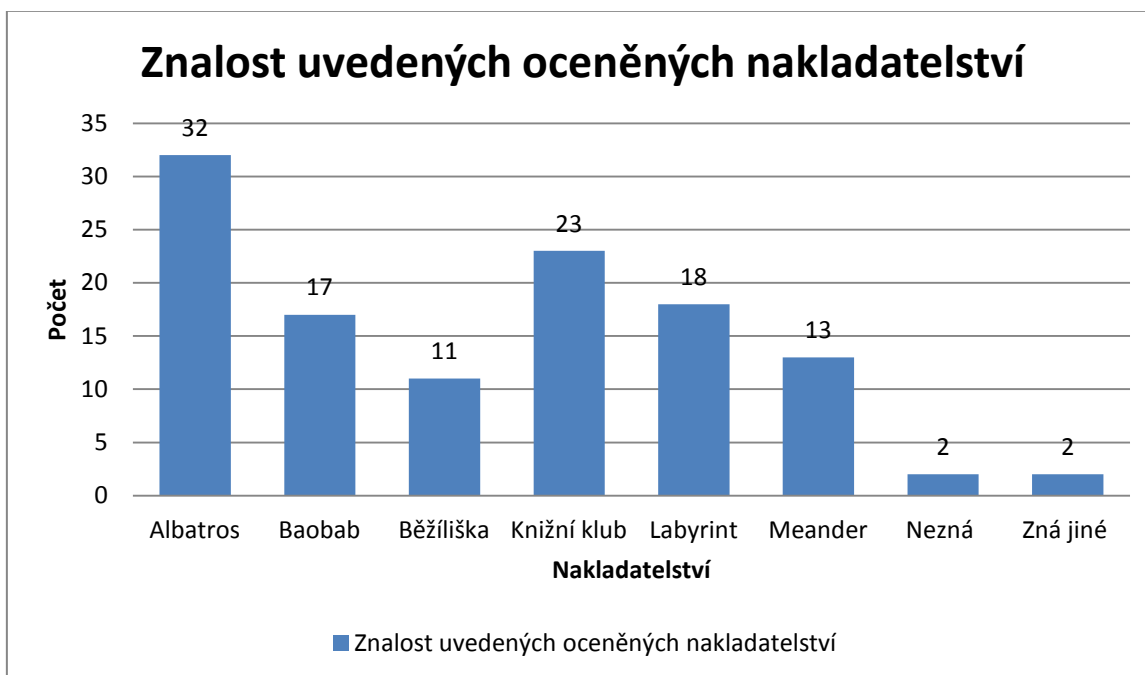

Z grafu vyplývá, že nejznámější ocenění za kvalitní dětskou knihu u respondentů je ocenění s názvem Magnesia litera. Toto ocenění zná o 48,5 % více respondentů než ocenění Nejkrásnější česká kniha roku. Znalost tohoto ocenění uvedli pouze tři respondenti. Na druhém místě s nejvyšším počtem skončilo ocenění Zlatá stuha. Stejný počet respondentů, tedy dvanáct, nezná žádné z ocenění. Z dat můžeme vyčíst, že dva respondenti uvedli jiná ocenění, viz příloha II. Jeden z nich uvedl dvě, a to Cenu Astrid Lindgrenové a Cenu Hanse Christiana Andersena. Druhý z nich Výroční cenu Albatros. Z výsledků tedy plyne, že se potvrdila hypotéza „Pedagogové mateřských škol nejčastěji

znají ocenění za kvalitní knihu Magnesia litera“, protože tu uvedl nejvyšší počet respondentů (celkem 20).

Vyhodnocení otázky č. 3: Znáte některé z uvedených oceněných nakladatelství?

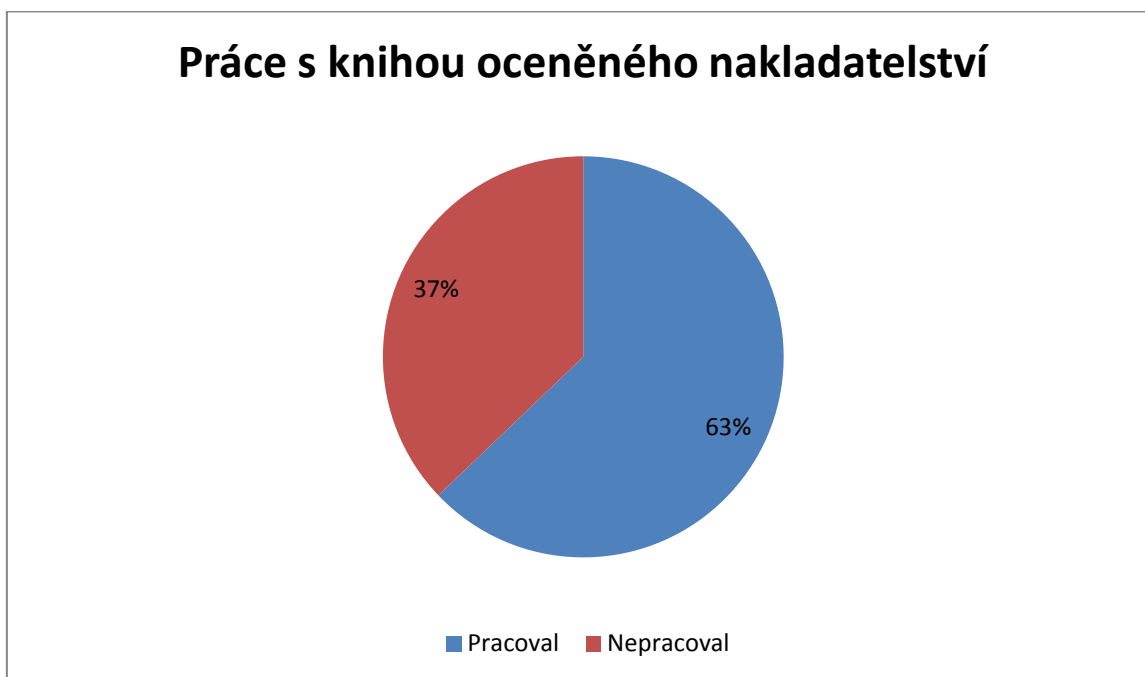
Graf 3: Znalost respondentů oceněných nakladatelství

Z dat vyplývá, že pro respondenty je nejznámější nakladatelství Albatros, uvedlo ho ve svých odpovědích třicet dva respondentů z celkového počtu. Pouze dva z celkového počtu odpověděli, že neznají uvedená nakladatelství. Což je o 85,7 % méně než u nakladatelství Albatros. Na druhém místě s nejvyšším počtem se jeví Knižní klub. Toto nakladatelství zná dvacet tři z celkového počtu respondentů. Labyrint a Baobab uvedl téměř stejný počet respondentů. Baobab uvedlo o jednoho respondenta méně než Labyrint. Dva respondenti uvedli jiná oceněná nakladatelství. To je zřejmé z přílohy II. Jeden z nich tato: Portál, Argo, Albatros Media. Druhý uvedl: Bylo nebylo, Paseka a Host.

Vyhodnocení otázky č. 4: Pracovali jste někdy s nějakou knihou, kterou vydalo oceněné nakladatelství?

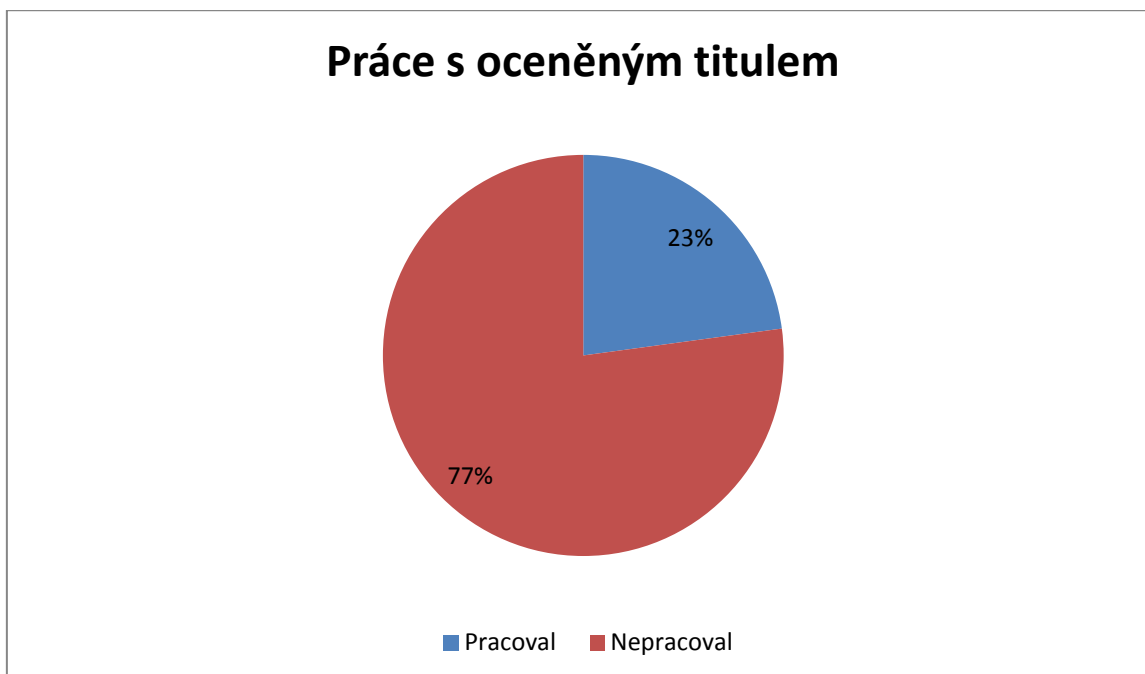
Graf 4: Práce respondentů s knihou oceněného nakladatelství

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že 63 % respondentů pracovalo během své praxe s předškolními dětmi s knihou, kterou vydalo oceněné nakladatelství. Jedná se o 22 z 35 respondentů. Zbýlý počet s knihou z oceněného nakladatelství nepracoval. Respondenti, kteří pracovali s knihou, měli uvést název knihy, viz příloha II. Dva z nich uvedli, že si na název knihy nevzpomínají. Jeden z nich uvedl, že pracoval s mnoha knihami. Názvy knihy, které byly uvedeny, jsou uvedeny v tabulce v příloze III.

Vyhodnocení otázky č. 5: Pracovali jste někdy přímo s oceněným titulem?

Graf 5: Práce respondenta s oceněným titulem

Z dat uvedených v grafu je patrné, že 77 % nepracovalo během své praxe s dětmi s oceněným titulem, jedná se o dvacet sedm respondentů z celkových třiceti pěti. Pouze osm z celkového počtu s takovouto knihou pracovalo. Jedná se o pouhých 23 %. Respondenti, kteří s oceněným titulem pracovali, měli uvést název knihy. Názvy těchto knih jsou uvedeny níže v příloze III. Nejčastěji byla zmiňována *Hravouka* Terezy Vostradovské, která získala třetí místo v soutěži Nejkrásnější česká kniha roku 2016, cenu Zlatá Stuha 2017 v literární části a byla nominována na cenu Magnesia Litera 2017. Počet zmíněných knih neodpovídá počtu respondentů, kteří uvedli, že s oceněnou knihou pracovali, protože někteří z nich uvedli knih více. Znamená to, že se potvrdila hypotéza č. 3: Většina pedagogů mateřských škol nevyužívá při práci s knihou oceněné tituly.

Druhá část – Práce s ilustrací v mateřské škole

Vyhodnocení otázky č. 6: Pracujete s dětmi s ilustrací v dětské knize?

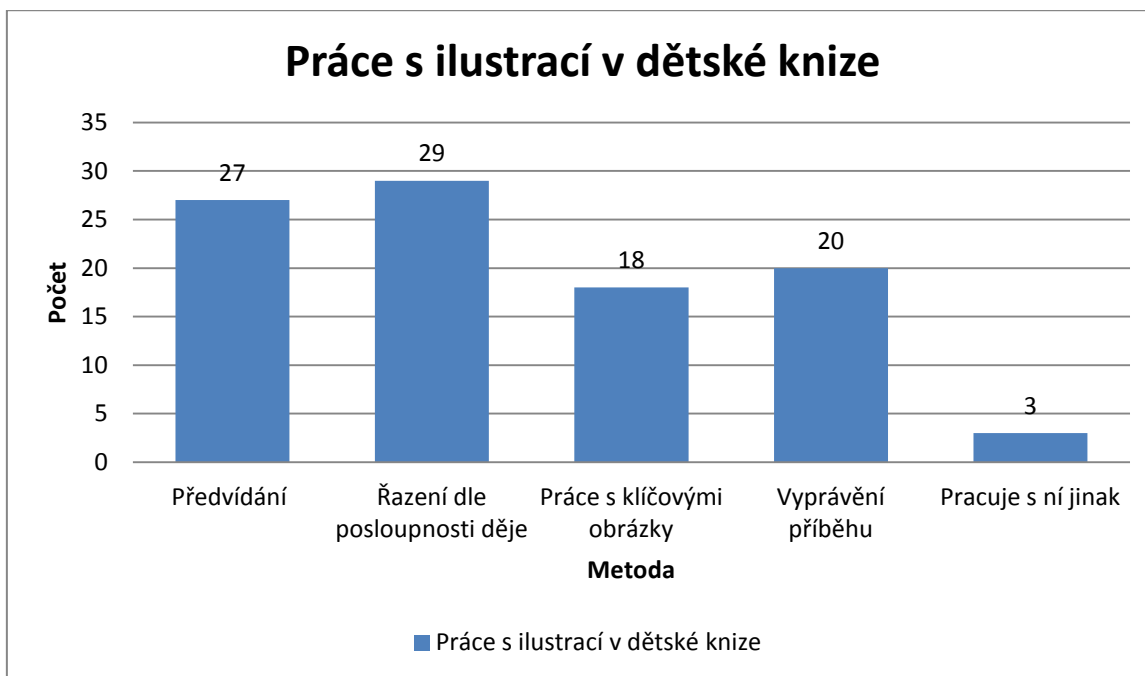
Graf 6: Práce respondenta s ilustrací v dětské knize

Z grafu vyplývá, že pouhých 6 % nepracuje s ilustrací při své praxi s dětmi předškolního věku. Jedná se o dva z celkového počtu respondentů. Zbýlých 94 % s ilustrací pracuje, což znamená, že se potvrdila hypotéza číslo 4: Pedagogové mateřských škol pracují s ilustrací v knihách.

Vyhodnocení otázky č. 7: Pokud ano, jak s ilustrací pracujete?

Graf 7: Způsob práce s ilustrací

Tato otázka pro mě byla jedna z nejzajímavějších, protože mě zajímalo, jak konkrétně využívají pedagogové ilustrace pro rozvoj dětského čtenářství, konkrétně práci s knihou. Dle zmíněných dat v grafu je zřejmé, že nejvíce respondentů využívá při práci s ilustrací v dětské knize jejich řazení dle posloupnosti děje. Jedná se o 29 respondentů z celkového počtu. O pouhých 5,8 % méně využívá při práci s ilustrací předvídání. Dvacet z celkového počtu respondentů využívá ilustrace k vyprávění příběhu. Osmnáct respondentů pracuje s dětmi s klíčovými obrázky, což je pouze o dva méně než u vyprávění příběhu. Tři respondenti uvedli, že s ilustrací v dětské knize pracují jinak. Dva z nich uvedli práci s ilustrací v rámci dramatické výchovy. Jeden z nich uvedl, že děti vypráví příběh z několika ilustrací a jako druhou využitelnost ilustrací uvedl kreslení. Tyto odpovědi lze nalézt v příloze II. Tímto se potvrdila poslední hypotéza: Pedagogové mateřských škol nejčastěji při práci s ilustrací využívají aktivitu na řazení ilustrací dle posloupnosti děje.

Vyhodnocení otázky č. 8: Kterou knihu byste doporučil/a na práci s ilustrací a proč?

V příloze III jsou uvedeny knihy, které vypsalí respondenti do dotazníku. Jedná se o ty knihy, které by doporučili pro práci s ilustrací. V příloze uvádím název knihy, pokud respondent uvedl důvod, proč by ji doporučil, je zde také uveden. V některých případech respondent důvod neuvedl. Někteří respondenti se v doporučení shodli. V příloze pak uvádím i počet respondentů, kteří knihu doporučují. Očekávala jsem, že respondenti budou podrobněji zdůvodňovat, jak, případně proč, s knihou pracují. Z výpovědí je totiž patrné, že si knihu oblíbili právě díky ilustracím (*krásné ilustrace / ilustrace mě oslovily*), ale většinou není naznačeno, jak využijí jejich potenciál při práci s knihou s dětmi předškolního věku.

8.4.3 Návrhy činností s ilustrací v mateřské škole, jejich realizace, analýza výsledků a reflexe

Řízená činnost 1 – Tereza Vostradovská: Hravouka

1. Příprava na řízenou činnost

O knize: Knihu *Hravouka* napsala a ilustrovala Tereza Vostradovská. Knihu vydalo nakladatelství Běžiliška (Vostradovská, 2016). V roce 2017 získala cenu Zlatá stuha v kategorii Literatura faktu pro děti za literární i výtvarnou část (Zlatá stuha, 2017). V soutěži Nejkrásnější české knihy se v roce 2016 umístila na třetím místě v kategorii Učebnice pro školy všech stupňů a ostatní didaktické pomůcky (Památník národního písemnictví, 2018).

Shrnutí příběhu: Kniha vypráví o malé myšce, která ze všeho nejraději čte encyklopedie vztahující se k technice. Jednoho dne se jí v noře začínají objevovat kořínky, ale neví, kterým rostlinám patří. Nemá encyklopedii, do které by se mohla podívat, a tak ji napadne vytvořit si vlastní. Vydává se proto zkoumat přírodu kolem nory, v lese, u rybníka a na zahradě. Na základě jejího poznání, sesbíraných vzorků a namalovaných obrázků vytvoří vlastní encyklopedii o přírodě. Kniha skrývá mnoho zajímavých návodů na praktické činnosti s dětmi v přírodě, jako je například výroba herbáře, sázení bylinek, lovení a pozorování živých brouků (Vostradovská, 2016).

Cíle: Dítě předvídá, o čem kniha je, z jejích ilustrací na obalu i uvnitř knihy. Své nápady a myšlenky zformuluje a slovně vyjádří. Vnímá předčítaný text. Porovnává své evokované nápady a myšlenky s informacemi z předčítaného textu.

Pomůcky: čtyřikrát kniha Hravouka, tabule, křída.

Fáze procesu učení, ve kterém proběhne práce s ilustrací: **evokace**.

Časová dotace: 40 minut

Metody při práci s ilustrací: předvídání z obalu knihy, předvídání po prolistování knihou.

Příprava učitele: Před začátkem lekce si učitelka nakreslí křídou na tabuli dva sloupce. Do prvního bude vpisovat nápady a myšlenky dětí při předvídání. Druhý sloupec použije během reflexe. Zapiše do něj odpovědi dětí na otázku „O čem kniha je?“.

Stručný popis řízené činnosti

Před řízenou činností: Před příchodem dětí připravíme knihy na viditelné místo ve třídě. Snažíme se tímto způsobem vzbudit zájem o knihu. Děti si mohou před řízenou činností knihy půjčit, listovat jimi, prohlížet si je.

Řízená činnost:

Evokace

Rozdělíme děti do čtyř skupin. Každé skupině dáme jednu knihu Hravouka. Děti si prohlédnou ilustraci na obalu knihy. Ptáme se jich na otázky: „O čem kniha může být?“ Poukážeme na to, že se mají snažit zjistit odpověď z obrázku. Následně mají za úkol knihu prolistovat a prohlédnout si ilustrace uvnitř knihy. Položíme jim stejnou otázku: „O čem může kniha být?“ Všechny výpovědi dětí zapisuje učitelka do prvního sloupce, který si nakreslila na tabuli.

Uvědomění si informací

Dětem předčítáme začátek z knihy. Knihu držíme tak, aby na ilustrace viděly všechny děti. Následně si děti prohlédnou všechny ilustrace uprostřed knihy znovu a říkají, kam všude myška šla, co viděla. Dětem přečteme konec z knihy. Po přečtení dětem pokládáme otázky:

„O čem byl příběh? Co se v něm odehrálo? O kom příběh byl?“ Výpovědi zapisuje učitelka do druhého sloupce na tabuli.

Reflexe

S dětmi porovnáváme zapsané výpovědi z první a druhé fáze. Odhalíme tak odpověď na otázku, zda se nám povedlo z ilustrací přijít na obsah knihy.

2. Průběh zrealizované řízené činnosti

Před řízenou činností: Během ranních her se snažím vzbudit zájem dětí o knihu a její ilustrace. Knihy jsem položila na stoly. Děti si je mohou během volné hry půjčit, listovat jimi, prohlížet si ilustrace a využívat je při hře.

Řízená činnost:

Evokace

Zeptala jsem se dětí: „Můžeme děti říci o čem kniha je, když si prohlédneme její ilustrace?“ Dítě č. 10: „Jo.“ Dítě č. 5: „Ano.“ Dítě č. 21: „Můžeme to zkusit třeba.“ „Zkusíme si to. Pořádně si prohlédněte ilustraci na obalu knihy.“ Dětem jsem ukázala ilustraci. „O čem by mohla kniha být?“ Dítě č. 17: „O tom že píše. Že ráda sbírá pavouky.“ „Kdo?“ Dítě č. 17: „No ta myška.“ „O čem dalším by mohla být kniha?“ Dítě č. 10: „Ještě teď má knížku, kde to píše. Kolik má nohou a do kolika se dožívají let.“ Dítě č. 19: „Třeba, že studuje brouky. Jako, že je zkoumá.“ Dítě č. 4: „O šnekovi, je tam ještě šnek.“ Dítě č. 10: „Našla prázdnou ulitu a teď si ji prohlíží.“ Dítě č. 25: „Že se vypravuje na cesty za broukami.“ Myšlenky a nápady dětí jsem zapsala do prvního sloupce na tabuli. „Prolistujte si knihu a prohlédněte si všechny obrázky uvnitř. O čem tedy kniha asi je? Napadlo vás, děti, ještě něco dalšího?“ Dítě č. 21: „Že ona si dělá asi knížku.“ „Podle čeho jsme to poznali?“ Dítě č. 10: „Že na začátku tam měla tužku a že tady píše.“ „O čem dál je kniha?“ Dítě č. 10: „Ona má za kamarády brouky i hady.“ Dítě č. 6: „I pavouky.“ Dítě č. 19: „O cestování, jak ta myška cestuje.“ Dítě č. 10: „Dělá to asi pro mámu a tátu, ty jsou totiž na konci.“ Dítě č. 21: „Byli tam i pulci od žáby.“ Dítě č. 17: „A taky motýli.“ Dítě č. 19: „Asi procestovala celou zeměkouli.“ Doplnila jsem zápisky na tabuli o další nápady. „Co kdybychom si knihu přečetli. Zjistíme, zda se nám povedlo odhadnout z ilustrací, o čem je kniha“.

Uvědomění si informací

S dětmi jsme si sesedli do půlkruhu na koberec. Předčítala jsem knihu tak, aby děti viděly na ilustrace. Zapojovala jsem do čtení také čtení s otázkami, abych zjistila, zda předčítanému textu děti rozuměly. Nejprve jsem předčítala začátek knihy, první dvoustranu. Dále děti samy listovaly knihou a říkaly podle ilustrací, kde všude se byla myška podívat a co viděla. Poté jsem přečetla konec knihy, poslední tři strany. Následně jsme se přesunuli zpět k tabuli. „Co jsme po přečtení knihy zjistili? O čem kniha vypráví?“ Dítě č. 10: „Že má myška tety. Že myška cestuje a poznává brouky.“ Dítě č. 21: „Nejen brouky, i přírodu poznává.“ Dítě č. 19: „Dělá si encyklopedii o přírodě.“ Dítě č. 8: „Zajímá se o savce.“ Dítě č. 10: „Protože chce zjistit, odkud jsou ty kořínky.“ Výpovědi dětí jsem zapsala do druhého sloupce.

Reflexe

V této fázi jsme porovnávali výpovědi z první a druhé fáze. Cílem reflexe bylo zjistit, zda se dětem podařilo z ilustrací vyčíst, o čem kniha je. „Na začátku, než jsme si knihu přečetli, jsme se snažili z ilustrací přijít na to, o čem kniha vypráví. Myslíte, že se nám to povedlo?“ Přečetla jsem dětem první sloupec a pak druhý. S dětmi jsme diskutovali o tom, co se nám z ilustrací povedlo zjistit a co ne. „Zjistily jsme, že se dá pouze z ilustrací přijít na to, o čem kniha vypráví?“ Dítě č. 19: „Já myslím, že jo.“ Dítě č. 21.: „Já jsem to teda věděl.“

3. Evaluace zrealizované řízené činnosti:

Děti projevovaly zájem o činnost. Mohu tak usoudit z výpovědí dětí: Dítě č. 10: „Líbilo se mi to, protože jsme to hádali a já mám ráda hádanky.“ Jen některé však udržely pozornost po celou dobu činnosti, což vyplynulo z výsledků pozorování. Některé děti nevyslovovaly své myšlenky nahlas, jen pozorovaly ostatní a poslouchaly jejich nápady. Činnost pomáhala dětem v porozumění textu. Dokazují to výpovědi dětí. Např. dítě č. 10 si všimlo na konci knihy na obrázku již při předvídání z ilustrací dvou myšek, co se baví s hlavní hrdinkou příběhu, usoudila, že jde o maminku s tatínkem. Po přečtení příběhu poukazuje na to, že se jedná o tety. Myslím si, že byla činnost vhodná pro věkovou skupinu dětí. Některé děti své myšlenky nevyslovovaly nahlas, ale sledovaly a poslouchaly nápady

ostatních. S touto metodou děti ještě nepracovaly, je pro ně nová. U těchto dětí budu při dalších činnostech sledovat pokrok. Ilustrace se zdály pro děti srozumitelné a čitelné, což vyplývá z výpovědí dětí. Proto mohu říci, že tato kniha byla vhodná pro využití metody předvídání.

Řízená činnost 2 – Ivona Březinová: Natálčin andulák

1. Příprava na řízenou činnost

O knize: Knihu napsala Ivona Březinová a ilustrovala Lucie Dvořáková. Knihu vydalo nakladatelství Meander v edici Modrý slon. Původně byla kniha určená do škol jako interaktivní knížka (Březinová, 2012). V roce 2013 získala tato kniha v soutěži Nejkrásnější české knihy roku druhé místo za výtvarnou část v kategorii Knihy pro mladší děti (Památník národního písemnictví, 2018).

Shrnutí příběhu: Kniha vypráví o malé pětileté holčičce Natálce, která se cítí osamělá. Rodiče na ni nemají čas. Maminka pořád s někým telefonuje a tatínek tráví hodně času v práci. Natálka by si přála mít také mobilní telefon. Chtěla by být totiž jako maminka a mít si s kým povídat. Jednoho večera uslyšela Natálka na okně mobilní vyzvánění. Nebyl to však mobilní telefon ale malý žluto-zelený ptáček – andulák. Pojmenovala ho Andy. Ten neuměl zpívat jako ostatní ptáčci. Žil dlouho ve městě a naučil se vydávat zvuk mobilního telefonu. Jinak zpívat neuměl. Maminka s tatínkem zpočátku nebyli rádi, že má Natálka nového kamaráda. Andy však jednoho večera Natálku zachránil. Měla vysokou horečku. Andy svým zpěvem, který se podobal mobilnímu vyzvánění, zavolal maminku. Společně s tatínkem nemocnou holčičku odvezli do nemocnice. Od té doby byl Andy členem rodiny (Březinová, 2012).

Cíle: Dítě vymyslí ve dvojicích krátký příběh evokovaný třemi klíčovými obrázky (vyjmutými z ilustrací knihy). Zapojí svou fantazii. Vymyšlený příběh vyjádří slovy. Spolupracuje s druhým dítětem. Domluví se s ním.

Pomůcky: zatavené obrázky vyjmuté z ilustrací knihy (do dvojice), zvětšené obrázky, kniha Natálčin andulák.

Fáze procesu učení, ve kterém proběhne práce s ilustrací: **evokace**.

Časová dotace: zadání cca 10 minut, práce jedné dvojice cca 10 minut

Metody při práci s ilustrací: práce s klíčovými obrázky

Příprava učitele: Před příchodem dětí do třídy připevní učitelka na tabuli tři zvětšené obrázky. Jsou to ty stejné, se kterými budou děti později ve dvojicích pracovat. Na řízenou činnost připravíme vždy do dvojice tři zatavené obrázky.

Stručný popis řízené činnosti

Před řízenou činností: Učitelka připevní tři zvětšené obrázky na tabuli nebo na jiné místo ve třídě tak, aby si jich děti při příchodu všimly. Mají vzbudit zájem dětí.

Řízená činnost:

Evokace

Děti rozdělíme do dvojic. Každé dvojici rozdáme tři obrázky. Děti si obrázky prohlédnou. Zeptáme se jich, co je na obrázcích.

Uvědomění si informací

Děti mají za úkol vymyslet ve dvojicích krátký příběh tak, aby se v příběhu objevily všechny věci z obrázků. Příběh převyprávějí.

Reflexe

Učitelka dětem přečte knihu Natálčin andulák tak, aby děti viděly na ilustrace v knize. S dětmi pak diskutuje o tom, zda se některý z příběhů, který děti vymyslely, přiblížil příběhu z knihy.

2. Průběh řízené činnosti

Před řízenou činností: Zvětšené obrázky jsem během ranních her připevnila na tabuli. Několik dětí se přišlo zeptat, co je to za obrázky. Vysvětlila jsem jim, že s nimi budeme po svačině pracovat a mají teď možnost si je pořádně prohlédnout.

Řízená činnost:

Evokace

Děti jsem rozdělila do dvojic. Každé dvojici jsem rozdala tři obrázky (vyjmuté z ilustrací z knihy). „Co vidíte na obrázcích?“ Dítě č. 10: „papouška, holčičku a telefon, co má oči.“ Dítě č. 19: „Je to spíš vysílačka.“ „Napadne vás, co by se s obrázky dalo dělat?“ Dítě č. 10:

„Poznávat. Podle toho třeba pexeso.“ Dítě č. 9: „Můžeme říkat, co mají společnýho.“ Dítě č. 10: „My máme doma takový kostičky, ty hodíš a musíš podle nich vymyslet pohádku.“

Uvědomění si informací

„Zkusíte si ve dvojicích vymyslet krátký příběh tak, aby se v něm objevily všechny věci z těchto tří obrázků. Těším se na vaše zajímavé příběhy.“ Děti se snažily spolupracovat s druhým dítětem a dohodnout se na konečné verzi příběhu. Sledovala jsem, zda děti během vymýšlení příběhu pracují s obrázky i bez předešlých instrukcí. Zda je řadí dle toho, jak se věci z obrázků v příběhu objeví. Dvojice, která měla příběh vymyšlený, mi následně příběh převyprávěla.

Ukázky dětských příběhů:

Příběh 1

Dítě č. 10: „Byla jednou jedna holčička, ta chtěla papouška. Ale maminka s tatínkem jí to zakázali. Tak Beatka byla smutná. Tak si to rozmysleli tatínek s maminkou. Tak zavolali kouzelným telefonem do zoologický zahrady. Kouzelněj telefon řekl: „Kam chcete zavolat.“ „Do zoologický zahrady,“ řekla maminka s tatínkem. „A proč?“ „Protože Beatka chce papouška.“ Tak tam zavolali. A v kleci přivezli barevnýho papouška. Beatka ho krmila, čistila klec, měnila vodu. A tahle se to opakovalo.“

Příběh 2

Dítě č. 25: „Byla jednou jedna holčička, která se probudila. Bylo jí horko, tak otevřela okno a uviděla ptáčka. Tak se oblíkla a šla ven za ním. Jenomže ptáček jí uletěl. Tak mu zavolala. On řekl: „Pí pí.“ To myslel jako na Javorovice. Tak šla na Javorovice. Tam ptáček nebyl. Tak zavolala ještě jednou. Ptáček řekl: „Gugu gaga.“ Tak šla na Gugu gaga. Tam ptáček taky nebyl. Ptáček byl ještě děťátko. Proto řekl: „Gugu gaga.“ Tak mu zavolala do třetice. A on řekl: „Pí pí, gugu gaga.“ A ona tomu rozuměla jako na Papája. Tak šla na Papája. A tam uviděla ptáčka. Tak šla za ním. A zazvonil zvonec a pohádky je konec.“

Příběh 3

Dítě č. 21: „Žila jedna holčička a ta furt nosila na nose telefon. Ten telefon říkal: „Já bych na sobě radši nosil papouška.“

Příběh 4

Dítě č. 9: „Byla jednou jedna holčička, která měla jednu hračku – vysílačku. A pak chtěla svýho papouška. Telefon si pak myslel, že už si nebude hrát s telefonem, ale jenom s papouškem. A pak se telefon zamyslel a chtěl utéct domů a ten papoušek ho viděl a šel za ním a pak si holčička chtěla hrát s telefonem i s papouškem.“

Příběh 5

Dítě č. 2: „Byla jednou jeden domeček. A tam žila holčička. A moc ráda měla svýho papouška. A tatínek jednou přijel z práce a řekl holčičce: „Ty máš tady ale hezky uklizeno, jenom si uklid’ další hračky.“ Tak si uklidila další hračky. A pak byla večere. Dali si chleba a to je konec.“ Dítě v příběhu vynechalo obrázek telefonu.

Příběh 6

Dítě č. 19: „Byla jedna holčička, která se jmenovala Pastelka. Přála si moc papouška a ještě hračku telefon. A ten papoušek jí dělal moc radosti. A to je všechno.“

Reflexe

S dětmi jsme si sesedly do půlkruhu na koberec. Ukázala jsem jim ilustraci na obalu knihy. „Co vám děti připomíná ilustrace na obalu knihy?“ Dítě č. 19: „To sou ty obrázky.“ „Spisovatelka Ivona Březinová napsala knížku, která se jmenuje Natálčin andulák. V knížce se objeví všechny věci z obrázků, podle kterých jste vymýšlely příběh vy. Pojd’me si knihu přečíst a zjistit, jak příběh vymyslela spisovatelka.“ Knihu jsem předčítala tak, aby viděly na ilustrace. „Podobal se některý příběh, který jste vymysleli vy, s příběhem v knize?“ Dítě č. 10: „Trochu mě.“

3. Evaluace zrealizované řízené činnosti

Děti projevily zájem o tuto činnost. Všechny se snažily vymyslet ve dvojici příběh, spolupracovaly na něm. Z dvojice vždy jedno dítě příběh vyprávělo. Některé příběhy byly dlouhé, měly začátek, zápletku i závěr. Některé příběhy byly krátké. Pouze v jednom

příběhu se objevily dva obrázky a dítě na jeden ze tří zapomnělo. Činnost měla velký vliv na fázi reflexe. Děti byly více vtaženy do příběhu, po celou dobu při předčítání udržely pozornost. Samy začaly zpívat rolničkovou píseň, kterou v pohádce telefon vyzvání. Tato činnost měla spíše vliv na vtažení dětí do děje. Co se týče porozumění textu, děti si během této činnosti mohly představit, jakou roli v pohádce obrázků hraje. Mohly lépe porozumět rozdělení rolí v příběhu. Myslím si, že činnost byla vhodná pro věkovou skupinu dětí. Pohádka byla aktuální pro dnešní dobu. Děti mohly využít při vymýšlení příběhů své životní i čtenářské zkušenosti. Kniha byla vhodná pro využití této metody. Během předčítání děti kladně komentovaly ilustrace v knize, z toho usuzuji, že se je samotná kniha zaujala.

Řízená činnost 3 – 12 nejmenších pohádek

1. Příprava na řízenou činnost

Příběh: Alžběta Skálová: *Jak dědeček měnil, až vyměnil*

O knize: Jedná se o soubor dvanácti sešitů s klasickými evropskými pohádkami. V sešitech jsou pohádky vyprávěny obrazem a stručný text pohádky je postaven samostatně. V krabici se nachází těchto dvanáct pohádek/sešitů: Liška a myška, O Koblížkovi, Dlouhý, široký a bystrozraký, O perníkové chaloupce, Červená karkulka, Tři malá prasátka, Pták Ohnivák a vlk Šedivák, Jak dědeček měnil, až vyměnil, O Smolíčkovi, O chytrém Šibalovi, O veliké řepě, Šípková Růženka (12 nejmenších pohádek, 2015). Každá pohádka je jinak ilustrovaná. Soubor získal v roce 2011 druhé místo v soutěži Nejkrásnější české knihy roku v kategorii Literatura pro děti a mládež (Památník národního písemnictví, 2018).

Shrnutí příběhu: Dědeček šel na trh, aby své ženě něco pěkného koupil. Po cestě zachránil topícího se člověka. Ten je bohatý a za jeho dobrý skutek mu daruje zlato. Dědeček po cestě zlato vyměnil za koně, koně za býka, býka za ovci, ovci za prase, prase za jehlu. Jehla mu ale po cestě vypadla děravou kapsou. Zjistil to, když chtěl jehlu dát své ženě. Dědeček byl ze ztráty smutný. Babička ho však pozvala do chalupy na kafe a buchty a byla ráda, že se dědeček vrátil v pořádku domů (12 nejmenších pohádek, 2015).

Cíle: Dítě seřadí ilustrace dle posloupnosti děje. Snaží se přijít na ustálené prvky v pohádce a dle nich pohádku seřadí. Dítě se orientuje v ploše. Dítě vyjádří své myšlenky řečí.

Pomůcky: okopírované a zatavené ilustrace, sešit Jak dědeček měnil, až vyměnil.

Fáze procesu učení, ve které bude probíhat práce s ilustrací: **evokace, uvědomění si informací, reflexe.**

Časová dotace: zadání cca 10 minut, práce jedné dvojice cca 10 minut

Metody při práci s ilustrací: **práce s ustálenými prvky, řazení ilustrací dle posloupnosti děje.**

Příprava učitele: Učitel si ilustrace ze sešitu okopíruje a zataví.

Stručný popis řízené činnosti

Před řízenou činností: Před příchodem dětí jsou připraveny ilustrace na viditelném místě. Mají vzbudit zájem dětí.

Řízená činnost:

Evokace

Učitel pracuje s jednou dvojicí. Děti mají před sebou seřazených šest ilustrací ze sešitu. Tyto ilustrace si prohlédnou a tuto část pohádky nahlas přečtou z obrázků.

Uvědomění si informací

Děti zbytek ilustrací seřadí dle posloupnosti děje tak, jak si myslí, že se příběh rozvíjí. Poté se jich ptáme, co jim pomáhá v tom, aby dokázaly správně sestavit děj. Proč seřadily ilustrace právě takto? Čeho si při řazení všimaly?

Reflexe

Dětem přečteme příběh. Během předčítání upravují pořadí ilustrací. Pracují s chybou, kterou se snaží samy opravit.

2. Průběh řízené činnosti

Před řízenou činností: Před příchodem dětí do třídy jsem připravila okopírované a zatavené ilustrace na stůl. Ilustrace vzbudily zájem u dětí. Během volné hry si ilustrací všimly a prohlížely si je.

Řízená činnost:

Evokace

Děti jsem rozdělila do dvojic. Nepracovala jsem však se všemi dvojicemi najednou, postupně se během dne dvojice vystřídaly. Dětem jsem zadala činnost hromadně. Seznámila jsem děti s průběhem činnosti a jejich úkolem.

Před děti jsem složila prvních šest ilustrací dle posloupnosti děje. „Pohádka na koberci není dokončená. Vaším úkolem bude si začátek pohádky přečíst z obrázků a poté jí dokončit z těchto rozházených ilustrací.“ Děti nejprve čtou nahlas z obrázků část pohádky, která již byla mnou složená. Čtou ji nahlas proto, aby měly šanci si všimnout některých ustálených prvků a mohly na ně navázat při skládání dalších ilustrací.

Uvědomění si informací

„Těmito obrázky zkuste pohádku dokončit. Dívejte se, zda jsou nějaké obrázky podobné nebo stejné. Co se na nich odehrává. Jak mohou spolu obrázky souviset.“ Děti řadily ilustrace. Domlouvaly se mezi sebou. „Co vám na obrázcích pomáhá, abyste ilustrace seřadily správně? Proč jste ilustrace seřadily právě takhle? Čeho jste si na obrázcích všimaly?“ Některé děti na tuto otázku nedokázaly odpovědět. Některé děti odpovídaly s oporou v ilustraci a ukazovaly na nich konkrétní části, které jim při řazení pomáhaly. Některé odpovědi dětí: Dítě č. 5: „Všimla jsem si toho, že jako jak si pořád půjčoval ty zvířata.“ Dítě č. 15: „Museli jsme si všimnout, který obrázky jsou kde stejný, třeba podle koníku.“ Dítě ukázalo na dva obrázky, na kterých je stejný koník.

Reflexe

„Přečtu vám teď pohádku, ke které patří tyto obrázky. Zkusíte si samy podle předčítané pohádky kontrolovat, zda se vám povedlo pohádku seřadit správně. Pokud najdete chybu, obrázky přesuňte a jejich pořadí tak opravte.“ Dětem jsem předčítala pohádky ze sešitu. Během předčítání se děti snažily opravovat chyby. Pracují s ní a snaží se ji samy opravit.

3. Evaluace zrealizované řízené činnosti

Starší děti ze třídy o tuto činnost projevily velký zájem. Během činností jsem si všimla, že mladším dětem ze třídy dělalo řazení ilustrací problémy. Nedokázaly se v ilustracích

orientovat a neudržely pozornost po celou dobu činnosti. Možná proto, že jsou ilustrace menších rozměrů a stejně barevné, laděné do stejných odstínů. Dále možná proto, že měly seřadit více obrázků najednou. Bylo by tedy lepší začít s menším počtem ilustrací. Usoudila jsem proto, že je činnost vhodná pro starší děti ze třídy, tedy pro ty, které půjdou příští rok do školy a nebudou mít odklad školní docházky. Děti, se kterými jsem pracovala, tuto metodu již znaly. Pro porozumění textu byla tato činnost vhodná. Při předčítání ve fázi reflexe bylo vidět, že děti sledují příběh na ilustracích a v případě chyby v jejich řazení z předchozí fáze tuto chybu většina dětí odhalila a opravila bez zásahu dospělého. Tento sešit k této metodě je vhodný, ale pro děti, které s touto metodou mají již nějakou zkušenost. Pro mladší děti nejsou ilustrace přehledné, což se ukázalo při realizaci.

Příklad průběhu řízené činnosti:

Během evokace

Dítě popsalo příběh na ilustracích.

Dítě č. 19: „Byl jeden dědeček a měl ženu a ta žena ho asi neměla ráda. Tak šel asi kolem rybníka a zachránil nějakého člověka. Pak ten člověk mu něco řekl, že mu dá zlato za to. Pak s tím zlatem někam šel a potkal stádo koní. Za tohle to mu dal nějakého koně a za toho koně mu dal asi stádo oveček.“

Během uvědomění si informací

Po přečtení příběhu z ilustrací rovnou začalo přiřazovat další ilustrace a slovně pokračování příběhu komentovalo. Druhé dítě, č. 17, se aktivně zapojilo až během řazení ilustrací. Sledovalo však první dítě, které příběh vyprávělo, a začalo přiřazovat ilustrace. První dítě dokázalo ukázat na ilustracích i prvky, které mu pomáhaly v řazení ilustrací. Slovní popis však byl pro dítě těžký.

Během reflexe

Sledují předčítaný příběh. V řazení ilustrací nebyla žádná chyba.

Řízená činnost 4 – Jan Lebeda: Pohádky skřítků Medovníčka

1. Příprava na řízenou činnost

O knize: Knihu napsal Jan Lebeda a ilustrovala Zdeňka Študlarová. Knihu vydalo nakladatelství Brána. Tato kniha nezískala žádná ocenění. Jedná se však o první díl z osmi knih s příběhem skřítků Medovníčka (Lebeda, 2010). Z nich dvě získaly ocenění v anketě Suk – čteme všichni. V roce 2015 získala kniha *Medovníček detektivem* druhé místo v kategorii Cena dětí. V roce 2014 získala kniha *Medovníček a řeka Modrávka* také druhé místo ve stejné kategorii (Anketa: Suk – čteme všichni, 2018). Zvolila jsem první díl proto, že je vhodný k využití metody vizualizace. V první kapitole je zde podrobně popsán skřítek Medovníček.

Shrnutí příběhu: Kniha vypráví o malém skřítkovi Medovníčkovi, který má rád med. Kamarádí se se včelkami, které mu med dávají. Touto léčivou sladkostí pomáhá všem zvířátkům i ptáčkům v lese, kteří jeho pomoc potřebují. V knize *Pohádky skřítků Medovníčka* skřítek zachrání včeličku, poslechne si žabí koncert, pochroumá si pacičku, stane se pilotem, bude svědkem mravenčí války, uvidí včelí rojení, potká vílu Zuzanku, navštíví včelí školu a zažije další zábavná dobrodružství (Lebeda, 2010).

Cíle: Dítě nakreslí podle přečteného popisného úryvku skřítků Medovníčka. Snaží se v kresbě vystihnout barevnost a popisované charakteristické znaky skřítků. Pokud dítě chybovalo, snaží se chybu najít a popsát ji.

Pomůcky: část pohádky z knihy *Pohádky skřítků Medovníčka*, bílé čtvrtky A4, voskovky, ilustrace z knihy

Fáze procesu učení, ve které bude probíhat práce s ilustrací: **reflexe**.

Časová dotace: cca 40 minut

Metody při práci s ilustrací: **vizualizace**.

Příprava učitele: Učitel si připraví pomůcky pro kresbu – čtvrtky, voskovky.

Stručný popis řízené činnosti

Před řízenou činností:

Dialog s dětmi o pohádkových bytostech, konkrétně o skřítcích v rámci integrovaného bloku s názvem Hrajeme si na pohádky.

Řízená činnost:

Evokace

S dětmi navážeme na dialog. Dětem sdělíme, že známe knihu o skřítkovi a přečteme jim úryvek z knihy, ve kterém je Medovníček popsán.

Uvědomění si informací

Dětem úryvek přečteme znovu. Děti mají za úkol nakreslit skřítku podle toho, jak je popsán v textu.

Reflexe

Děti se ptáme, jak se jim pracovalo a proč. Co pro ně bylo těžké? Čemu nerozuměly? Poté jim ukážeme ilustraci z knihy, na které je zobrazen skřítek, a vedeme je k tomu, aby samy porovnaly, zda se jim podařilo skřítku vystihnout.

2. Průběhu řízené činnosti

Před řízenou činností: S dětmi si v integrovaném bloku s názvem Hrajeme si na pohádky povídáme o pohádkových bytostech. S dětmi si dnes konkrétně povídáme o skřítcích. Položila jsem dětem otázku: „Jak skřítek vypadá?“ Děti odpovídaly: „Má špičaté uši. Je malý. Má čepičku.“ „Jak se asi chová? Je hodný? Je zlý?“ Děti odpovídaly: „Pomáhá lidem. Může lidi i zlobit.“ „Co je jeho práci?“ Děti odpovídaly: „Kope zlato. Viděl jsem pohádku, kde skřítek povídal dětem pohádky na dobrou noc.“ Touto diskuzí jsem děti připravila na další činnost.

Řízená činnost:

Evokace

Děti se posadily ke stolům. Rozdala jsem jim bílé čtvrtky a voskovky. „Tato kniha také vypráví o jednom skřítkovi. Poslechněte si, jak skřítek vypadá. Dětem jsem přečetla

úryvek z knihy: „Byl to malý mužíček, který ale nenosil plnovous jako ostatní skřítkové. Měl bystré, černé oči a zdravé, červené tváře, protože často užíval med. Proto i jeho kabátek a dlouhé kalhoty měly medovou barvu. Na hlavě nosil čepici žlutou, jako když roste pampeliška, a jeho boty byly zelené, aby se hodily k trávě a mechu. Kolem pasu měl připevněnou taštičku se skleničkou, kterou vždycky naplnil medem, když se někam vydal na cestu“ (Lebeda, 2010, s. 8).

Uvědomění si informací

„Co kdybychom, děti, skřítko nakreslili. Namalujeme ho přesně tak, jak je to psané v knize.“ Dětem jsem přečetla úryvek z knihy znovu.

Reflexe

S dětmi jsem si sesedla do kruhu a ukázaly jsme si jejich práce. „Jak se vám děti pracovalo?“ Na tuto otázku děti odpověděly jednohlasně: „Dobře“. Proto jsem se vyptávala dál: „Co pro vás bylo těžké a proč? Čemu jste nerozuměly?“ Děti odpovídaly: „Pro mě bylo těžké, že jsem nevěděla, jak vypadá medová barva. Já nevěděl, jakou barvu mají kalhoty. Já namaloval čepici jinou barvou. Já zase kalhoty. Já nevěděl, jak namalovat uši.“ „Co kdybychom se podívali, jak skřítko namalovala ilustrátorka v knize?“ Dětem jsem ukázala ilustraci z knihy. Ptám se dětí: „Jaký asi skřítek je? Jestli hodný nebo zlý a proč si to myslíte?“ Děti odpovídaly: „Já myslím, že hodný, protože se na obrázku usmívá.“ Řešíme, k čemu asi využívá med v lahvičce za pasem. Děti odpověděly: „Protože má rád med. Rád ho papá.“ Dětem jsem přečetla úryvek z knihy: „Podíváme se, zda se to dozvíme v knize: „Med je léčivý a skřítek touto sladkostí pomáhal všem zvířátkům i ptáčkům, kteří jeho pomoc potřebovali.“ Děti se dále ptám: „Jak se asi skřítek jmenuje? Mají skřítko jméno?“ Děti odpovídaly: „Mají. Tenhle se jmenuje Medovníček. Já tu knížku znám.“ „Podle čeho se jmenuje?“ Děti odpověděly: „Podle medu.“ Dětem přečtu úryvek z knihy: „Měl takové hezké jméno, protože byl kamarád se všemi včeličkami.“

3. Evaluace zrealizované řízené činnosti

Knihy byla vhodná pro práci s metodou vizualizace. Myslím si, že úryvek z knihy byl vhodně zvolen k věkové skupině dětí. Text však mohl být kratší, protože se děti s touto metodou setkaly podruhé. Vzhledem k tomu, že je třída složena z dětí od 4,5 do 7 let,

některé mladší děti nebo děti s opožděným vývojem nezvládly namalovat celého skřítky tak, jak bylo popsáno v textu. V reflexi si však samy všimly, že například nepoužily barvu, jaká byla v textu zmíněna. Proto si také myslím, že jsem zvolila vhodnou reflexi. Během ní seděly všechny děti na koberci se svými obrázky. Přečetla jsem úryvek znovu. Děti si mohly kontrolovat, zda jejich obrázek odpovídá textu. Prohlédly si také obrázky ostatních dětí. Dále jsme o průběhu činnosti diskutovali. Při hodnocení jsem ocenila, že děti, které nevystihly celého skřítky tak, jak bylo uvedeno, samy přišly na to, co nebylo správně. Vyzdvihla jsem na jejich obrázcích část, která správně byla. Využila jsem také pozitivní motivace. „Děláme to proto, abychom se to naučili. Nevadí, že jsi měl něco špatně, příště zvládneš vystihnout více věcí, které byly zmíněny v pohádce.“ Níže jsem přiložila některé práce dětí.

Ukázky dětských prací:

Práce dětí, které nakreslily Medovníčka podle popisu správně:

Obrázek 3: Práce dítěte č. 19 (6 let)

Obrázek 4: Práce dítěte č. 17 (7 let)

Obrázek 5: Práce dítěte č. 13 (5 let)

Obrázek 6: Práce dítěte č. 14 (5 let)

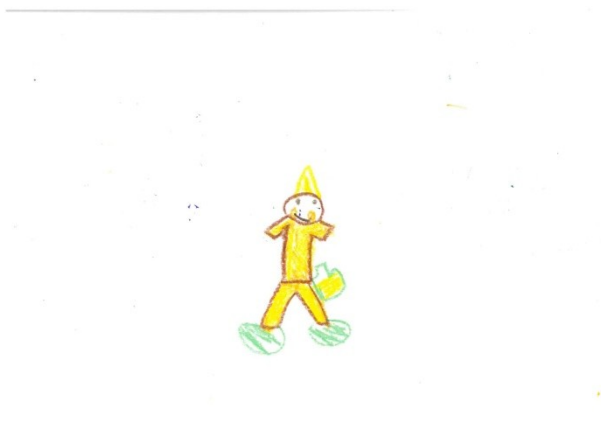
Obrázek 7: Práce dítěte č. 15 (5 let)

Práce dětí, které v kresbě skřítky podle popisu chybovaly:

Dítě dokázalo v reflexi popsat chybu

Obrázek 8: Práce dítěte č. 11 (6 let)

Obrázek 9: Práce dítěte č. 21 (6 let)

Obrázek 10: Práce dítěte č. 8 (6 let)

Dítě na chybu nepřišlo:

Obrázek 11: Práce dítěte č. 22 (5 let)

Obrázek 12: Práce dítěte č. 2 (5 let)

Obrázek 13: Práce dítěte č. 6 (6 let)

Řízená činnost 5 – Katarína Macurová: Proč nekveteš

1. Příprava na řízenou činnost

O knize: Knihu napsala a ilustrovala Katarína Macurová (Macurová, 2016). Autorka studovala v Bratislavě v ateliéru volné grafiky a knižní ilustrace (Databazeknih.cz, 2018). Knihu vydalo v roce 2016 nakladatelství Albatros (Macurová, 2016). Nedostala doposud žádná ocenění. Přišla mi však vhodná pro tuto řízenou činnost.

Shrnutí příběhu: Malý medvídek má svou zahrádku, kde pěstuje květiny. Jednoho dne se mezi nimi objeví jedna, která je jiná než ostatní. Má zelené lístky, ale nekvete. Medvídek je z toho smutný, protože se o ni stará, jak nejlépe dovede. Přeje jí každý večer dobrou noc, zalévá ji, učí ji kvést, chrání ji slunečníkem před velkým žářem. Medvídek však nevidí, co se děje pod zemí. Květina je mrkev a mezitím, co se o ni medvídek stará, mrkev zraje a roste. Mrkev vyrostla v zaječí noře. Když dozrála, zajíci si uspořádali hostinu a většinu z mrkve spořádali. Medvídkovi však stále vrtá hlavou, proč květina nekvete, a tak ji jednou vytáhne z hlíny. Medvídek nikdy mrkev neviděl, a proto si myslí, že celou dobu rostla květina obráceně. Okousaná mrkev teď totiž vypadá jako medvídkovy růže na zahradě (Macurová, 2016).

Cíle: Dítě vnímá ilustrace. Po prohlédnutí dvou ilustrací usoudí, co se mezi nimi odehrálo. Využije svých zkušeností. Své myšlenky a domněnky slovně vyjádří.

Pomůcky: dvě okopírované ilustrace z knihy, kniha Proč nekveteš?, projektor, prezentace s ilustracemi v programu Powerpoint, počítač, tabule, křída

Fáze procesu učení, ve které bude probíhat práce s ilustrací: **evokace, uvědomění si informací, reflexe.**

Časová dotace: cca 30 minut

Metody při práci s ilustrací: usuzování.

Příprava učitele: Učitel si připraví v programu Powerpoint prezentaci, zde umístí nejprve každou ilustraci zvlášť na samostatnou stranu a na následující je umístí vedle sebe. Před příchodem dětí nakreslí na tabuli dva sloupce pro zapisování výpovědí dětí. Ilustrace z knihy umístí na viditelné místo.

Stručný popis řízené činnosti

Před řízenou činností: Učitel si připraví všechny pomůcky pro činnost.

Řízená činnost:

Evokace

Děti si prohlíží první ilustraci. S dětmi si povídáme o tom, co je na obrázku. To samé následně provedeme s druhou ilustrací. Poté dětem promítneme tyto ilustrace vedle sebe.

Uvědomění si informací

S dětmi řešíme, co se mohlo mezi těmito ilustracemi odehrát. Děti využívají svých zkušeností, například těch, které mají o zajících a jejich potravě. Nápady a myšlenky dětí zapisuje učitelka na tabuli do prvního sloupce.

Reflexe

Během reflexe dětem předčítáme knihu tak, aby viděly na ilustrace. Po přečtení si s dětmi povídáme o tom, co se mezi ilustracemi odehrálo. Výpovědi dětí zapíšeme do druhého sloupce na tabuli. Porovnáváme s dětmi výpovědi z prvního a druhého sloupce. S dětmi tak zjišťujeme, zda se jejich nápady a myšlenky z fáze uvědomění si informací shodují s příběhem z knihy.

2. Průběh zrealizované řízené činnosti

Před řízenou činností: Před příchodem dětí jsem položila ilustrace z knihy na stůl. Tyto obrázky měly za úkol vzbudit zájem dětí. Děti si je během ranních her prohlížely. Před začátkem řízené činnosti jsem obrázky sundala a křídou nakreslila na tabuli dva sloupce pro výpovědi dětí. První sloupec jsem označila „Před čtením“ a druhý „Po čtení“. Připravila jsem si pomůcky na promítání ilustrací.

Řízená činnost:

Evokace

Dětem jsem promítla první ilustraci. „Prohlédněte si obrázek, co na něm vidíte?“ Dítě č. 22: „Medvídka.“ Dítě č. 5: „Mrkev.“ Dítě č. 8: „Králíka.“ Dítě č. 10: „Růži.“ Dítě č. 18: „Ten králíček je ve své díře v podzemí.“ Dítě č. 1: „Strom.“ Dítě č. 15: „Kus mrkve, co

čouhá ze země.“ Dítě č. 5: „Trávu.“ Dítě č. 10: „Medvídek přemýšlí, jak vytáhnout mrkev. On si myslí, že je to nějaká kytka.“ Dítě č. 18: „Protože to vypadá jako keřík.“ Dítě č. 10: „Zajíček přemýšlí, jak vyndá tu mrkev.“ Dětem jsem promítla druhou ilustraci. „Prohlédněte si i druhou ilustraci, co vidíme na obrázku?“ Dítě č. 10: „Kus mrkve.“ Dítě č. 5: „Lopatu.“ Dítě č. 10: „Díru a ještě hlínu, ve které je asi zasypanej ten králíček.“ Dítě č. 15: „Je tam stoleček.“ Dítě č. 17: „Měďa drží mrkev.“ Dítě č. 21: „Je tam půlka mrkve. Zajíček asi půlku snědl.“ Dětem jsem promítla obrázky vedle sebe. Děti si ilustrace prohlíží.

Uvědomění si informací

„Obrázky patří do příběhu této knihy. Naším úkolem bude vymyslet, co se mezi těmito dvěma obrázky v příběhu odehrálo. Co se mohlo stát?“ Dítě č. 5: „Medvídek si myslel, že našel nějakou květinu nebo keřík. Králík viděl tu mrkev a chtěl ji vytáhnout.“ Dítě č. 10: „Medvídek třeba zahradničí, protože má rukavice a tohle je jeho zahrada.“ Dítě č. 18: „Králíček má chuť na mrkev. A medvídek mu jí pomůže vytáhnout.“ Dítě č. 10: „Mě napadá, že králíček přemýšlí, jak dát mrkev ven, aby mohl vylézt ven za svým kamarádem medvídkem.“ Dítě č. 8: „Napadlo ho tu mrkev snít. A jít z té díry, že se tam nějak zatoulal. Zajíček měl hlad.“ Dítě č. 15: „Zajíček chce stáhnout mrkev dolů, aby si ji mohl sníst.“ Dítě č. 5: „Jakože ten králík neví, že ten medvídek je nahoře a jakože ten medvídek neví, že ten králík je dole. Králík by to táhl dolů a ten medvídek nahoru.“ Dítě č. 21: „Spíš to rozpúlili, tu mrkev.“ Dítě č. 10: „Medvídek si vzal horní půlku a zajíček dolní. Tady si to rozpúlili.“ Dítě č. 21: „Medvídek si chce dát mrkve a králíček taky, tak oba táhly až se rozloupkla na dva kusy a ten králík se zasypal.“ Výpovědi dětí jsem zapsala do prvního sloupce na tabuli.

Reflexe

S dětmi jsme si sesedly do půlkruhu na koberci. Předčítala jsem knihu tak, aby viděly na ilustrace. Předčítat jsem začala u první ilustrace a skončila jsem u druhé. Řešily jsme s dětmi příběh pouze mezi ilustracemi. „Co se tedy stalo?“ Dítě č. 15: „Už tu mrkev vytáhl.“ Dítě č. 18: „Nevěděl, proč ta mrkev neroste, chtěl to zjistit, a tak jí vytáhl.“ Dítě č. 15: „Protože už je skoro snědená.“ Dítě č. 7: „Zajíci tu mrkev celou snědli a pak je bolelo břicho.“ Dítě č. 10: „Když jí vytáhl, tak zjistil, že je to mrkev.“ „Myslíš? Podíváme

se, příběh pokračuje.“ Dítě č. 21: „On si myslí, že je to růže.“ „Proč si to asi myslí?“ Dítě č. 5: „Protože vypadá jako ostatní květiny.“ „Kde by mohl medvídek zjistit, co je to za rostlinu?“ Dítě č. 17: „Třeba v encyklopedii.“ Výpovědi dětí zapisuji do druhého sloupce. Přečtu dětem první sloupec. „Povedlo se nám přijít na to, co se mezi obrázky stalo?“ Dítě č. 8: „Třeba, že tu mrkev snědli.“ Dítě č. 10: „Že medvídek zahradničí.“

3. Evaluace zrealizované řízené činnosti

Děti projevíly zájem o tuto činnost. Uvádím zde některé výroky dětí, které toto dokazují: dítě č. 18: „Budeme to ještě někdy dělat?“ Dítě č. 10: „Líbilo se mi to, protože jsme to hádali.“ Dítě č. 21: „To jsme dělali i s tou Hravoukou.“ Více spolupracovaly děti, které jsou zralé pro nástup do školy, tedy děti, které příští rok nastoupí do základní školy. Tentokrát se však zapojily i děti mladší než při předvídání z knihy Hravouka. Nejspíš proto, že už věděly, co mají dělat. Při předvídání u řízené činnosti č. 1 jen pozorovaly ostatní. Některé děti zvládly smysluplně odpovídat na otázky. Podařilo se jim vyvodit z ilustrací, co se mezi nimi stalo. Toto dokázaly říci i u reflexe. Některým dětem tato činnost pomohla při porozumění textu z knihy. To bylo zřejmé při odpovídání na otázky během předcítání. Dle mého názoru byla kniha vhodná pro využití metody usuzování ze dvou ilustrací. Mnoho dětských knih pro tuto metodu nemá vhodné ilustrace. To jsem si ověřila při hledání vhodné knihy pro tuto metodu. Dle mého názoru byla činnost přiměřená věku dětí, protože byla většina z nich aktivní. Během činnosti proběhly dva přesuny. Mohly se tak znovu zaktivizovat. Děti, které své myšlenky nevyjadřovaly nahlas, pozorovaly a poslouchaly ostatní.

Řízená činnost 6 – Marianne Dubuc: Já nejsem tvoje maminka

1. Příprava na řízenou činnost

O knize: Knihu napsala a ilustrovala Marianne Dubuc (Dubuc, 2017). Autorka vystudovala grafický design v Montrealu. Podílela se na vzniku několika mezinárodně oceňovaných knih. Získala v roce 2014 cenu Kanadské rady pro umění (Labyrint 2018). Knihu vydalo nakladatelství Labyrint v edici Raketa. Byla vydána v roce 2017 (Dubuc, 2017). Nemá doposud žádná ocenění.

Shrnutí příběhu: Příběh vypráví o veverčákovi Ottovi, který žije v koruně velkého stromu. Jednou ráno se objeví před jeho dveřmi zelená pichlavá koule, ze které se vyklubou malé bílé chlupaté stvoření. Stvoření Ottovi říká mami. On však jeho maminka není. Vezme ho k sobě na jednu noc a ráno se vydává hledat chlupáčovu pravou maminku. Hledání maminky se i po několika dnech nedaří. Mezitím, co Otto hledá maminku, chlupáč stále roste. Přes den se chlupáč v domečku sám nudí, a tak uklízí a vaří. Otto je překvapen a rád, protože mu během dne vyhládlo. Když chlupáč vyrostl tak, že už se oba nevejdou do domečku ve stromě, Otto z domečku našťavaně odchází. Všimne si ho orel, který by ho rád snědl. Od neštěstí Ottu zachrání jeho nový, již velký, dospělý kamarád. Chlupáčovu maminku zatím nenašli, přesto se spolu mají dobře (Dubuc, 2017).

Cíle: Dítě vnímá předčítaný text. Přiřadí ilustraci k přečtenému úryvku. Svoji domněnku zdůvodní.

Pomůcky: zatavené ilustrace, kniha Já nejsem tvoje maminka, magnety, tabule.

Fáze procesu učení, ve které bude probíhat práce s ilustrací: **evokace, uvědomění si informací, reflexe.**

Časová dotace: cca 30 minut

Metody při práci s ilustrací: přiřazování ilustrace k textu.

Příprava učitele: Před příchodem dětí učitel umístí zatavené ilustrace na stůl nebo jiné viditelné místo.

Stručný popis řízené činnosti

Před řízenou činností: Zatavené ilustrace učitel umístí na viditelné místo ve třídě. Mají vzbudit zájem u dětí. Děti si je mohou během volné hry prohlížet.

Řízená činnost:

Evokace

Do dvojice rozdáme dětem jednu ilustraci z knihy. Obrázek si děti důkladně prohlédnou.

Uvědomění si informací

Učitel přečte část textu z knihy. Po jeho přečtení vyzve děti, aby dvojice, která si myslí, že má ilustraci právě k tomuto úryvku z textu, ilustraci zvedla nad hlavu. Svou domněnku děti zdůvodní. V případě, že zvedne více dvojic ilustraci nad hlavu, řešíme s nimi, která ilustrace je pro daný úryvek z textu vhodnější. Děti se tak učí práci s chybou.

Reflexe

Reflexe probíhá vždy po přiřazení ilustrace k úryvku. Učitel ukáže dětem ilustraci v knize. Potvrdí tak jejich domněnku, nebo ji vyvrátí. Zatavenou ilustraci děti upevní magnetem na tabuli. Ilustrace tak řadíme za sebou.

2. Průběh zrealizované řízené činnosti

Před řízenou činností: Před příchodem dětí do třídy jsem umístila zatavené ilustrace okopírované z knihy na stůl. Mají vzbudit zájem u dětí. Děti si je během ranních her prohlíží.

Řízená činnost:

Evokace

Do každé dvojice jsem rozdala jednu zatavenou ilustraci okopírovanou z knihy. „Každá dvojice dostala jeden obrázek. „Vaším prvním úkolem bude pořádně si obrázek prohlédnout.“ Děti si prohlíží ilustraci.

Uvědomění si informací

„Z této knihy „Já nejsem tvoje maminka“ se vysypaly ilustrace. Každý z vás dostal jednu. Naším úkolem bude tyto ilustrace přiřadit k textu, který budu z knihy číst. Ukážu vám jak.“ Dětem jsem přečetla kousek textu a přiřadila k němu zatavenou ilustraci. Následně jsem ukázala tu samou ilustraci v knize (zde se už jedná o reflexi). Dětem jsem nejprve předvedla, jak budeme během činnosti postupovat. To proto, aby všechny děti pochopily postup. „Kdo si bude myslet, že má v ruce obrázek, o kterém čtu v knize, zvedne ho nad hlavu. Zkusí nám říct, proč si to myslí.“

Výpovědi dětí:

Předčítaný úryvek: „Dobrou noc! Říká Otto, než zhasne světlo.“ Dítě č. 24 zvedlo ilustraci nad hlavu. „Proč si myslíš, že je to tvůj obrázek?“ Dítě č. 24: „Protože tam svítí to světlo.“

Předčítaný úryvek: „Drobeček povyrosl. Přes noc se třikrát zvětšil!“ Dítě č. 8 zvedlo ilustraci nad hlavu. „Proč si myslíš, že je to tvůj obrázek?“ Dítě č. 8: „Proto že tady nespí a je o víc větší.“

Předčítaný úryvek: „...rozhodne se Otto navštívit své sousedy a poptat se jich, jestli nevědí, kde může být chlupáčova maminka.“ „Proč si myslíš, že je to tvůj obrázek?“ Dítě č. 17: „Podle toho, že se tam ptá různých zvířátek.“

Předčítaný úryvek: „Otto vyrábí plakáty.“ „Proč si myslíš, že je to tvůj obrázek?“ Dítě č. 21: „Protože ten Otto kreslí a on tady jí ty oříšky.“

Předčítaný úryvek: „A nezapomeň: Pozor na orla! Nabádá Otto, než odejde s plakáty.“ „Proč si myslíš, že je to tvůj obrázek?“ Dítě č. 10: „Tady má kapsu a tady už ho lepí. Ještě tam má dva nebo tři.“

Situace, ve které chtělo více dětí přiřadit ilustraci:

Předčítaný úryvek: „...chlupáč lenoší a pak se rozhodne uvařit polévku.“ „Který z obrázků to bude a proč?“ Dítě č. 21: „Tady vaří a nahoře odpočívá. Tady jí jen jí.“

Předčítaný úryvek: „A možná i vyzdobená zahrada.“ „Proč si myslíš, že je to tvůj obrázek?“ Dítě č. 15: „Protože tam zdobí strom.“

Předčítaný úryvek: „Následujícího rána se Otto probouzí v záplavě bílých chlupů.“ „Proč si myslíš, že je to tvůj obrázek?“ Dítě č. 5: „Tady má ty bílý, protože se zvětšil asi tak o deset kusů.“

Předčítaný úryvek: „Orel se řítí na Ottu.“ „Proč si myslíš, že je to tvůj obrázek?“ Dítě č. 19: „Je tam ten orel a řítí se ke stromu.“

Předčítaný úryvek: „V koruně stromu se objeví chlupáč mávající na všechny strany a vydávající zuřivý křik.“ „Proč si myslíš, že je to tvůj obrázek?“ Dítě č. 2: „Protože tam má otevřenou pusou.“

Výpověď, z které vyplývá porozumění textu:

„Proč to dělá?“ Dítě č. 10: „Chce ho ochránit.“ Dítě č. 8: „Chce vylákat orla, aby ho nezachytil tu veverku.“

Reflexe

„Poté se podíváme do knihy, zda je ta samá ilustrace u přečteného textu v knize.“ Poté, co dítě zvedlo ilustraci nad hlavu a zdůvodnilo svou domněnku, ukázala jsem mu ilustraci v knize. Dítě se tak mohlo přesvědčit, zda přiřadilo svůj obrázek správně k přečtenému úryvku, či nikoli. V tomto případě se fáze uvědomění si informací a fáze reflexe vystřídala během činnosti několikrát.

3. Evaluace zrealizované řízené činnosti

Děti projevily zájem o činnost. Všechny přítomné děti udržely pozornost po celou dobu činnosti. Všechny děti poslouchaly předčítaný text pozorně a dávaly pozor, kdy přijde na řadu jejich obrázek. Dítě č. 2 zpočátku nepochopilo zadání a zvedalo ilustraci nad hlavu pokaždé. Po chvílce činnost odpozorovalo a činnost pochopilo. Činnost byla vhodná pro porozumění textu. Což je patrné z výpovědí dětí: „Proč to dělá?“ Dítě č. 10: „Chce ho ochránit.“ Dítě č. 8: „Chce vylákat orla, aby ho nezachytil, tu veverku.“ Většina dvojic přiřadila správně ilustraci k textu. Z pozorování dětí mohu usoudit, že byla činnost vhodná pro tuto věkovou skupinu dětí. Překvapující bylo, že se zapojilo i dítě (vietnamské národnosti), které mělo doposud problémy s porozuměním i mluvenému českému jazyku. Tato činnost odhalila obrovský pokrok v porozumění tohoto dítěte. Dítě se sice nevyсловilo, ale upozornilo druhé dítě ze dvojice, že se jedná o ilustraci k textu. Kniha byla vhodná pro tuto metodu. Z knihy byly využity nosné ilustrace, protože jich je v knize mnohem více. Dále bylo vhodné rozdělit děti do dvojic, protože tak slabší děti nemusely své myšlenky nahlas vyslovit, ale do činnosti se zapojily. Měly oporu v druhém dítěti.

8.4.4 Shrnutí výsledků

V kvantitativní části výzkumu, kde jsem volila pro sběr dat metodu dotazníku mezi pedagogy mateřských škol, se jedna z pěti stanovených hypotéz nepotvrdila, konkrétně hypotéza „Pedagogové mateřských škol si nejčastěji vybírají knihu podle obalu

a doporučení kolegyň“, protože největší počet respondentů v dotazníkovém šetření uvedl, že vybírá knihu podle kvality textu.

Druhá stanovená hypotéza „Pedagogové mateřských škol nejčastěji znají ocenění za kvalitní knihu Magnesia litera“ se v průběhu výzkumu potvrdila, protože ji uvedl nejvyšší počet respondentů (celkem 20).

Hypotéza číslo tři byla také potvrzena, znamená to tedy, že „většina pedagogů mateřských škol nevyužívá při práci s knihou oceněné tituly“.

Třicet tři z třiceti pěti dotazovaných pedagogů pracujících v mateřských školách uvedlo, že pracují s ilustrací v dětské knize, což znamená, že se také potvrdila hypotéza číslo čtyři: „Pedagogové mateřských škol pracují s ilustrací v knihách.“

Z výsledků výzkumu dále vyplývá, že „Pedagogové mateřských škol nejčastěji při práci s ilustrací využívají aktivitu na řazení ilustrací dle posloupnosti děje“, čímž se potvrdila pro mě jedna z nejzajímavějších hypotéz.

Během realizace a evaluace řízených navržených činností s dětmi jsem získala odpovědi na stanovené výzkumné otázky kvalitativní části výzkumu. Odpověď na první výzkumnou otázku „Jakými metodami práce s knihou lze nejlépe rozvíjet porozumění textu u dětí předškolního věku?“ vyplývá z výsledků pozorování a rozhovorů s dětmi. Všechny použité metody, na kterých byly stavěny činnosti, rozvíjely porozumění textu u dětí předškolního věku.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku „Jaké očekávané výstupy z RVP PV se vztahují k práci s ilustrací a jakých výsledků v nich dosahují děti?“ vychází z RVP PV. Všechny navržené řízené činnosti se vztahují k těmto očekávaným výstupům: projevat zájem o knížky a soustředěně poslouchat četbu; postupovat podle pokynů; řešit problémy; záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost; zaměřit se na to, co je z poznávacího hlediska důležité; přemýšlet a vést jednoduché úvahy o tom, o čem přemýšlí; vyjadřovat své myšlenky a nápady; odpovídat a slovně reagovat; porozumět slyšenému. Některé činnosti se navíc vztahují k těmto očekávaným výstupům: komunikovat a spolupracovat s druhým dítětem; učit se hodnotit svoje pokroky; vyprávět příběh. Děti ve třídě dokazují podle výzkumu velmi dobrou úroveň projevu zájmu o knihy. Naopak projevují velmi špatnou úroveň v sebehodnocení. Na tuto oblast je potřeba se při práci s nimi zaměřit.

Další úrovně v jednotlivých oblastech dětí jsou k nahlédnutí v příloze. V těchto oblastech však nejsou výkyvy.

Z výsledků z výše uvedené přílohy ve spojitosti s výsledky z pozorování dětí při činnostech je také patrná odpověď na výzkumnou otázku číslo tři: „Jaké aktivity se nejvíce osvědčily pro práci s ilustrací dle RVP PV?“ Ukázalo se, že z hlediska vedení dítěte k sebehodnocení se nejvíce osvědčila činnost číslo 3 (12 nejmenších pohádek) a 4 (Jan Lebeda: Pohádky skřítky Medovnička). Z hlediska vedení dítěte ke spolupráci a komunikaci s druhým dítětem se nejvíce osvědčila činnost číslo 2 (Ivona Březinová: Natálčin andulák), 3 (12 nejmenších pohádek) a 6 (Marianne Dubuc: Já nejsem tvoje maminka).

Výsledky z výzkumného šetření vztahující se k výzkumné otázce číslo čtyři: „Co se děti předškolního věku při těchto aktivitách naučily?“ nebyly prokázány výrazné pokroky dětí. Ze záznamů rozhovorů však vyplývá, že se některé děti naučily lépe formulovat své myšlenky a nápady a ty pak slovně vyjádřit. Některé děti se naučily lépe spolupracovat a komunikovat s druhým dítětem, například při vymýšlení příběhů v činnosti č. 2 (Ivona Březinová: Natálčin andulák). Vzhledem k tomu, že se jednalo o šest různých činností, pokroky dětí v jednotlivých oblastech se ve většině případů neprojeví. Největší pokrok jsem zaznamenala u dívky, která je z dětí ve třídě nejmladší. Moc se u společných činností neprojevovala, na otázky nahlas neodpovídala, a pokud odpověděla, tak v krátkých větách. Účastnila se pěti z šesti činností a během nich se začala projevovat více. V průběhu se zlepšila její formulace nápadů a myšlenek. Přišlo mi, že nabyla i sebejistotu a nebojí se od té doby před ostatními projevit. Druhý pokrok jsem zaznamenala u dívky vietnamské národnosti, která již od počátku roku měla problémy s porozuměním českého jazyka. Komunikace s ní probíhala spíše gesty a mimikou doprovázenou o slovní vysvětlování. Při činnostech se nijak neprojevovala ani slovně nereagovala. Porozumění textu se u ní projevilo v činnosti č. 4 (Jan Lebeda: Pohádky skřítky Medovnička) a v činnosti č. 6 (Marianne Dubuc: Já nejsem tvoje maminka).

Na pátou výzkumnou otázku „Co jsem se při realizaci a reflexi aktivit naučila já?“ jsem si odpověděla na základě sebereflexe po realizaci a zhodnocení navržených řízených činností. Návrh, realizace a evaluace činností mi ukázaly, jak dětem nechávat větší prostor pro přemýšlení, pro vyjádření myšlenek a nápadů. Dále jsem se naučila, jaké otázky dětem

pokládat, aby je podněcovaly k přemýšlení. Hledala jsem způsob, jak svůj přístup a dotazování dětí změnit, protože mi Česká školní inspekce před rokem vytkla, že dětem nechávám málo prostoru pro sebevyjádření a předkládám jim hotová fakta. Tato práce mi ukázala, jak svůj přístup k dotazování dětí ve výchovně-vzdělávacím procesu změnit.

V odpovědi na poslední výzkumnou otázku „Jaká doporučení bych dala pedagogům při realizaci těchto činností?“ vycházím z evaluace realizace řízených činností:

- Doporučení k činnosti č. 2 (Ivona Březinová: Natálčin andulák), 3 (12 nejmenších pohádek) a 6 (Marianne Dubuc: Já nejsem tvoje maminka): Rozdělit děti tak, aby jednu dvojici tvořilo vždy dítě jistější a dítě méně jisté. Netvořit vždy stejné dvojice dětí.
- Doporučení k činnosti č. 3 (12 nejmenších pohádek): Pokud se dítě s metodou seznamuje, stačí, aby seřadilo k připravenému pásmu ilustrací pouze čtyři.
- Doporučení k činnosti č. 4 (Jan Lebeda: Pohádky skřítky Medovnička): Při kresbě děti posadit dál od sebe, aby neobkreslovaly od kamaráda.
- Doporučení k činnosti č. 6 (Marianne Dubuc: Já nejsem tvoje maminka): Připravit si k činnosti ilustrace, na kterých stojí příběh podle počtu přítomných dětí (jedna ilustrace do dvojice).

9 Závěr práce

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo odhalit možnosti, které přináší práce s ilustrací v mateřské škole pro podporu rozvoje dětského čtenářství.

Při psaní teoretické části jsem prohloubila své poznatky o rozvoji dětského čtenářství, o porozumění textu u dětí, o ilustraci v dětské knize a oceněních za kvalitní dětskou knihu. Blíže jsem se seznámila s nakladatelstvími, která tato ocenění získala, a s jejich tituly. Nejvíce mě však obohatily poznatky, které jsem získala z prostudování materiálů o programu *Čtením a psáním ke kritickému myšlení*, poznatky o metodách kritického myšlení a třífázovém modelu učení, který je rámcem programu RWCT. Všechny výše zmiňované poznatky jsem následně uplatnila v praktické části práce.

V praktické části jsem hledala konkrétní možnosti, které přináší práce s ilustrací v mateřské škole pro podporu rozvoje dětského čtenářství. Některé tyto možnosti přinesli pedagogové mateřských škol svými zkušenosti, které byly zjišťovány v dotazníkovém šetření. Otázky se týkaly jak způsobů práce s ilustrací, tak výběru ilustrované knihy pro práci s dětmi. Ten vnímám jako nezbytnou součást práce s knihou. Zjištěné možnosti jsou níže vypsány.

Možnosti práce s ilustrací pro podporu dětského čtenářství jsou dle výsledků výzkumu:

- dítě řadí ilustrace dle posloupnosti děje,
- dítě předvídá z ilustrace, o čem kniha je,
- dítě pracuje s klíčovými obrázky,
- dítě vypráví příběh podle jedné ilustrace,
- pracujeme s ilustrací v rámci dramatické výchovy.

Možnosti při výběru dětské ilustrované knihy uváděly respondentky:

- výběr podle autora,
- výběr podle kvality textu,
- výběr podle kvality ilustrací,
- výběr podle doporučení od kolegů,
- výběr podle tématu,
- zda se hodí k využití pro dramatickou výchovu,

- výběr mezi oceněnými tituly,
- výběr mezi knihami oceněných nakladatelství.

Dále byly od respondentů zjištěny konkrétní tituly, které mají v praxi ověřené při práci s ilustrací s dětmi. Nejvíce se osvědčily knihy od Petra Horáčka, Pavla Čecha a knihy ilustrované Daisy Mrázkovou.

Z realizace a evaluace navrženého metodického materiálu bylo zjištěno, že všechny činnosti podporují rozvoj dětského čtenářství. Tento poznatek vyplývá z výsledků výzkumu na základě strukturovaného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů s dětmi při realizaci jednotlivých činností. Během výzkumu bylo prokázáno jen několik málo pokroků u dětí, což znamená, že by se podobné činnosti stavěné na stejných metodách, jako byly využity ve výzkumu, měly v mateřské škole realizovat pravidelně. Z výsledků výzkumu vyplývá, že tento metodický materiál přináší možnosti, jak lze pomocí ilustrace v dětské literatuře podporovat rozvoj dětského čtenářství v mateřské škole.

Tato práce měla velký přínos pro mou práci s dětmi v mateřské škole. Ukázala mi způsob, jak rozvíjet za pomoci otázek dětské myšlení a jak dát tímto dětem prostor pro sebevyjádření. Myslím si, že by mohla tento způsob ukázat i dalším, kteří ho hledají.

Seznam použitých informačních zdrojů

- ČAPKOVÁ, Dagmar. Inference z hlediska psychologie a lingvistiky. Časopis pro moderní filologii. Ústav pro jazyk český akademie věd ČR, 1998, **80**(1), 26–34. ISSN 0862-8459.
- ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- FISHER, Douglas a Nancy FRAYOVÁ. Modelování při četbě komplexních informačních textů. Kritická gramotnost: o praxi, textech a kontextech. Praha: Pomáháme školám k úspěchu, 2016, **2**(2+3), 59–66. ISSN 2464-6318.
- HAUSENBLAS, Ondřej a Hana KOŠŤÁLOVÁ. Co je E-U-R. Kritické listy: čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách. Praha, 2006, **2006a**(22), 53–58. ISSN 1214-5823.
- HAUSENBLAS, Ondřej a Hana KOŠŤÁLOVÁ. Co je E-U-R: Podrobněji k fázi uvědomění si významu u informací. Kritické listy: čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách. Praha, 2006, **2006b**(23), 57–59. ISSN 1214-5823.
- HAUSENBLAS, Ondřej a Hana KOŠŤÁLOVÁ. Co je E-U-R: Podrobněji k fázi reflexe. *Kritické listy: čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách*. Praha, 2006, **2006c**(24), 67–69. ISSN 1214-5823.
- HOMOLOVÁ, Kateřina. Čtenářská propedeutika. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 2009. ISBN 978-80-7368-657-4.
- MALÝ, Radek a Josef NEŠPOR. Lexikon českých nakladatelství dětské knihy. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-2444503-8.
- MAREŠ, Jiří. Pedagogická psychologie. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-262-0174-8.
- MÜLLER, Richard a Pavel ŠIDÁK. Slovník novější literární teorie: Glosář pojmů. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2048-2.
- PRŮCHA, Jan. Nové teorie o "učení z textu". Československá psychologie: časopis pro psychologickou teorii a praxi. Praha: Československá akademie věd, 1984, **28**(2), 143–151. ISSN 0009-062X.
- REISSNER, Martin. Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration: insights into illustrations to accompany Czech children's books. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.
- RYBÁROVÁ, Eva. Rozvoj čtenářských strategií u dětí v mateřské škole. Kritická gramotnost. Pomáháme školám k úspěchu o. p. s., 2017, **3**(4), 20–25. ISSN 2464-6318.

- STEELOVÁ, Jeannie L., Kurtis S. MEREDITH, Charles TEMPLE a Scott WALTER. Příručka I. Co je kritické myšlení: (vymezení pojmu a rámce E-U-R). Praha: Kritické myšlení, o. s., 2007a.
- SCHNOTZ, a BALLSTAED, In E. CORTE, Erik de. a Franz E. WEINERT. International encyclopedia of developmental and instructional psychology. Tarrytown, N.Y., USA: Pergamon, 1996. Resources in education (Oxford, England). ISBN 978-0080429809.
- STEELOVÁ, Jeannie L., Kurtis S. MEREDITH, Charles TEMPLE a Scott WALTER. Příručka III. Další strategie k rozvíjení kritického myšlení. Praha: Kritické myšlení, 2007b.
- ŠAFRÁNKOVÁ, Kateřina. Jak modelovat čtenářské strategie. Kritické listy. Kritické myšlení o. s, 2009, (36), 28–31. ISSN 1214-5823.
- ŠAFRÁNKOVÁ, Kateřina. Jak dnes rozumíme ustáleným prvkům v textu. Kritická gramotnost. Pomáháme školám k úspěchu, 2015, 1(1), 25–28.
- ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7.
- TOMAN, Jaroslav. Dětské čtenářství a literární výchova. Brno: CERM, 1999. ITEM. ISBN 80-7204-111-8.
- TOMAN, Jaroslav. Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury. České Budějovice: PdF JČU, 1992. ISBN 80-80-7040-055-2.
- TOMKOVÁ, Anna. Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení v primární škole: distanční text. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-315-3.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize: (2007). Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.
- VÁCHOVÁ, Alena, Zuzana KUPCOVÁ a Michaela KUKAČKOVÁ. Rozvíjíme jazyk a řeč dětí: dítě a jeho psychika – jazyk a řeč. Praha: Raabe, 2015. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-173-1.

Internetové zdroje

Albatros: O Albatrosu [online]. Albatros Media, 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/o-nas/o-albatrosu/>

Albatros Media: Management společnosti [online]. Albatros Media, 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.albatrosmedia.cz/c/management/>

Anketa: Suk - čteme všichni: Anketa o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež vydanou v konkrétním roce [online]. Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni-pravidla>

Běžiliška: O nás [online]. 2018a [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/beziliska>

Běžiliška: Vydali jsme [online]. 2018b [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/knihy>

Čtením a psaním ke kritickému myšlení: Inspirace pro učitele [online]. 2014 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <http://www.kritickemysleni.cz/inspirace.php>

IBBY Czech Republic: IBBY CZ sekce [online]. Česká sekce IBBY, 2010 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/ibby-eska-sekce/mezinarodni-ibby>

Klub mladých čtenářů: Co je Klub mladých čtenářů Albatros [online]. Albatros Media, 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.kmc.cz/klub-mladych-ctenaru-albatros.html>

Knižní klub: O nakladatelství [online]. Euromedia Group, 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.knizniklub-knihy.cz/#o-nakladatelstvi>

KOVAŘÍKOVÁ, Ludmila. Čtenářská strategie: Předvídání. Čtenářská gramotnost a projektové vyučování [online]. Abeceda, o. s., 2018, 12. 7. 2011 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/ctenarska-gramotnost/cg-strategie/cg-strategie-20>

O Baobabu. O Baobabu [online]. [cit. 2017-09-18]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/>

Profil. Labyrint [online]. [cit. 2017-09-18]. Dostupné z: <http://labyrint.net/stranka/23/profil>

Principy programu. Principy programu [online]. 2001, 2001 [cit. 2017-12-28]. Dostupné z: <http://www.kritickemysleni.cz/oprogramu.php>

RAPHAELOVÁ a AUOVÁ. QAR: Lepší porozumění a testování poznatků napříč věkovými kategoriemi a obsahovou náplní. *Kritické listy*. Kritické myšlení, o.s., 2006, (24). DOI: <http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=24>.

Zlatá stuha: Archiv [online]. IBBY, 2017 [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/archiv>

Zlatá stuha: Zlatá stuha [online]. IBBY, 2014b [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/o-soutezi>

Zlatá stuha: Kategorie [online]. IBBY, 2014c [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/kategorie>

Zlatá stuha: Zlaté dítě [online]. IBBY, 2018a [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/souteze>

Zlatá stuha: Pro školy [online]. IBBY, 2018b [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/pro-skoly>

Památník národního písemnictví: Soutěž NČKR [online]. Památník národního písemnictví, 2018 [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/1111-2016/>

Pomáháme školám k úspěchu: Projekt [online]. 2018 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <https://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/projekt/predstaveni>

Labyrint: Dubuc Marianne [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <http://www.labyrint.net/autor/886/dubuc-marianne>

Magnesia Litera: O Liteře [online]. Litera, 2018 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <http://www.magnesia-litera.cz/#o-litere>

Magnesia litera: Archiv [online]. Magnesia litera, 2018b [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://www.magnesia-litera.cz/#archiv>

Databazeknih.cz: Katarína Macurová [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/katarina-macurova-78245>

Dětská literatura

12 nejmenších pohádek. 2. vydání. Ilustroval Darja ČANČÍKOVÁ, ilustroval Dora DUTKOVÁ, ilustroval Juraj HORVÁTH, ilustroval Michaela KUKOVIČOVÁ, ilustroval Eva MACEKOVÁ, ilustroval Radana PŘENOSILOVÁ, ilustroval Tereza ŘÍČANOVÁ, ilustroval Alžběta SKÁLOVÁ, ilustroval Petr ŠMALEC, ilustroval Dagmar URBÁNKOVÁ, ilustroval Chrudoš VALOUŠEK, ilustroval Eva VOLFOVÁ. V Praze: Baobab, 2015. ISBN 978-80-7515-013-4.

BŘEZINOVÁ, Ivona. Natálčin andulák. Ilustroval Lucie DVOŘÁKOVÁ. Praha: Meander, 2012. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-86283-80-7.

DUBUC, Marianne. Já nejsem tvoje maminka. Přeložil Ondřej KAVALÍR. V Praze: Labyrint, 2017. ISBN 978-80-86803-44-9.

LEBEDA, Jan. Pohádky skřítky Medovnička. Ilustroval Zdeňka ŠTUDLAROVÁ. Praha: Brána, 2010. ISBN 978-80-7243-453-4.

MACUROVÁ, Katarína. Proč nekveteš?. V Praze: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04211-4.

SÝKOROVÁ-PEKÁRKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2011. ISBN 978-80-242-2978-2.

VOSTRADOVSKÁ, Tereza. Hravouka. Praha: Běžiliška, 2016. ISBN 978-80-906467-1-1.

Seznam příloh

Příloha I: Dotazník pro pedagogy mateřských škol

Příloha II: Výsledky odpovědí z dotazníkového šetření z webového serveru survio.cz

Příloha III: Knihy doporučené v dotazníku respondenty

Příloha IV: Pozorovací archy

Příloha V: Přehled ukazující, jak si v jednotlivých očekávaných výstupech z RVP PV přiřazených k činnostem vedly děti

Příloha VI: Ilustrace z obalu knihy Hravouka

Příloha VII: Klíčové obrázky z ilustrací knihy Natálčin andulák

Příloha VIII: Ukázka ilustrací ze souboru 12 pohádek: Jak dědeček měnil, až vyměnil

Příloha IX: Ilustrace z knihy Medovníček

Příloha X: Ilustrace z knihy Proč Nekveteš

Příloha XI: Ilustrace z knihy Já nejsem tvoje maminka

Příloha I: Dotazník pro pedagogy mateřských škol

Dotazník

Ilustrace v současné dětské knize a možnosti jejího využití v mateřské škole

Dobrý den,

jmenuji se Tereza Wagnerová a jsem studentkou 3. ročníku Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy – obor Učitelství pro mateřské školy. Píši bakalářskou práci na téma „Ilustrace v současné dětské knize a možnosti jejího využití v mateřské škole“. V praktické části zjišťuji, zda učitelé mateřských škol pracují s ilustrací v knize a jakým způsobem ji využívají při práci s dětmi. Dotazník je anonymní a je určen pedagogickým pracovníkům mateřských škol. Budu vděčná za veškeré Vaše zkušenosti.

Předem děkuji za Váš čas.

Tereza Wagnerová

1. Podle čeho vybíráte knihu, se kterou chcete s dětmi pracovat?

- Podle počtu stran
- Podle autora
- Podle kvality ilustrací
- Podle kvality textu
- Podle doporučení kolegů/kolegyň
- Podle tématu
- Podle jiných kritérií (uved'te jakých)

2. Znáte nějaká ocenění za kvalitní dětskou knihu?

- Magnesia litera
- Nejkrásnější česká kniha roku
- Zlatá stuha
- Anketa SUK
- Ne

- Znáám jiné ocenění (uved'te jaké)

3. Znááte některé z níže uvedených oceněných nakladatelství?

- Albatros
- Baobab
- Běžiliška
- Knižní klub
- Labyrint
- Meander
- Ne
- Znáám jiné oceněné nakladatelství (uved'te jaké)

4. Pracovali jste někdy s nějakou knihou, kterou vydalo oceněné nakladatelství?

- Ne
- Ano (uved'te název knihy)

5. Pracovali jste někdy přímo s oceněným titulem?

- Ne
- Ano (uved'te název knihy)

6. Pracujete s dětmi s ilustrací v dětské knize?

- Ano
- Ne

7. Pokud ano, jak s ilustrací pracujete?

- Děti z ilustrace předvídají, o čem kniha je.
- Děti řadí ilustrace podle posloupnosti děje.
- Děti pracují s klíčovými obrázky – vymýšlejí podle nich příběh.
- Děti vypráví příběh podle jedné ilustrace.
- Pracují ilustracemi jinak. (uved'te jak)

8. Kterou knihu byste doporučil/a na práci s ilustrací a proč?

.....

9. Rád/a bych k tomuto tématu ještě dodal/a.

.....

10. Kolik Vám je let?

- 18 – 25 let
- 26 – 35 let
- 36 – 45 let
- 46 – 55 let
- 56 a více let

11. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Střední škola pedagogická
- Vyšší odborná škola
- Vysoká škola – bakalářský titul
- Vysoká škola – magisterský titul

12. Kolik let pracujete jako učitel/ka v mateřské škole?

- 1 – 2 roky
- 3 – 5 let
- 6 – 10 let
- 11 – 20 let
- 21 let a více

13. V jaké třídě pracujete?

- Homogenní
- Heterogenní

14. Kolik máte dětí ve třídě?

.....

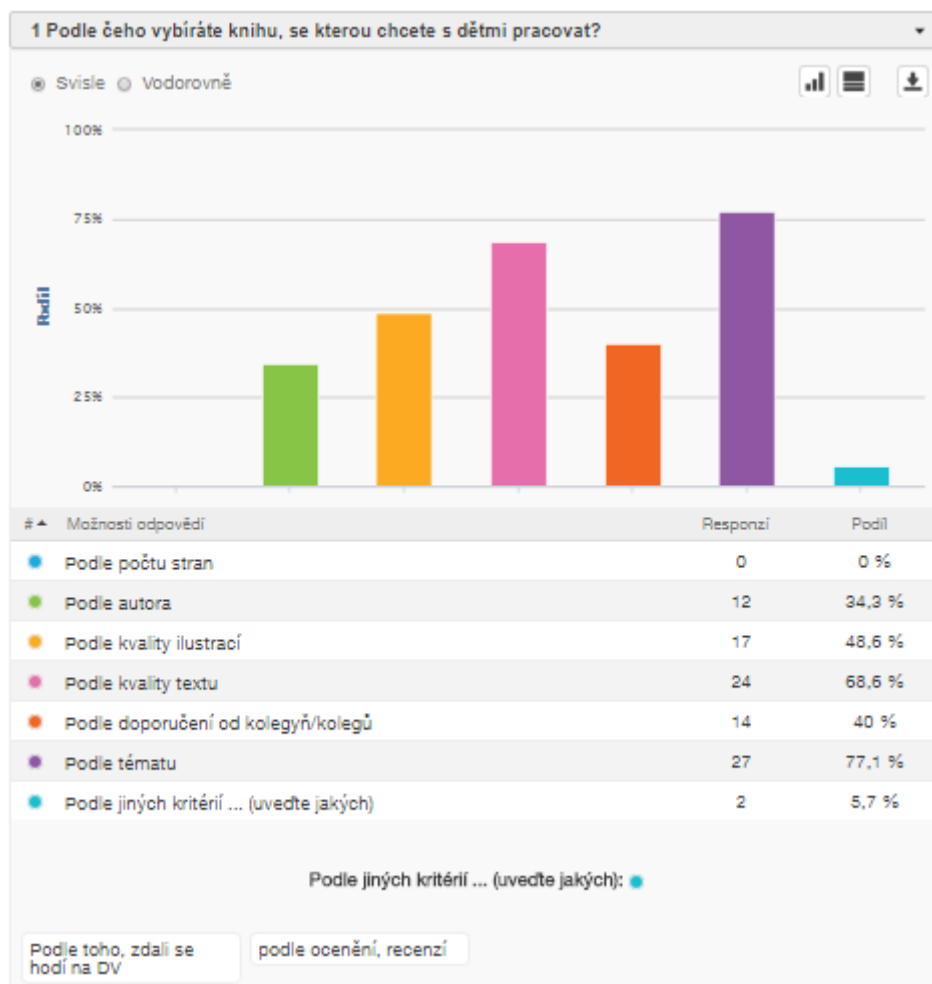
15. V jaké mateřské škole pracujete?

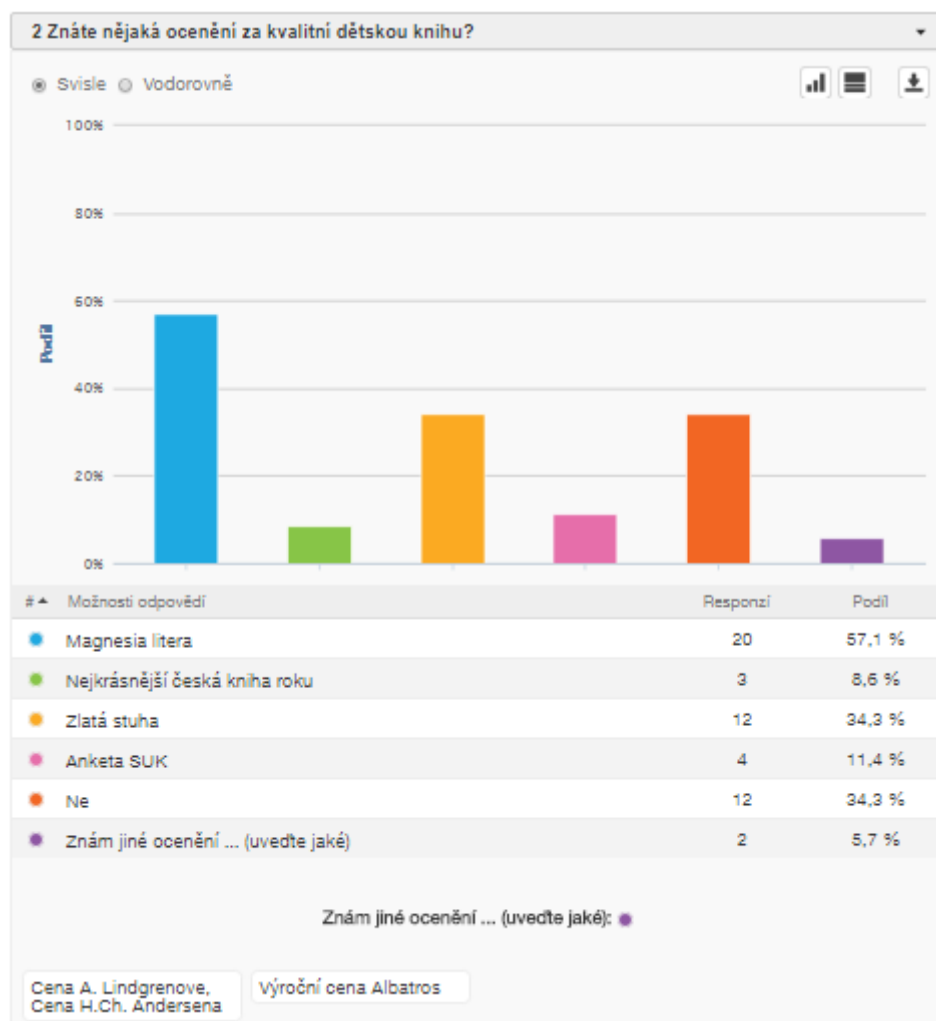
- Státní mateřská škola
- Soukromá mateřská škola
- Jiné zařízení pro předškolní děti (uved'te jaké)

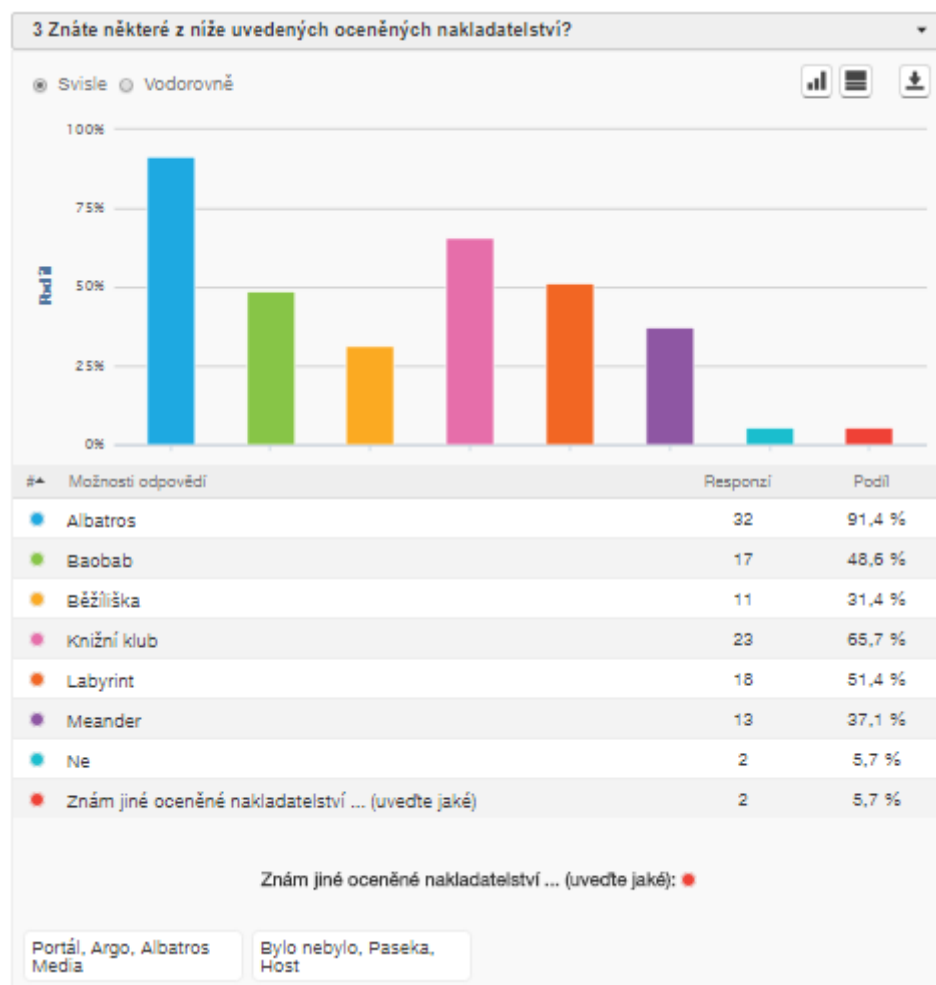
16. Je Vaše mateřská škola specializovaná?

- Ne
- Ano (uved'te specializaci)

Příloha II: Výsledky odpovědí z dotazníku z webového serveru survio.cz

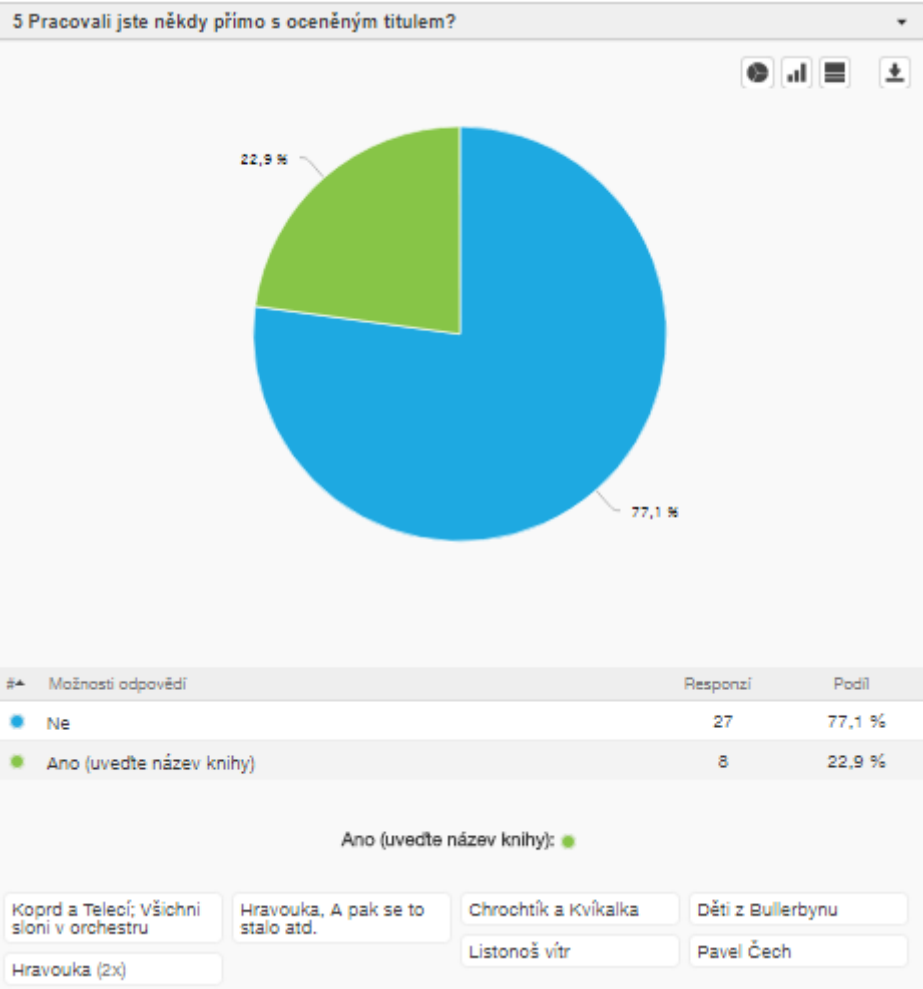
4 Pracovali jste někdy s nějakou knihou, kterou vydalo oceněné nakladatelství?

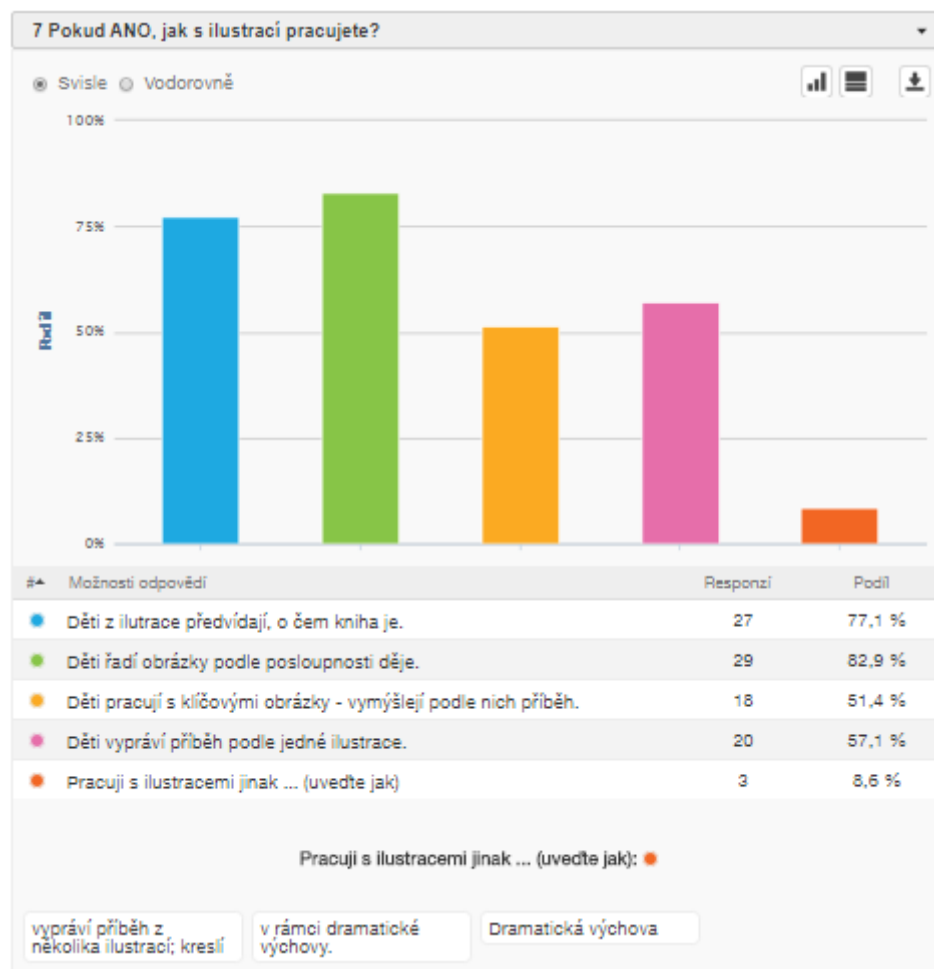

Možnost odpovědi	Responzí	Podíl
Ne	13	37,1 %
Ano (uvedte název knihy)	22	62,9 %

Ano (uvedte název knihy): ●

Můj medvěd Flóra, Zpátky do Afriky, Jitka a kytka,	S celou řadou knih výše zmíněných nakladatelství	Krtek, Pipi dlouhá punčocha, Děti z Bullerbinu	Moje nejkrásnější Vánoce, Písničkové pohádky
Nevzpomínám si, která z těch všech to byla	Jak voní týden - Olga Masiuková	Daisy Mrázková Můj medvěd Flóra	Hravouka, Jezevce Chrujda atd.
Nevzpomenou si na názvy knih.	Dášěnka čili Život štěněte	Chrochtík a Kvíkalka	medvěd, který nebyl
O vesele masince	Muj medved Flóra	Hravouka- Běžliška	Děti z Bellerbynu
Jak zvířata spí	Listonoš vitr	Káťa a Škubánek	Kosprda a Telecí
		f, jako fik	Albatros

8 Kterou knihu byste doporučili/a na práci s ilustrací a proč?

např.knihy od H.Zmatlíkové - krásné ilustrace	Krysáci	O krtkovi	S ilustrací Josefa Lady
Daisy Mrázková Nádherné úterý, čili Slečna Brambůrková chodí po světě. Kromě samotné ilustrace je na protější straně vždy detail na to nejpodstatnější-lidskou emoci, či situaci, která se řesí.	Husa Liza od Petra Horacka - vystizne a jednoduche ilustrace, vhodne i pro rozvoj predctenarske gramotnosti mensich deti. Kratky pribeh s poucenim.	O pejskovy a kočičce - předvídání děje pohádky podle jednoho klíčového obrázku	O kohoutkovi a slepičce
Dědečko vyprávěj - krásné, barevné obrázky	Doporučila bych knihu O čertovi - Pavel Cech. V této knize jsou nádherné ilustrace a lze zde pracovat například s časovou posloupností.	Chtel bych být dospělý	Devatero pohadek- vice mouností práce, děti si mohou pohádky vybrat
Například krásně ilustrovaná kniha M. Dubuc Ptáček a Ley, knihy nakladatelství Thovt mají nádherné ilustrace.	Knizky o krtkovi, pekne nezne ilustrace	Je spousta krásných knih na práci s ilustrací. My teď právě pracujeme s knihou rok v lese. Děti to moc baví, je to krásná kniha. Sledujeme vývoj v čase jednotlivých zvířat. Nebo kniha Co by se stalo kdyby,... Tak děti i sami pracují s ilustrací toho, co by se stalo.	Ferdův slabikář - k rozvoji řečových dovedností (obohacování slovní zásoby,správná artikulace,rozvíjení představivosti a fantazie..)
Domnívám se, že každý si pro svou práci najde knihy s ilustrací, která jej osloví, neboť každému se líbí něco jiného. Já hodně pracuji s ilustracemi Adolfa Borna a Galiny Miklínové. V poslední době mne oslovily také ilustrace Petra Václavka v knize Dubánci.	všechny výše uvedené a další...	Kde bydlí Sluníčko a další knihy ilustrované Marí Brožovou	O Klíči (Pavel Čech) - nádherné ilustrace, rozvoj fantazie a kreativity
Leporela - vystihují text,text je kratky	Knihy pana Čecha, množství detailů, krásné barvy, tajemno	Modrý Pofouch - obrázky doplňují text.	cyklus Jaro, Léto, Podzim a Zima, Noc - velmi pěkné ilustrace, navazují v ději
	?	Jakákoliv kniha, která obsahuje hodně ilustrací, které jsou pro děti srozumitelné. Děti mohou obrázky popisovat, mohou si všimnout detailů a celkově si ke knihám vytváří kladný vztah.	Klíč od Pavla Čecha
	N	Asi skoro každou knihu, protože i když si z knihy vyberu pouze jednu ilustraci, vždy se s ní dá něpo vymyslet. Ráda mám třeba knihu od Martiny Spínkové - Anna a Annička.	Nevím
			Včelí medvídci
			Eduard Petiška - všechny jeho knihy
			Konkrétně se nedá úplně říct jakou knihu bych doporučila je na trhu spousta kvalitních knih s pěknými ilustracemi v podstatě, když pedagog si stanoví určité cíle, tak může pro práci s knihou využít jakékoliv kvalitní ilustrace.

9 Rád/a bych k tomuto tématu ještě dodal/a ...

že rodiče dětem čtou minimálně, nebo vůbec	nic (2x)	Ne (3x)	Ilustraci vnímám jako prostředek pro vytvoření vztahu předškolního dítěte ke knize
Milují kvalitní knihy i ilustrace.	ne	Nic (5x)	Že je důležité pracovat s knihami stále a průběžně, ne jen jednorázově a nárazově.
Myslím si, že ilustrace jsou pro děti velice důležité. Dokáží si z nich vymyslet celý příběh a nebo převyprávět ten původní.	Knihy je velmi otiva a dobrá na práci s předvídáním děje	Při výběru knih koukám hlavně na kvalitu textu,ilustrace jsou spíše doprovodnou složkou,ovšem musí být vkusné	Myslím, že ilustrace v knize vypovídají o celkové kvalitě knihy, alespoň já si vždy knihy vybírám nejdříve vizuálně (Podle toho, jak mně zaujme).
Ilustrace v dětské knize je velice důležitá, právě ta děti zaujme a může podpořit dětskou čtenářskou gramotnost	... (2x)	Kromě ilustrací je možné v MS dobře využít i samotný text.	----
Tyto knížky s velkým i obrázky a minimem slov, jsou vhodné pro mladší děti, dobře s enám s nimi pracuje.	Je třeba pečlivě vybírat kvalitní ilustrace, aby si děti samy nevybíraly kyčovité disneyovské ilustrace	----	----
	.	----	----
	V dnešní době, kdy děti znají veškerou techniku je potřeba, aby jsme vytvářeli kladný vztah ke knihám.	:-)	-(3x)
		?	Při výběru knihy vždy zohledňuji kvalitu textu, autora a ilustraci.
		N	

Příloha III: Knihy zmíněné respondenty v dotazníku

Knihy oceněných nakladatelství uvedené respondenty v dotazníku

Název knihy	Počet respondentů
Můj Medvěd Flora	3
Zpátky do Afriky	1
Jitka a Kytka	1
Jak voní týden	1
Chrochtík a Kvíkalka	1
Děti z Bullerbynu	2
Kosprd a Telecí	1
F, jako fik	1
O Veselé mašince	1
Jak zvířata spí	1
Krtek	1
Pipi dlouhá punčocha	1
Dášenka čili život štěněte	1
Listonoš vítr	1
Moje nejkrásnější vánoce	1
Písničkové pohádky	1
Hravouka	2
Jezevec Chrujda	1
Medvěd, který nebyl	1
Káťa a Škubánek	1

Oceněné tituly uvedené respondenty

Název knihy	Počet respondentů
Kosprd a Telecí	1
Všichni sloni v orchestru	1
Hravouka	3
A pak se to stalo	1
Chrochtík a Kvíkalka	1
Listonoš a vítr	1
Děti z Bullerbynu	1

Doporučené knihy pro práci s ilustrací od respondentů

Doporučené knihy	Proč ji doporučuje	Počet respondentů
Knihy ilustrované Helenou Zmatlíkovou	Mají krásné ilustrace.	1
Ilustrace Adolfa Borna a Galiny Miklínové	Hodně s nimi pracuji.	1
Knihy Petra Horáčka	Pěkné ilustrace s minimem slov. Dětem se dobře dávají dohromady.	2
Husa Líza		1
Knihy od nakladatelství Thovt	Mají nádherné ilustrace.	1
Leporela	Ilustrace vystihují text, text je krátký.	1
Knihy Pavla Čecha	Tajemno, množství detailů, krásné barvy.	5
O klíči	Nádherné ilustrace. Rozvoj fantazie a kreativity.	2
O čertovi	V této knize jsou nádherné ilustrace a lze zde pracovat například s časovou posloupností.	1
Knihy Eduarda Petišky	Neuvádí.	1
Knihy Daisy Mrázkové	Pěkné ilustrace s minimem slov. Dětem se dobře dávají dohromady.	2

Nádherné úterý, čili slečna Brambůrková chodí po světě	Kromě samostatné ilustrace je na protější straně vždy detail na to nejpodstatnější - lidskou emoci, situaci, kterou právě řeší.	1
Knihy s ilustracemi Josefa Lady	Neuvádí.	1
Dědečku vyprávěj	Krásné barevné obrázky.	1
Ptáček a lev (M. Dubuc)	Je krásně ilustrovaná.	1
Dubánci	Ilustrace mě oslovily.	1
Krysáci	Neuvádí.	1
O Krtkovi	Mají pěkné, něžné ilustrace.	2
O pejskovi a kočičce	Předvídání děje, podle jednoho klíčového obrázku.	1
Chtěl bych být dospělý	Neuvádí.	1
Rok v lese	Děti činnosti moc baví. Je to krásná kniha. Sledujeme vývoj v čase jednotlivých zvířat.	1

Příloha IV: Pozorovací archy

Pozorovací arch										
Číslo řízené činnosti: 1										
Dítě										
	Přítomen během činnosti	Projevuje zájem o činnost	Dítě dokáže udržet pozornost po celou dobu aktivity	Vyslovuje své myšlenky a nápadů	Odpovídá na otázky smysluplně	Dítě hledá v ilustracích odpovědi na otázky	Pochopilo zadání aktivity	Využívá své životní zkušenosti	Potřebuje pomoc druhého	Dítě z ilustrace předvidá
1	/	/	/							
2	/	/	/							
3										
4	/	/		/	/	/	/		/	/
5	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
6	/	/	/	/	/	/	/		/	/
7	/	/	/	/	/	/	/		/	/
8	/	/	/	/	/	/	/		/	/
9	/	/	/	/	/	/	/		/	/
10	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
11	/	/	/						/	
12										
13	/	/							/	
14	/	/							/	
15		/	/						/	
16										
17	/	/	/	/	/	/	/	/		/
18										
19	/	/	/	/	/	/	/	/		/
20										
21	/	/	/	/	/	/	/	/		/
22	/	/							/	
23	/	/							/	
24	/	/							/	
25	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Celkem	19	19	10	10	10	10	10	6	11	9

Pravdivé tvrzení pozorovatel označí - /

Pozorovací arch											
Číslo řízené činnosti: 2											
Dítě	Přítomen během činnosti	Projevuje zájem o činnost	Dítě dokáže udržet pozornost po celou dobu aktivity	Vyslovuje své myšlenky a nápady	Odpovídá na otázky smysluplně	Dítě hledá v ilustracích odpovědi na otázky	Pochopilo zadání aktivity	Využívá své životní zkušenosti	Využívá své čtenářské zkušenosti	Potřebuje pomoc druhého	Vymyslelo smysluplný příběh s třemi klíčovými obrázky
1											
2	/	/	/	/				/		/	
3											
4											
5											
6	/	/								/	
7	/	/	/	/	/					/	
8											
9	/	/	/	/	/	/	/	/	/		/
10	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
11	/	/	/	/			/			/	
12											
13											
14	/	/	/							/	
15											
16	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
17	/	/	/							/	
18											
19	/	/	/	/	/	/	/	/			/
20											
21	/	/	/	/		/	/		/		/
22	/	/	/							/	
23	/	/	/							/	
24	/	/	/			/	/	/	/	/	/
25	/	/	/			/	/	/	/	/	/
Celkem	15	15	13	8	5	6	7	6	3	9	6

Pravdivé tvrzení pozorovatel označí - /

Pozorovací arch
Číslo řízené činnosti: 3

Dítě	Přítomen během činnosti	Projevuje zájem o činnost	Dítě dokáže udržet pozornost po celou dobu aktivity	Vyslovuje své myšlenky a nápady	Odpovídá na otázky smysluplně	Hledá v ilustracích odpovědi na otázky	Pochopilo zadání aktivity	Využívá své čtenářské zkušenosti	Potřebuje pomoc druhého	Odhallilo ustálené prvky v ilustracích	Popsalo, co mu pomáhá v řazení ilustrací	Dítě chybovalo	Pracovalo s chybou
1													
2													
3	/	/	/				/		/				
4	/	/	/						/				
5	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
6	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
7													
8													
9	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
10	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
11	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
12													
13													
14	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
15	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
16	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
17													
18													
19	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
20													
21													
22													
23													
24													
25													
Celkem	10	10	9	7	5	8	7	4	8	4	3	6	4

Pravdivé tvrzení pozorovatel označí - /

Pozorovací arch Číslo řízené činnosti: 4												
Dítě	Přítomen během činnosti	Projevuje zájem o činnost	Dítě dokáže udržet pozornost po celou dobu aktivity	Vyslovuje své myšlenky a nápady	Odpovídá na otázky smysluplně	Dítě hledá v ilustracích odpovědi na otázky	Pochopilo zadání aktivity	Využívá své čtenářské zkušenosti	Potřebuje pomoc druhého	Nakresilo Medovnička správně dle popisu	Dítě dokázalo říci, že nechybovalo	Chybovalo-li dítě, dokázalo popsat chybu
1												
2	/	/		/	/							/
3												
4												
5	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	
6	/	/		/	/	/	/		/			
7	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
8	/	/		/	/	/	/	/				/
9												
10												
11	/	/		/			/					/
12	/	/		/			/					/
13	/	/	/	/	/	/	/			/	/	
14	/	/	/	/	/	/	/			/	/	
15	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	
16	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	/
17	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	
18												
19	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	
20	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	/
21	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	
22	/								/			
23	/	/							/			
24	/			/	/		/	/	/			
25	/	/	/	/	/	/	/	/				/
Celkem	19	17	9	15	19	4	14	8	4	8	8	7

Pozorovací arch										
Číslo řízené činnosti: 5										
Dítě										
	Je přítomné během činnosti	Projevuje zájem o činnost	Dítě dokáže udržet pozornost po celou dobu aktivity	Vyslovuje své myšlenky a nápady	Odpovídá na otázky smysluplně	Hledá v ilustracích odpovědi na otázky	Pochopilo zadání aktivity	Využívá své životní zkušenosti	Potřebuje pomoc druhého	Vyvodilo, co se mezi ilustracemi stalo, na základě informací z textu
1	/	/	/	/	/	/				
2	/	/							/	
3	/	/							/	
4	/	/							/	
5	/	/	/	/	/	/	/	/		/
6	/	/								
7	/	/	/	/	/	/	/	/		/
8	/	/	/	/	/	/	/	/		/
9										
10	/	/	/	/	/	/	/	/		/
11	/	/	/	/	/	/	/	/		
12	/	/							/	
13	/	/							/	
14	/	/							/	
15	/	/	/	/	/	/	/	/		/
16	/	/							/	
17	/	/	/	/	/	/	/	/		
18	/	/	/	/	/	/	/	/		/
19										
20	/	/	/	/	/	/			/	
21	/	/	/	/	/	/	/			/
22	/	/		/	/	/			/	
23	/	/	/						/	
24	/	/							/	
25	/	/	/						/	
Celkem	23	23	13	11	11	11	9	8	12	7

Pravdivé tvrzení pozorovatel označí - /

Pozorovací arch Číslo řízené činnosti: 6										
Dítě	Přítomen během činnosti	Projevuje zájem o činnost	Dítě dokáže udržet pozornost po celou dobu aktivity	Vyslovuje své myšlenky a nápady	Odpovídá na otázky smysluplně	Dítě hledá v ilustracích odpovědi na otázky	Pochopilo zadání aktivity	Využívá své čtenářské zkušenosti	Požádá o pomoc druhého	Přidalo správnou ilustraci k textu a zdůvodnilo proč
1										
2	/	/							/	
3	/	/	/	/	/	/		/		/
4	/	/							/	
5	/	/	/	/	/	/	/	/		/
6	/	/							/	
7	/	/	/	/	/	/	/	/		/
8	/	/	/	/	/	/	/	/		/
9	/	/	/	/	/	/	/	/		/
10	/	/	/	/	/	/	/	/		/
11	/	/							/	
12	/	/							/	
13	/	/				/	/	/	/	/
14	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
15	/	/	/	/	/	/	/	/		/
16	/	/							/	
17	/	/	/	/	/	/	/	/		/
18	/	/	/	/	/	/	/	/		/
19	/	/	/	/	/	/	/	/		/
20	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
21	/	/	/	/	/	/	/	/		/
22	/	/		/		/	/	/	/	
23	/	/		/		/	/	/	/	
24	/	/		/	/	/	/	/	/	/
25										
Celkem	23	23	11	13	12	15	14	13	12	14

Pravdivé tvrzení pozorovatel označí - /

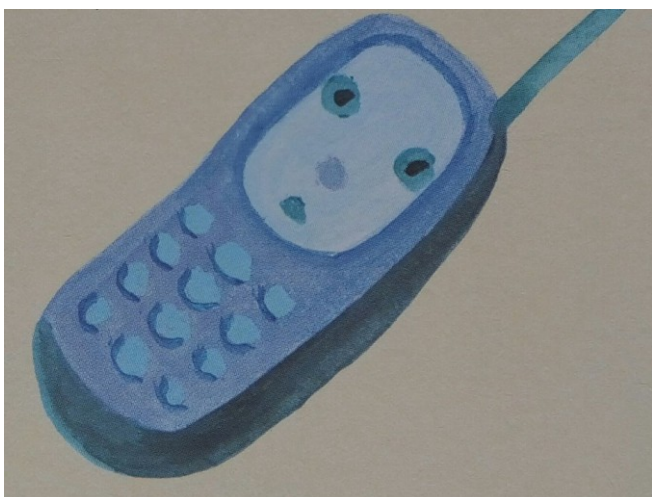
Příloha V: Přehled ukazující, jak si v jednotlivých očekávaných výstupech z RVP PV přiřazených k činnostem vedly děti

Číslo činnosti	Očekávané výstupy z RVP PV vztahující se k činnosti	Kolik dětí z přítomných dosáhlo při činnosti očekávaného výstupu
1	<ul style="list-style-type: none"> - Projevoval zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu - Postupuje podle pokynů - Řeší problémy - Záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost - Učit se hodnotit svoje osobní pokroky - Zaměřuje se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (odhaluje podstatné znaky a vzájemné souvislosti) - Přemýšlet, vést jednoduché úvahy o tom, o čem přemýšlí - Vyjadřovat své myšlenky, nápady ve vhodně formulovaných větách - Odpovídat, slovně reagovat - Porozumět slyšenému (Zachytit hlavní myšlenku, sledovat děj) 	<ul style="list-style-type: none"> 19 z 19 10 z 19 11 z 10 2 z 19 9 z 19 10 z 19 10 z 19 9 z 19
2	<ul style="list-style-type: none"> - Projevoval zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu - Postupuje podle pokynů - Řeší problémy - Záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost - Zaměřuje se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (odhaluje vzájemné souvislosti) - Přemýšlet, vést jednoduché úvahy o tom, o čem přemýšlí - Vyjadřovat své myšlenky, nápady ve vhodně formulovaných větách - Odpovídat, slovně reagovat - Porozumět slyšenému (Zachytit hlavní myšlenku, sledovat děj) - Vyprávět příběh - Komunikovat s druhým dítětem - Spolupracovat s druhým dítětem 	<ul style="list-style-type: none"> 15 z 15 12 z 15 13 z 15 5 z 15 8 z 15 8 z 15 12 z 15 6 z 15 13 z 15
3	<ul style="list-style-type: none"> - Projevoval zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu - Postupuje podle pokynů - Řeší problémy - Záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost - Učit se hodnotit svoje osobní pokroky - Zaměřuje se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (odhaluje podstatné znaky a vzájemné souvislosti mezi nimi) - Přemýšlet, vést jednoduché úvahy o tom, o čem přemýšlí - Vyjadřovat své myšlenky, nápady ve vhodně formulovaných větách - Odpovídat, slovně reagovat - Porozumět slyšenému (Zachytit hlavní myšlenku, sledovat děj) 	<ul style="list-style-type: none"> 10 z 10 8 z 10 9 z 15 4 z 15 4 z 15 7 z 10 7 z 10 8 z 10

	<ul style="list-style-type: none"> - Sledovat očima zleva doprava - Sledovat a vyprávět příběh - Komunikovat s druhým dítětem - Spolupracovat s druhým dítětem 	<ul style="list-style-type: none"> 8 z 10 8 z 10 8 z 10
4	<ul style="list-style-type: none"> - Projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu - Postupuje podle pokynů - Řeší problémy - Záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost - Učí se hodnotit svoje osobní pokroky - Přemýšlet, vést jednoduché úvahy o tom, o čem přemýšlí - Vyjadřovat své myšlenky, nápady ve vhodně formulovaných větách - Odpovídat, slovně reagovat - Porozumět slyšenému (Zachytit hlavní myšlenku, sledovat děj) 	<ul style="list-style-type: none"> 17 z 19 14 z 19 9 z 19 7 z 19 15 z 19 5 z 19 8 z 19
5	<ul style="list-style-type: none"> - Projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu - Postupuje podle pokynů - Řeší problémy - Záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost - Učí se hodnotit svoje osobní pokroky - Zaměřuje se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (odhaluje podstatné znaky, nachází společné znaky, nachází vzájemné souvislosti) - Přemýšlet, vést jednoduché úvahy o tom, o čem přemýšlí - Vyjadřovat své myšlenky, nápady ve vhodně formulovaných větách - Odpovídat, slovně reagovat - Porozumět slyšenému (Zachytit hlavní myšlenku, sledovat děj) - Sledovat očima zleva doprava 	<ul style="list-style-type: none"> 23 z 23 9 z 23 13 z 23 8 z 23 11 z 23 11 z 23 11 z 23 10 z 23 z 23
6	<ul style="list-style-type: none"> - Projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu - Postupuje podle pokynů - Řeší problémy - Záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost - Zaměřuje se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (nachází společné znaky a vzájemné souvislosti) - Přemýšlet, vést jednoduché úvahy o tom, o čem přemýšlí - Vyjadřovat své myšlenky, nápady ve vhodně formulovaných větách - Odpovídat, slovně reagovat - Porozumět slyšenému (Zachytit hlavní myšlenku, sledovat děj) - Komunikovat s druhým dítětem - Spolupracovat s druhým dítětem 	<ul style="list-style-type: none"> 23z23 15 z 23 11 z 23 14 z 23 13 z 23 13 z 23 14 z 23 17 z 23

Příloha VII: Klíčové obrázky z knihy Natálčin andulák

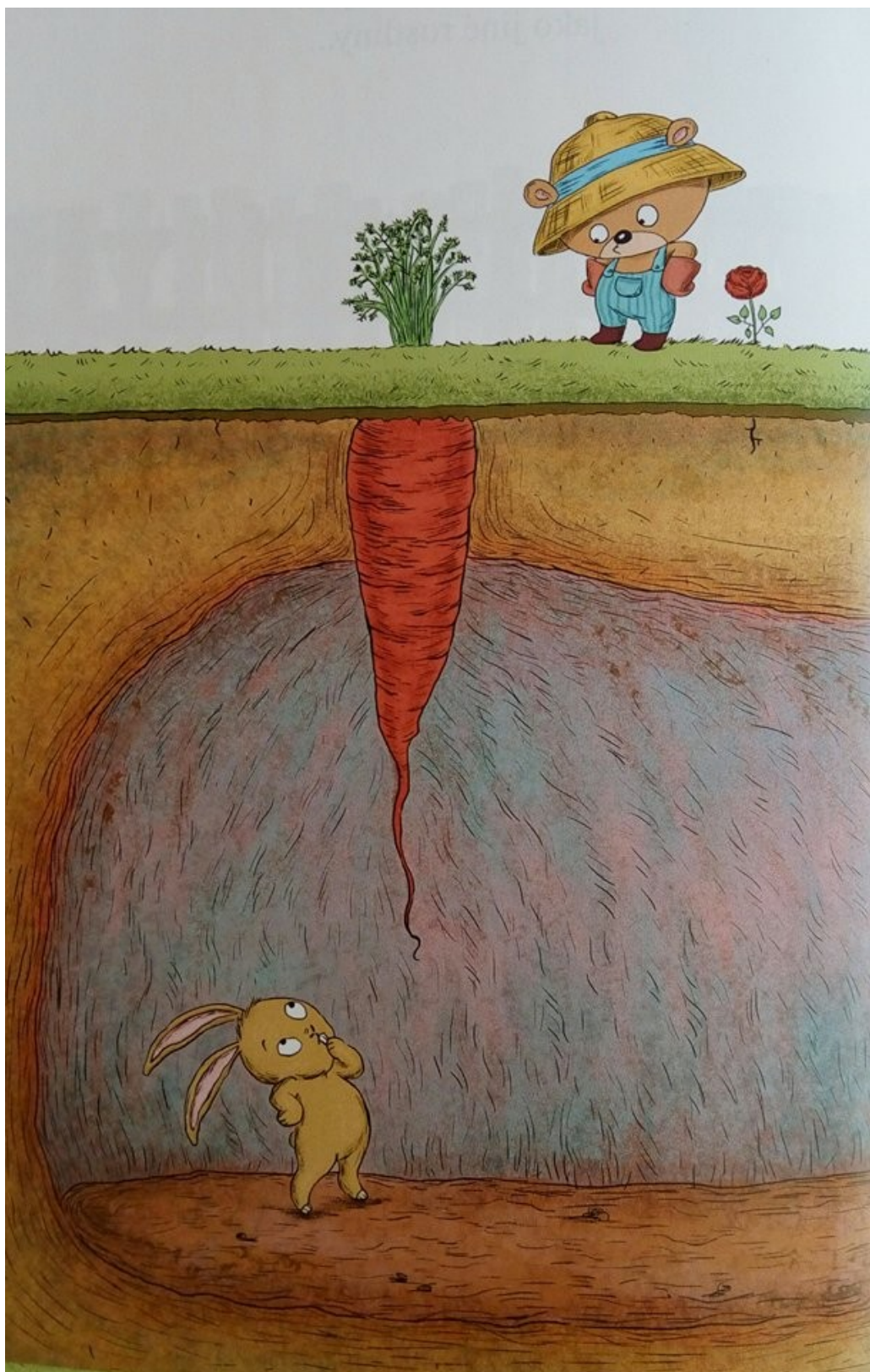
Příloha VIII: Ukázka ilustrací ze souboru 12 pohádek: Jak dědeček měnil, až vyměnil

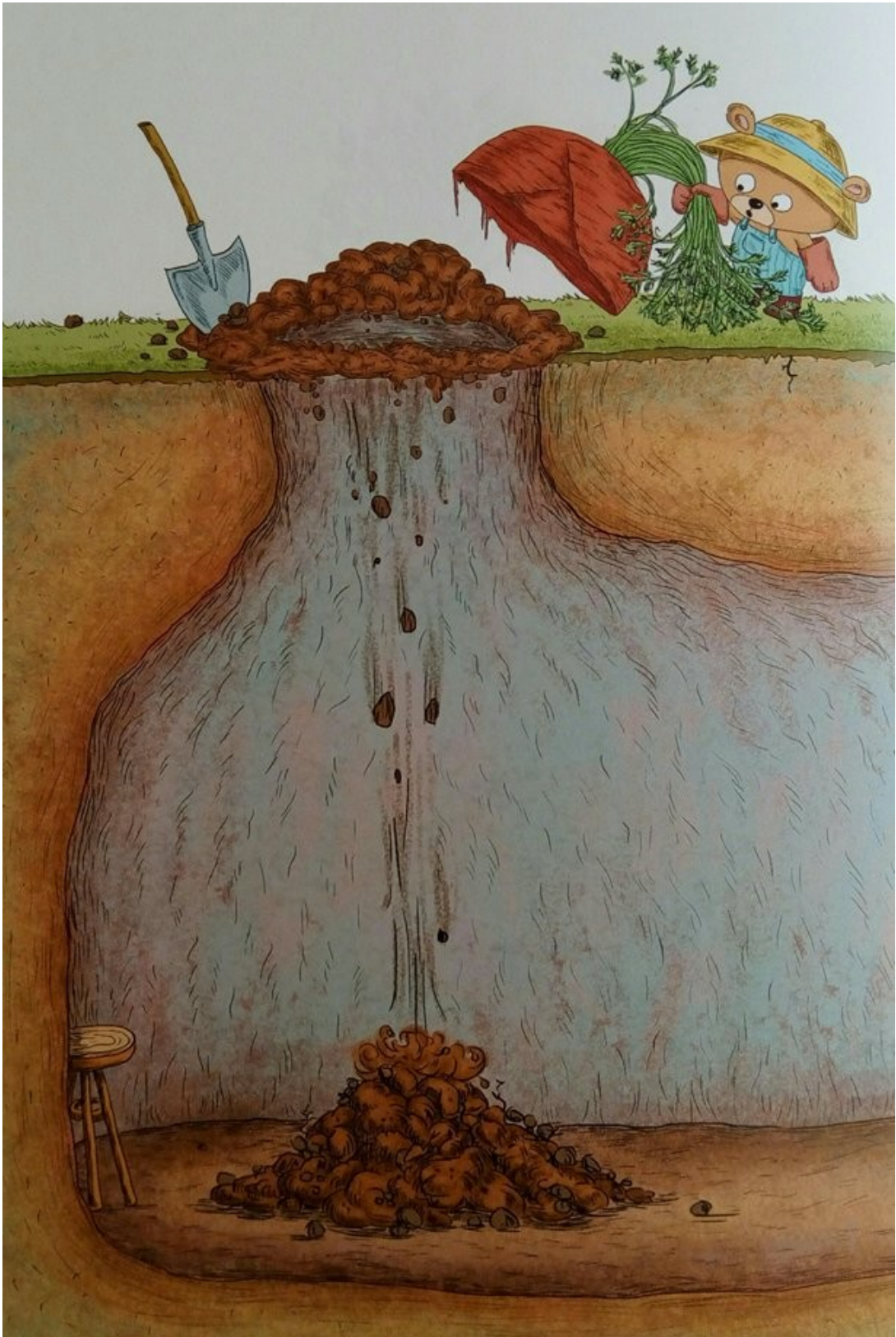

Příloha IX: Ilustrace z knihy Medovníček

Příloha X: Ilustrace z knihy Proč nekvetěš

Příloha XI: Ukázka ilustrací z knihy Já nejsem tvoje maminka

Seznam obrázků

Obrázek 1: T-graf

Obrázek 2: Vennův diagram

Obrázek 3: Práce dítěte č. 19 (6 let)

Obrázek 4: Práce dítěte č. 17 (7 let)

Obrázek 5: Práce dítěte č. 13 (5 let)

Obrázek 6: Práce dítěte č. 14 (5 let)

Obrázek 7: Práce dítěte č. 15 (5 let)

Obrázek 8: Práce dítěte č. 11 (6 let)

Obrázek 9: Práce dítěte č. 21 (6 let)

Obrázek 10: Práce dítěte č. 8 (6 let)

Obrázek 11: Práce dítěte č. 22 (5 let)

Obrázek 12: Práce dítěte č. 2 (5 let)

Obrázek 13: Práce dítěte č. 6 (6 let)

Seznam grafů

Graf 1: Výběr knih pro práci s dětmi

Graf 2: Přehled respondentů o oceněních za kvalitní dětskou knihu

Graf 3: Znalost respondentů oceněných nakladatelství

Graf 4: Práce respondentů s knihou oceněného nakladatelství

Graf 5: Práce respondenta s oceněným titulem

Graf 6: Práce respondenta s ilustrací v dětské knize

Graf 7: Způsob práce s ilustrací